د موضوعاتو فهرست

عنوان ——— مخ

دموضوع ارزښت او د انتخاب لاملونه .... ح - ط
سریزه..م- س
دبند تاریخچه...2
داسلام له نظره دجنګي بندیانو پیژندنه او دهغوی حقوق 6
په اسلام کې دجنګي بندیانواحکام...15
په اسلام کې لومړني جنګي بندیان...22
په اسلام کې دجنګي بندیانو امتیازات اوحقوق...25
په اسلام کې دتبا دلې تاریخي سیر 29
په اسلام کې دجنګي بندیانو د آزادولو طریقې اوحقوق...32
جنګي بندیان دنړیوالوحقوقوله نظره 36
د جنګي بندیانو وضعه او حالت 41
جنګي جنایتکاران...46
دجنګي بندیانو مجازات اود اسارت پای...61
داسارت (بندیتوب) پا ی...64
په روانه نیمه پیړۍکي د جنګي بندیانو سره د نړۍدیو شمیرهیوادونودچلند نمونې.........66
دعربو اواسرائیلو دجګړو بندیان...67
دکوریا دجګړې بندیان...68
دهند اوپاکستان دجګړې بندیان..69
د ایران اوعراق دجګړې بدین 70
په افغانستان کی د بندیانو اوسنی حالت...77
په عراق کی د جنګی بندیانو اوسنی حالت..107
پـــایلـــه 120
اخځلیکونه 122

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دبند تاریخچه

بند په هرشکل او هر هدف چې وی آساساً یو ډول فزیکی او نه غوښتونکی محدودیت دی.
نو ویلی شو چې بند یا حبس دتاریخی لحاظه چې په یونانی او کتاب (پیدایش) چې دا د تورات د بابونو څخه د یو نوم دی په معمولی ډول دیوی پراخه مجموعی په ډول د هغه مجازاتو لپاره استعمالیږی چې د شخص آزادی پکی محدوده کیږی.
په پخوا وختونو کی بند عبارت ؤ له: دمحکی لپاره په موقتئ ډول نیول یا هم د نورو عملونو لکه: شخص دومره وهل چې تر مرګه به ورسید، د عضاؤ قطع کول، د آزادی محدود کول، د خوراک او څښاک څخه لیری ساتل حتی د مرګ تر حالت پوری .....) ددی لپاره چې موضوع پراخه نشی نو دمختلفو پیړو په تیریدو سره بند ته یو ځغلنده نظر اچوؤ:

یونان (آتن):

(هوید) یو یونانی شاعر ؤ چې (۷۰۰) کاله مخکی له میلاد څخه یی یوه مهمه شیوه بیان کړله چې عبارت ده له:(توانایی زیستن مطابق قانون وعدالت است که انسان را انسان کره است).
همدغه قانون ؤ چې زئوس هغه د بشریت لپاره بنسټ وګرځولو، هغه دا چې ماهیان، وحشی حیوانات، پرنده ګانو یو بل ته د ژوند کولو طمعه لری ځکه دوی نظم لری پس زئوس هم عدالت د بشر د پرمختګ یوازنی دلیل وګڼلو چې دا د انسانانو په ژوند کی ډیره زیاته (ثروت) دارائی ده.

پخوانی مصر:

په یونانی تاریخ کی راغلی دی چې لومړنی زندنان چې منځته راغلی ؤ د (۱۷۸۶ څخه تر ۲۰۵۰) ترمنځ دی؛ فرعونیانو د خپلی بادشاهی دعمومی نظم دساتلو لپاره یوازنی او پاکه وظیفه بللی وه؛ همدارنګه فرعونیان او دهغوی خادمان نه ظالمان ؤ اونه هم مستبد چې د پادشاهی د میانه روی لپاره یی عمومی نظارت کولو خو بند یا حبس یی دهغه جزاء ګانو لپاره استعمالولو چې هغه به دومره خطرناکی وی چې له مرګ سره به پیوسته کیدلي.

پخوانی اسرائیل:

د مصر او بین النهرین په شنو منطقو کی مختلفی قبیلی د شپنو او تاجرانانو وی چې دغه قبیلی د قبیلوی رئیسانو په واسطه رهبری کیدلی ژبه (سامی) اونور کړه وړه یی دهمدغه ځای د اوسیدونکو څخه چې ددغه ځای اوسیدونکو مصری اوبابلی خدایان نه پریښودل خو وروسته یوکس د دوی څخه شرقی طرف ته وتښتید چې فلسطین ته ورسیدل نو د دوی قبیله دیو خپل واکه مذهب خاوندان شول ددغه مذهب تهداب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله(ج) اویهودی قوانینو چی د موسی(ع) د دین په قالب کی یی اچولو ؤ جوړ کړ؛ دیهودو دتاریخ اصلی منبع مقدس کتاب (عهد عتیق) یعنی تورات دی.

په تورات کی (۱۷) ځایه د بند یاداوری شوی ده چی ددغه جملی څخه یی (۱۲) د بیدون د یهودو له قبیلی څخه په نورو قبیلو کی صورت نیولی دی چی دغه دبند مختلفی نوعی د مختلفو مواردو په باره کی منځته راغلی چی دغه قبیلی په مصر او آشور کی وی.

لومړنی دجرم نمونه چی په یهودی تاریخ (تورات) کی ثبت شوی هغه د (آدم(ع) او بي بي هوا(ع)) سرکشی دخداي(ج) د آمر څخه ده، دوهمه د هابیل قتل دی د قابیل په واسطه چی دغه دواړو ډلو سرکشو ته الله(ج) جزاء ورکړله.

اروپا په منځنینو پیړیو کې:

غربی اروپا تر دولسمی پیړی پوری هیڅ قوانین نه درلودل، په آلمان کښی زندان موجود ؤ خوپه کمه اندازه به د مجازاتو په عنوان ورته اشاره کیدله همدارنګه په د آیټالیا په لمباردی اود اتمی پیړی په اوایلو کی د لیوتپراند په پادشاهی کی قانونی رواج وموند.

روم:

د روم ښار د ایټالیا دمرکزی ښارونو له جملی څخه دی ددغه ښار جوړیدل له میلاد څخه ۷۵۳ کاله مخکی صورت نیولی دی چی دغه ښار د میلاد څخه (۵۰۹) کاله مخکی د پادشاهانو پواسطه اداره کیدلو او وروسته یی یو جمهوری ډوله شکل اختیار کړ چی په سر کیی دوه قاضیان ؤ او دغه قاضیانوته به یی (کنسول) ویل او دغه کنسول د ډیرو نورو فرعی قاضیانو درلودونکی ؤ چی هغه ته به یی (پراتور) ویل او دغه قاضیانو به اصلی حقوقی قضیی انجام کولي.

په (۴۵۱) میلادی کال کی یی د(الواح دوازده ګانه) په نامه حقوق جوړ او چاپ کړل په دغه حقوقی منبع کی یی حبس د بدو کارونو او خطرناکو اعمالو لپاره د (ارګاستولوم) لومړنی منبع منځته راوړله او همدغه خبره په تاریخ کی (لیوی) کړی ده چی دغه کار په (۳۵۸) مخکی له میلاد څخه صورت نیولی دی .[1]

([1]) تاریخچه زندان، لیکنه : جمعی از پژوهشګران، ترجمه اوتحقیق - محمد رضاګودرزی بروجردی، ص۶۰،۴۴،۳۸،۳۵،۲۹ ، نشرمیزان۲۰۸ تهران کتابخانه ملی آیران.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام له نظره بند:

مونږ پوهیږو چې دانسانانو ترمنځ همیشه جنګونه اوتیري یو پربل واقع شوي او واقع کیږی چې ددې جنګونو په ترڅ کي همیشه انسانان وژل شوي ،زخمي شوي،اوبندیان شوي اودا اسیران یا بندیان چه د دوه دښمنو ډلو دجنګ په ترڅ کې دیوي خوا جنګیالي دمقابل طرف دجنګیالیو لخوا ژوندي نیول کیدل همیشـه مظلـوم اوبـي دفـاع ؤ لـه هغـوی سره دنیوونکـو لخـوا چلنـد د تـاریخ پـه مختلفـو پړاوونـوکي توپیردرلـود داسلام دمبارک دین لـه راتګ نـه مخکي ددا ډول افرادو وضع اوحالت نهایت خراب ؤ اود نیوونکـو لـه خـوا بـه ورتـه ډیـري شـدیدي جزاګـانی ورکـول کیـدي لکـه پـه اورکـي سوځول،دپوسـتکي ویستل،دنوکانو ویستل ،اعدامول، پـه غلامـي نیول،اولـه ملـک نـه تبعیدول . ددا ډول جنایاتو یادونـه پـه قرانکریم اود تـاریخ پـه معتبرو کتـابونوکي شویده الله (جل جلاله) دبروج پـه سورت کې ددي جنایـاتو ځني نموني یادوي اوفرمایي:

)🔔➔☞♋•⚫ 🕮❑🕗⬁♦❑🕒➲ ✁✍✍❀✝❀⬀⑨←❑⑩♋ ⬀♋⬁
♋✁✍♏♓☾❑✍✍⑥♋ ♋✁✍❾•✁☠♋ ✁✍✍♏⬂❑◆🔔➔❑⑩♋ ⬀♋⬁ ◗♋♌❶⬂
⬀♋♍♎⬁ ⬂◆❍❸⬁✍♋❑✍ 🔔➔➔⬉❑⑩⊲ ⬀♋⬁ ❑◆♎☠⬁
✍⬉♦■❼🗐 ✍♦✍ ③♦🗔⬂➔⌹❑➔❑♌♦
✍♋♏✍✍♏⬂☺←•⬀♏♋☾♋✓✗♦ ✷➔♋⬃❑⑩⊲ ⬀♋⬁ ❑♦♏♦✍
☼♦◗•☺←❑✁☎ ♏♋✹⬀♋⬃☠⬁ ◗♋♌•🖑 🕮❑♌ ③⬉•⬀♏♋☾⬉❑✁☎
✍♋♏✍✍✎★ ✁✍✍♏⬂➔⌹⑩♋③❽♋ ✁✍✍💻⬂♦❑☺♋⓿⑨♋ ⬀♋⬁
(1

---

1) قرآنکریم – البروج سورة، ۸-۴ نمبر آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: مړه دي وي دخندق انسان سوځونکي هغه وخت چې دخندق تر څنګ ناست ؤ او په هغه کې دمؤمنانو دسوځولو او شکنجې ننداره کوله هغوی له مؤمنانونه دانتقام اخيستلو لپاره بله بهانه نه درلوده بغير له دې چې هغوی په حميد او عزيز خدای (جل جلاله)باندې ايمان رواړی ؤ.

په دې ايت شريف کې الله (جل جلاله) ديهودانو بعضي اقوامو ته اشاره کوي چې دوخت له مؤمنانوسره چې په غالب احتمال دنجران مسيحانو سره يې دا ظلم کړی ؤ.

پخوا نه يواځې داچې ددښمن دنيول شويو جنګياليو سره دا ډول چلند کيده بلکې دمغلوب طرف ټول اموال، ښځې، ماشومان او بوډاګان به هم له دا ډول چلند سره مخامخ ؤ يهودانو دا ډول مظالم ظاهراً دتورات داحکامو پر آساس ترسره کول په تورات کې لولو ((هرهغه څه چې په ښار کې وو لکه ښځې، نارينه ، ماشومان حتی دهغوی حيوانات هم مونږ تر تورو لاندې ووژل)) . خو داسلام مبارک دين دجنګي بنديانو او د نورو کسانو ترمنځ تفکيک وکړ او ددښمن په مال، ښځې اوماشوم باندي يې تيری کول حرام وګرځاوه اوجنګي بندي ته يې يو سلسله حقوق او امتيازات ورکړل خو په کفري نړۍ کې حتی د۱۹ پيړی تر نيمايي پورې دجنګي بندي سره ظلم او زياتی روان وو چې ښه مثالونه يې تر اتمې ميلادي پيړی پوري دکليسا په حکم دجنګي بنديانو او هغو کسانو په اورکې سوځول دي کوم چې دپاپ دعقيدې ضد نظرياتو باندې متهم ؤ همدارنګه دمسلمانانو سره دمسيحيانو تګلاره دصليبي جګړو په ترڅ کې ښه روښانه ده چې دبيت المقدس په يوځلې محاصره کې دمسلمانانو پنځوس زره تنه (۵۰۰۰۰) ښځې اوماشومان په شهادت ورسول چې په تاريخ کې ددې ظلمونو تفصيل په ډير ښه ډول سره راغلی کوم چې عيسويانو به له جنګي بنديانو خصوصاً له هغو بنديانو سره کول کوم چې دبلې عقيدې پيروان به وؤ.[1])

او بيا په دې وروستيو وختونو کې دلومړي او دوهم جهاني جنګ په دوران کې داروپايانو برخورد له جنګي بنديانو سره خصوصاً د نازي المان درهبرانو چلند چې له ټولو جنګي بنديانو او يهودانو سره يې ترسره کړل دهغوی په تاريخ کې دننګ اوشرم ټکي دي چې په هيڅ ډول دغربي نړۍ چارواکي دجنګي بنديانو لپاره د حقوقو په ورکړه قايل نه ؤ؛ يو عالم چې (ګرسويس) نوميږي او په غرب کې ورته د بين المللي حقوقو پلار ويل کيږی کله چې له ده نه و پوښتل شول چې آيا جنګي بندي ته بايد حقوق ورکړل شي او که نه؟.

---

[1]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ۴۹ ـ ۵۱، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب يې بالکل منفي ؤ اويې ويل چې جنګي بندي ته بايد دزخم دتړلو اوپټۍ حق هم ورنه کړل شي .

خو بيا وروسته دملل‌کرملتونو سازمان په منځ ته راتګ او د دولتونو ترمنځ ديولړ تړونونو او موافقو تر لاسليک وروسته په (۱۹٤۹ م) کال کې له جنګي بنديانو سره دچلند په اړه دجنيوا بين المللي کنوانسيون تصويب شو چې په نتيجه کې داسلام دمبارک دين داصولو او قوانينو نه په استنباط جنګي بنديانو ته ځيني حقوق ورکړل شول او دهغوی په وضع او حالت کې ورسره نسبي بدلون راغی خو لا هم هغه ډول حقوق چې جنګي بندي ته اسلام ورکړي په نړيوالو تړونونو او کنوانسيونونو کې نه ترسترګو کيږی دا چې داڅه ډول حقوق دي چې داسلام مبارک دين جنګي بنديانو ته ورکړي او جنګي بنديان څوک دي نو بايد مونږ لومړی داسلام له نظره جنګي بنديان وپيژنو او وروسته به يې بيا په حقوقو بحث وکړو.[1]

---

[1]) ارفعی، عالیه، ومحمود مسائلی، جنګ وصلح ازدیدګاه حقوق و روابط بین الملل، ص ۲۱۴-۲۱۶، چاپ دوم، تهران: وزارت امورخارجه مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۳ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دبند يا اسارت تعريف:

اسارت په لغت او اصطلاح کې اسارت او اسر مصدر د«أَسَرَ» دی چې د تناب او يا بل څه پواسطه قيد کول او محکم بسته کولو په معنی دی نو ځکه بندی کس ته هم له همدی امله چې هغه بندی او په محبس کې وي آسير ويل کيږي.[1]

يوه ډله علماء بيا اسير هغه کس ته وايی چی بندی او تر تسلط لاندی وي هغه که په ظاهری قيدونو وي او ياهم په عرفی وعدو او قانونی الزاماتو سره وي نوځکه دغه د اسير دلفظ اطلاق په بنده، زندانی اوهر هغه څوک چی تر نظارت لاندی وي کيږي. [2]

اسير په فقهی اصطلاح سره په هغه کفارو باندی اطلاق کيږي چی د مسلمانانو سره په جنګ کې نيول شوي وي. [3]

او د کوچنيانو او ښځو لپاره د اسير لفظ نه بلکې د سبی لفظ په کار وړل کيږي. [4]

په قرآنکريم کې د اسير لپاره مستقيم او کنايی الفاظ عبارت دی له : «أُسرى» ؛ «أَسرى»؛ «تَأسِرونَ»[5] ، «أَسيرا»[6]، «فَشُدُّوا الوَثاقَ» [7] او همدارنګه فعل «خُذوهُم».[8]

په پخوانيو اديانو ملتونو کې : په پخوانيو ملتونو او اديانو کې هم اسارت ته اشاره شوي چی پدی باره کې قرآنکريم فرمايی:

د جنګی اسيرانونيول د انبيا (ع) په وخت کې هم موجود ؤ چی پدی باره کې قرآنکريم د انفال سورت په ۶۷نمبر آيت کې فرمايی : ✍♦✌✉✋☒🔔♍✎⚫♌✍✡□💾✐✎♍✍ 📖□♌

---

[1]) لسان‌العرب، ج۱، ص۱۴۰ .

[2]) التحقيق، ج۱، ص۸۳.

[3]) الفقه‌الاسلامی، ج۸، ص۵۹۱۰.

[4]) الموسوعة الفقهيه، ج۲، ص۱۵۴۱۵۵ .

[5]) داحزاب سورت، ۲۶نمبر آيت.

[6]) دانسان سوره۸نمبر آيت.

[7]) دمحمدسورة، آيه۴ .

[8]) دالنساء سورة ۸۹نمبر آيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] [1]

ژباړه : یو نبی له دا مناسب نه دی چی هغه سره د قیدیان پاتی شی ترڅو چی هغه په وطن کښی دښمن نابود نه کړی .

اسارت په بنی اسرائیل کې: پدی باره کې قرآنکریم د بقری سورة په (۲۴۶نمبر آیت) کې الله (ج) فرمائلی دی:

[illegible] [2]

ژباړه: دا څنګه کېدای شی چی مونږ به د الله په لاره کښی جهاد نه کوؤ سره ددی چی مونږ دخپلو کورونو نه وویستلی شو او د اولاد نه جدا کړی شو.

همدارنګه بل ځای الله (ج) د قرآنکریم د بقری سورة په (۸۵نمبر آیت) کې فرمائی:

[illegible] [3]

ژباړه : اوکه هغه خلق قیدنان نشی او تاسو ته را شی نو د هغوي د خلاصی د پاره فدیه ورکوي حال دا دی چی هغوي د کورونو نه ویستل د سره په تاسو حرام وؤ، آیا تاسو د الله د کتاب ځنی حصی منئ او د ځنو نه انکار کوئ.

د اسیر دنیولو دجواز ثبوت:

---

[1]) دانفال سورة ۶۷نمبر آیت.
[2]) د بقری سورة ۲۴۶ نمبر آیت.
[3]) دبقری سورة، ۸۵نمبر آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرآنکريم ډير داسی علتونه او مواجبات ياد کړی چی هغه عبارت دی له:

جنګ: مسلمان کولای شی چی د کافرانو سره په جګړه کي هغه وخت چی په کافرانو باندی غالب شی نو دوي ته ددی جواز شته چی کفار د اسير په ډول ونيسی دليل يی په په لاندی آيت شريف کي روښانه شوي دی:

☎✁❒⇖❷☒▥☒✍ ♦✖⇦⚲🔔⅄✎✍✁ ⓿⚐←☞⓪✐◑♦☜◉ ✁♦❶⚲✉♦▫
✎✁♦❶⚲◑ ✁✗☐☹⍓❍ ✐☹✍♦🔔⚿⚼❷☜◉✍✁ ⌘☹⬃❸✹➢♦▫
☎✁❒❻⑨➝⌖♦▫ ⬄✍➔➚❒←☺←☞☪♦③▫✡❒🕮
⇮✗⇯ ♦✍✍❒⚐◆❒⬂☜◉✍✁ [1]

ژباړه : نو هرکله چی کافرانو سره مو مقابله راشی نو ختونه تری نه پريکوئی تر دی چی هغوي په ښه شان سره ووژنئ نو (باقی) په ښه شان سره قيد کړئ.

په پورتنی آيت شريف کي د (▫♦⌖➝⑨❻❒✁ ✁✍☜◉⬂❒◆⚐❒✍✍♦) لفظ د دښمنانو د اسير نيولو کنايه ده.[2]

دهغه مواردو دليل چی په هغه کي اسير نيول منع دی:

قرآنکريم څو ځايه يادونه کړی چی په هغه کي دبنديانو (اسيرانو)نيول منع دی او هغه په لاندی ډول دی :

1 - مخکي له پوره کاميابی څخه :

قرآنکريم پدی باره کي داسی دليل وړاندی کړی دی چی الله (ج) فرمائی : ✌◆✍ ✍☒🔔♍☙
▤❽◆❸⬄·❒🕮 ▥🕛⇖🕮♦✎ ♦♌❒➚▤♦③ ♌❒🕮 ✍♍✗✐💾❒✡⚲☜◉
. [3] ⇮⚲✗⇯ 🗐 ⇮✓⬀❻☞❀✍✁ ❼⚲✖ ☙⇯⚲②⬃✦⇖③ 🗐✗✹☹⍓❍

ژباړه : يو نبی له دا مناسب نه دی چی هغه سره د قيديان پاتی شی ترڅو چی هغه په وطن کښی دښمن نابود نه کړی .

د دغه حکم مفهوم هم د محمد سورت په (۴نمبر آيت) کي راغلی چی وروسته له (اثخان) څخه کولای شی چی کافران د اسير په ډول ونيسی لکه چی فرمائی:

---

[1]) د محمد سورة، ۴۷نمبر آيت.
[2]) الميزان، ج۸، ص۲۲۵ .
[3]) د انفال سورة، ۶۷ نمبر آيت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

☎✂❒⬉❷☒▦☒✍ ⧫✖⇦☃♔✝✏☞✂ ❶⚐⬅☞⓿✍◗⧫♑ ✂⧫❶☃☒⧫▫
✏✂⧫❶☃◗ ✂⌀❑☹⍓❍ ✍☹☞⧫♔◘♒❷♑☞✂ ⌘☹⬀❸✽⮚⧫▫
☎✂❒❻❾➔⌖⧫▫ ⬄✍➔⬈❑⬅☺⬅☞☪⧫③▫☼❒🕮
✂☞♑❑⧫❒⚐❑☐☞⧫ ✍⌀☞ 1

ژباړه : نو هرکله چی کافرانو سره مو مقابله راشی نو څټونه تری نه پریکوئی تر دی چی هغوي په ښه شان سره ووژنئ نو (باقی) په ښه شان سره قید کړئ.

د (▫⧫⌖➔❾❻❒✂☎ ✂☞♑❑⧫❒⚐❑☐☞⧫) څخه کنایه څه شی ده:

دجنګ په میدان کې د پښو د تینګولو د ځای څخه په د ښمن باندی د کامیابی کنایه ده.

په قرآنکریم کې پدی آیت شریف کې د کلی قانون او نظامی تکتیک په ډول پیغمبر(ص) ته او همدارنګه هر نظامی قوماندان ته فرمان ورکوي چی د جنګ په حالت کې او یا هم د بشپړی کامیابی د اطمنان څخه مخکې خپل وخت د اسیرانو په نیولو تیر نه کړئ.

ځکه چی اسلامی لښکر به د اسیرانو په نیولو مشغول شی او د اسلامی لښکر د دقدرت دضعیفه کېدلو سبب به وګرځی.[2]

پورتنی آیت هم د آسیر د نیولو په وخت او زمان باندی دلالت کوي (چی کله کامیاب او اطمنان یی حاصل شو) چی زیاته برخه ئی چی ورته اشاره کړی د فشدوا الوثاق اخری برخه نیولی ده او دغه آیت یی په دی ډول معنا کړی دی: نو هرکله چی کافرانو سره مو مقابله راشی نو څټونه تری نه پریکوئی تر دی چی هغوي په ښه شان سره ووژنئ نو (باقی) په ښه شان سره قید کړئ.

خلاصه یی دا ده چی دجنګ څخه وروسته کافران بندیان کړی ځکه چی که مجاهدین په نیولو مصروف شی نو جنګ (جهاد) به ورڅخه پاتی شی.[3]

---

[1]) دمحمد سورة، ۴ نمبر آیت.
[2]) جامع‌البیان، مج۶، ج۱۰، ص۵۵.

[3]) الفرقان، ج۹-۱۰، ص۲۹۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو ځینو بیا دا ورته قید آیښی چې (⌑♦⮚❁❸⬃☸⌘ ✁✍ ◙ᘊ❷♒⌘♦✍☸✍) پدی سورت کښې داسی معنی لری چه ـ ژباړه : نو هرکله چې کافرانو سره مو مقابله راشی نو څټونه تری نه پریکوئی تر دی چې هغوي په ښه شان سره ووژنئ نو (باقی) په ښه شان سره قید کړئ.[1]

1) التفسیر الکبیر، ج۲۸، ص۴۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسلام له نظره دجنګي بندیانو پیژندنه او دهغوی حقوق

داسلام دمبارک دین داصولو په آساس اسیر یاجنګي بندي هغه چاته وویل: کیږی چې دجنګ په میدان کې ونیول شي نه داچې ددښمن د تسلط لاندي ټولو افرادو اواشخاصو باندي چې دمسلمانانو په تصرف کې راغلي اطلاق وشي.

رسول (صلی الله علیه وسلم) دمکي دفتحي په ورځ مسلمانانو ته وفرمایل : پوهه شئ چې هیڅکله په زخمي کس برید ونکړئ هغه کسان چې تېښتېدلي دي تعقیب یي نه کړئ اوبندیان ونه وژنئ په یوه بل حدیث شریف کې رسول (صلی الله علیه وسلم) ددښمن دماشومانو، بداګانو، ښځو او هغه راهبانو وژل منع کړي کوم چې په صومعو کې په عبادت مشغول وي.

په قرانکریم کې دجنګي بندي یا په مجموع کې دبندي لپاره داسیر کلمه استعمال شوي ده لکه الله (جل جلاله) چې دانفال په سورت کې فرمائي : (مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى)الایه(٠)

اویالکه د دهردسورت په اته ویشتم ایت کې چې فرمائي : نحن خلقناهم و شددنا اسرهم (دهرسورة،٢٨).

همدارنګه په ځینو نورو ځایونو کې هم په قرانکریم کې داسیر کلمه راغلي ده نو داچې ددي کلمي معنی اومفهوم به څه وي پدي مطلب دپوهیدو لپاره مونږ دځینو اسلامي علماؤ نظریات او رایې دلته رانقلوو ترڅو واضح شي چې اسیر چاته وویل: کیږی .(١)

د اسیرمفهوم داسلامي فقهاؤ له نظره:

داسیر کلمه دفاعل په وزن سره مشبه صفت ده چې له (اسر) نه اخستل شوی چې دتړلو اوپه بند کې داچولوپه معنی ده اومفعولي معنی یي تړل شوی ده .

ددهردسورت د ٢٨ایات اصطلاح ددې معنی ښه ښکارندویه ده لکه چې متعال خدای(جل جلاله) فرمائي: نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلاً .(٢)

---

٠) قرآنکریم – سورة الانفال، ٦٦نمبرآیت.

١) ابراهیمی، محمد. اسلام وحقوق بین المللی عمومی، ص ٧٠ - ٧٢، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشګاه (سمت)،١٣٧٧ هـ ش.

٢) قرآنکریم – سورة دهر، آیت نمبر٢٨ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه : مونږ انسان پیداکړ اودهغوی اعضاؤ ته مو یو له بل سره محکم ارتباط ورکړ اوهرکله چې مونږ اراده وکړو هغوی به یوله بله بیل اونور به د هغوی جانیشین وګرځوو.

دمخکني ایات نه دا را معلومیږي چې کولای شو هرهغه چاته چې تړل شوی وي داسیر کلمه وکاروؤ اوهغه څوک چې محبوس وي هم داسیراصطلاح ورته قابل داستعمال ده.

اود فقهي په اصطلاح کې اسیردفرد یا افرادو په معنی ده کوم چې په جنګ کې د فاتحو ځواکونو له خوا نیول شوي وي اود خپلي جبهي شاتنی برخي ته یي انتقال کړي وي او دا په دې خاطر چې په پخوا وختونو کې به یي معمولاً نیول شوي افراد په طناب یاپيري تړل ترڅو دفرار یابل هرډول مقاومت امکان له هغوي نه واخیستل شي اوبیا ورسته لږ لږ داسیر کلمه دهر هغه فرد لپاره کوم چې په جنګ کې نیول شوي وي که څه هم دهغوی تړلوته حاجت هم نه وي په کار یوړل شوه .

هغه څه چې دلته دتوجه وړدي هغه دادي چې ظاهراً داسیرپه اصطلاح کې د شخص تړل مهم ګڼل کیږی په دي معنی چې دا اصطلاح دهغو افرادو لپاره استعمالیږي کوم چې دجنګ او مقاومت توان ولري اود هغوی نیونه قید اوبند ته ضرورت ولري أما دهغه افرادو لپاره چې نیونه یي قیداوبند ته ضرورت نه لري لکه ښځي، ماشومان اوبډاګان چې دجنګیالیو ډلو له شکست نه ورسته ددښمن په اختیارکي لویږي اود(سبایا) اطلاق پري کیږی د اسیر اصطلاح ورته نه کارول کیږی نو په دي آساس ویلاي شو چې اسیر اصطلاح د اسلامی حقوقو له نظره، د بین المللی حقوقو اوهغه څه چې دجنیواپه کنوانسیون کې داسیرلپاره قبوله شوي مشابه او ورته اصطلاح ده چې مونږ دزیاتي توضیح لپاره داهل سنتو علماؤ نظریه او رایه په جدا ډول مطالعه کوؤ .

د اهل سنتو علما ؤ نظر:

داسیرداصطلاح په اړه داهل سنتوله جملي نه دڅو مشهورو علماؤ نظریات لولو:

1. خلیل نحوي وایي: اسر فلان فلان شده وثاقا وهوماسور واسر بالاساری بالرباط وکل شئ مماتبین طرفاهما فشدت احدهما بالاخر فقد اسرتهما ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: داچې وويل: کېږی يوچا بل څوک ونيوه يعني هغه يې په قيداوبند کې وا چاوه نو اسير يعني تړل شوی په بندکي او هرهغه شی چې دوه طرفه يې يو د بل سره فاصيله ولري او دواړه طرفونه يې يوله بل سره وتړل شي په حقيقت کې اسيريا بندي شويدی.

2. **دراغب په مفرداتو کې راځي : الاسر اشد بالقيد وسمي الاسير بذالک ثم قيل لکل ماخوذ ومقيد ان لم يکن مشدودا.[۱]**

ژباړه: داسير مصدر دتړلو اوقيد په معنی ده اواسيرته له دي رويه اسيروايي، ولي ورسته ورسته په تدريج سره هربندي شوي يانيول شوي کس ته اسير وويل شول که څه هم په بندکي نه وي اچول شوي .

3. **په دارالمنجد کې راغلي دي :سبا العدو اسرهٔ والغالب تخصص الاسر باالرجال وسبايا باالنسا.**

ژباړه: سبي هم داسير په معنی ده؛ مګر غالباً دنارينه ؤ لپاره د اسير اصطلاح او د ښځينه وو لپاره دسبي ياسبايا اصطلاح کارول کيږی .

---

[۱] *) الراغب الأصفهاني، الحسين بن محمد بن المفضل المعروف أبو القاسم، من كتاب الاف، ج۱، ص۷۶.*

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې دجنګي بندیانواحکام

په اسلام کې جنګي بندیان هغه که داسلام اوکفرترمنځ جنګ کې نیول شوي وي اوکه دمسلمانانو دداخلي یاخپلمنځي جګړو په ترڅ کې ونیول شي دخاصواحکامولرونکي دي چې مونږیې په جدا جدا مطاله کوو.

*** هغه بندیان چې داسلام اوکفرپه جنګ کې نیول شوي وي: په اسلام کې دجنګي بندیانواحکام اوله هغوي سره دچلند طریقې مونږ دقرانکریم دایاتونو نبوي سنتو اواصحابو کرامو له تګلاري نه معلومولاي شو دانفال دسورة ٦٧ ایات دکفارو داسارت جریان له مسلمانانو سره او دهغوي عا قبت دارنګه بیانوي الله(جل جلاله)فرمائي :**

(مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (67) لَّوْلاَ كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (68) فَكُلُواْ مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلاَلاً طَيِّبًا وَاتَّقُواْ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (69) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّمَن فِي أَيْدِيكُم مِّنَ الأَسْرَى إِن يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أُخِذَ مِنكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (70) وَإِن يُرِيدُواْ خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُواْ اللَّهَ مِن قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (71)([1])

ژباړه:هیڅ پیغمبرحق نلري ددښمن بندیان ونیسي ترڅوئي په هغوي خپل تسلط کاملاً نوي ټینګ کړی تاسو ددنیا ناپایداره ګټه غواړئ مګرالله (جل جلاله) تاسوته آخرت غواړي او الله حاکم اوقادرذات دی کچیری دخدای (جل جلاله)پخوانی فرمان نه وو((بي له خبرتیاهیڅ امت ته مجازات نه ورکول کیږی)) پدي خاطرچې اسیران مونیولي ؤ تاسوته به شدیده جزا درکول شوي وه ای پیغبره! هغه اسیرانوته چې ستاپه لاس کې دي ورته ووایه کچیری الله تعالی ستاسوپه زړونوکي نیکي وګوري یعني پاک نیت ولری له هغه څه نه به بهتردرکول شي کوم چې له تاسو نه اخیستل شوي اوتاسوته به بخښنه وکړي اوالله (جل جلاله)ژوندی اومهربان ذات ده، اوکچیری هغه له تاسوسره د خیانت نیت ولري لکه چې له الله سره ئې پخواهم خیانت کړی ؤ نوالله به تاسو پرهغوی کامیاب وګرځوي خدای (جل جلاله)دانا اوحکیم ذات دی.

لکه څرنګه چې وینوددي آیات لحن چې مخاطب ئې پیغمبراوجنګي بندیان دي ډیرترحم اوشفقت وریکښې نغښتی دی اودا په حقیقت کی داسلام د چلند او رویش له جنګي بندیانوسره بې له دي چې دهغه آخرنی مکلفیت په نظرکي ونیسي عادلانه معرفي کوي.

---

[1]) قرآنکریم، سورة انفال،٦٧-٧١آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه دمحمد سورت په څلورم ایات کې الله (جل جلاله)فرمائي :

فَـإِذَا لَقِيـتُمُ الَّـذِينَ كَفَـرُوا فَضَـرْبَ الرِّقَـابِ حَتَّـى إِذَا أَثْخَنْتُمُـوهُمْ فَشُـدُّوا الْوَثَـاقَ فَإِمَّـا مَنًّـا بَعْدُ وَإِمَّـا فِـدَاءً حَتَّـى تَضَـعَ الْحَـرْبُ أَوْزَارَهَا..([1]).

ژباړه: ای هغوکسانوچې ایمان موراوړی کله چې له کفاروسره په جګړه کې مخامخ شي په پیل کې یواځې په دي ماموریاست چې دهغوی غاړي ووهی ترهغه وخته چې هغوی موکلک ونیول یعني ماتي مو ورکړه نوبیادهغوی بندي کولوته اقدام وکړی اومحکم ئي ونیسی نوپس بیاهغوی بې له بدلي (عوض) نه آزاد کړی اویا د هغوی دآزادی په مقابل کې فدیه واخلی، ترڅو چې داجنګیالي خپله وسله په ځمکه کیږدی پدي آیات کې الله(جل جلاله)دمسلمانانو کړنلاره په جنګ کې اوله جنګي بندیانوسره دهغوی چلنداوکړنه په ډیرښه ډول بیانوي اوله جنګي بندي سره هیڅ نوع غیري انساني چلند لکه وژل یا دهغه په غلامي نیول چې دهغه وخت رائج رسم ؤ ،اشاره نده شوي اوخپلو پیروانو ته یي له بندیانو سره ددا ډول اعمالو د ترسره کولو اجازه نده ورکړي بلکه تنها وویل: شوي چې دجنګ په پاي کې هغوي ونیسي اوبیا یي بې له کومي بدلي آزاد کړي اویاکه مو خوښه شي دفدیي په مقابل کې آزادي ورکړي ،اودا په حقیقت کې دجنګي بندي په ګټه دي اول حالت یعني بې له کومه عوضه اوبدل نه دجنګي بندي آزادول خومعلومه خبره ده چې یو څوک له چاسره جنګیږ ي او بیادهغه له خوا ونیول شي اوبې له کوم تاوان اوبدل نه آزاد شي نوتردي لوي احسان فکر نه کیږی چې له جنګي بندي سره دي دهیچاله خوا اویاهیڅ قانون له خوا شوي وي نوځکه ویلاي شو چې دا دجنګي بندي په ګټه ده؛ دوهم حالت یعني دفدئي په مقابل کې دجنګي بندي آزادول هم دجنګي بندي په ګټهٔ دي چې تفصیل به یي ورسته راشي .

په پورتني آیات کې له جنګي بندیانو سره دچلندپه باره کې دمسلمانانو لپاره ځانګړي دستور بیان شوي دي ولي دقرآنکریم په دي آیات کې پدي تاکید شوي دي چې له اسیرانو سره ښګني کول له هغو اعمالو څخه دي چې دالله تعالي دخوشحالي باعث ګرځي ددهر دسورت په اتم ایات کې پدي اړه الله(جل جلاله) دا ډول فرمائلي:

([1]) قرآنکریم، سورة محمد،۴نمبرآیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا (8) إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاء وَلا شُكُورًا (9))([1])

ژباړه : دالله (جل جلاله) نیک بندګان خپل محبوب خواړه خاص دالله (جل جلاله)لپاره مسکینانو یتمانو اواسیرانو ته ورکوي اود بدلي اومنني انتظارنه کوي .

له پورته آیات شریف نه په واضیح ډول څرګندیږي چې اسلام له جنګي بندیانو سره نیک چلند ته خپل پیروان هڅوي او په قرآنکریم کې داسي نور ډیر آیاتونه شته چه له بندیانو سره د نیکي فضائل بیانوي همدارنګه دپیغمبر (صلی الله علیه وسلم) عملي کړنلاره په تقریباً (اتیا غزاګانو اوسریو) کې چې له کفاروسره ئي ترسره کړي دي هیڅکله ئي جنګي بندي په دي دلیل چې دده یا د اسلام په خلاف ئي په جنګ کې برخه اخیستي نده وژلی اونه ئي هغه په غلامي نیولی چې له دېنه د جنګي بندیانو په باره کې داسلام دمبارک دین کلي کړنلاره معلومیږي .

رسول (صلی الله علیه وسلم) د بدردغزا بندیان چې دمسلمانانو سرسخت مخالفین هم وُ بغیر له دوه نفرو نورټول یاد فدئي په مقابل اویابي له فدئي ورکولونه آزادکړل اوهغه دوه نفره چې ترنیول کیدلو وروسته ووژل شول هغه یو(عقبه بن ابومعیط) ووچې له مسلمانانوسره ئي مخکي له هجرت نه اووروسته ډیرظلمونه کړي وُ اویوجنایتکارانسان وُ.

دمثال په ډول یوه ورځ رسول (صلی الله علیه وسلم) په (دارالندوه)کي په لمونځ بوخت وُ چې عقبه ئي په غاړه پښه کیښوده اودخولي ناړي ئي پري واچولي.

اودویم کس چې ووژل شوهغه (نضربن حارث) وُچې په مکه کې دمسلمانانو دشکنجه کولومسؤل وُ بایدوویل شي چې دادواړه کسان دداډول جرایمومرتکب شوي وُ چې دجنګ له صحني نه ئي خارج ترسره کړي وُ اودا ډول اشخاص د ننی نړۍ دقوانینو په آساس هم قابل د مجازاتو دي اومحاکمه کیږی، حتی دجنیوا بین المللي کنوانسیون هم دا ډول اشخاص جنګي جنایتکاران بولي،او دهغوی په مقابل کې دمناسبو مجازاتو تطبیق لا زمي بولي او له جنګي بندیانو څخه ئي جداکوي .

---

[1]) قرآنکریم، ددهرسورة، ۴نمبرآیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تردې ځایه مونږ دجنګي بندیانو په اړه د قرآنکریم احکام اود پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) کړنلارې ته په مختصر ډول اشاره وکړه خوداچې ددې احکامو په رڼاکي داسلامي فقهاؤ رائي اونظرونه دجنګي بندي په اړه څه ډول دي؟ په دي اړه دومره ویلاي شوچې اسلامي فقها اهل سنت دبندیانودوضعي مراعاتول اودهغوی دمادي اومعنوي اړتیاؤ پوره کول ترممکنه حده لا زم بولي. ولي دجنګي بندیانو په اړه داسلامي حاکم داختیاراتو په رابطه سره اهل سنت علماءاختلاف لري چی نظریات یی جدا لولو.[1]

داهل سنتوعلماؤرائي: داهل سنتوبعضي علماء لکه حسن بصري، عطا،او سعید بن جبیرپه معتقید دي چې له دي ډول بندیانوسره دچلندمرجع دمحمدسورت څلورم آیات دی؛ کوم چې الله (جل جلاله) فرمائي ((فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً)) یعني هغوي دمنت یا فدیي په مقابل کې آزاد کړی.

ولي داهل سنتو اکثراً علما پدي نظر دي چې اسلامي حاکم اختیار لري هر څه چې بهتر وبولي کولای شي هغه که د فدیې په مقابل کې دبندي آزادول وي یابغیر له فدیې اویاد هغه په غلامي نیول اوپه هغه صورت کې چه ایمان رانه وړي حاکم دهغه د وژلو صلاحیت هم لري. دامام احمد ابن حنبل پیروان معتقید دي هغه ځوک چه آسماني کتاب لرونکي هم نه وي اودغلامي وړهم نه وي نو دآزادي دعدم امکان په صورت کې په اعدام محکومیږي .

اوماوردي لیکي : امام داسیرانو په مورد کې ددي لاندي څلوروصورتونو نه دهغه ښه اوبهتر په انتخابولو کې اختیار لري:

1) **وژل.**
2) **په غلامي نیول.**
3) **دمال یااسیرپه مقابل کې آزادول.**
4) **له هغه سره نیکي کول اوعفوه ورته کول .**

البته وژل یواځې دهغه بندیانو لپاره جائزبولي لکه چې مخکي ورڅخه یادونه وشوه کوم چې په جنایاتو متهم وي .

---

[1] ابراهیمی، محمد. اسلام وحقوق بین المللی عمومی، ص ۷۰ - ۷۴، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بنديان چې دمسلمانانو په خپل منځي جګړو کې نيول شوي وي:

لکه چې مخکې هم وويل شول پورته ذکرشوي ټول دهغه جنګي بنديانو په موردکي ؤ چې دمسلمانانو اوکفارو تر منځ په جګړه کې، له کفارونه دمسلمانانو په لاس نيول شوي، ولې هغه بنديان کوم چې دمسلمانانو په منځ کې په داخلي جګړو کې ونيول شي که څه هم له فقهي نظره دبحث وړموضوع ده خوله اصحابوکرامو(رضی الله عنهم) نه په دې رابطه زيات روايات راغلي دي چې دهغوي په آساس مسلمان بندي که چيرې دجنګ له جبهې نه خارج دکومو جرايمو لکه: قتل اونورو مرتکب شوي نه وي نونه يې وژل جائز دي اونه ورڅخه فديه اخستل کيږی بلکه بايد بې له فديې آزاد شي.

د مثال په ډول علامه مجلسي روائت کوي چې: حضرت علي (رضی الله عنه)مالک اشتر(رضی الله عنه) پدې مامور کړ چې دشام له يوه اوسيدونکي (اصبغ بن ضرار) چې د وديده بان دلښکر مشرؤ مقابله وکړي مالک هغه بې له مقابلې ونيوه خوکله چې مالک(رضی الله عنه) وليدل دهغه حکم وژل ندي نوله حضرت علي (رضی الله عنه) نه ئې وغوښتل چې هغه زماپه خاطر وبخښه نوحضرت علي(رضی الله عنه) وفرمائل هغه مي ستاپه خاطرعفوه کړ او ورپسې ئې زياته کړه مالکه! هر وخت چې دې بندي ونيوه هغه مه وژنه ځکه چې نه له آهل قبله اسيرنه فديه اخستله کيږی او نه هغه وژل کيږی ديو بل روايت له مخې دصفين دجنګ بنديان هم ددواړو طرفونو له خوا بې له کومه عوض نه آزادشوي ؤ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخو داصحابوکرامو(رضی الله عنهما) تګلاره وه اوپه هغه وخت کې دامام په مقابل کې دسرکشي اوبغاوت واقعات هم دومره نه واقع کيدل، ولي ورسته چې دمسلمانانو تر منځ خپل منځي جګړي اوبغاوتونه راپيداشول، نو اسلامي علماو هم د دا ډول بنديانو په رابطه بيلابيل نظريات ارايه کړل، دشعيه علماؤ له جملي نه شيخ طوسي په دي رابطه ليکي : هر فرد يادله چې دعادل امام په مقابل کې قيام وکړي اوبيعت ونکړي اودهغه فرامين ونه مني امام کولای شي دهغوي په خلاف اقدام وکړي؛ ولي هغه څوک چې دجابر اوظالم حاکم په مقابل کې بغاوت کوي په هيڅ صورت دهغوي په خلاف اقدام کول جائز ندي او ليکي دمسلمانانو دقانوني حکومت په خلاف سرغړونکي يابغاوت کونکي په دوه ډوله دي يوهغه دي چې ورسته له ماتي اوتيت اوپرک کيدونه ملا تړي ونه لري اوبيا د بغاوت هڅه ونه کړي، اوبله ډله هغه دي چې له ماتي خوړلونه ورسته بيا د راتوليدلو هڅه کوي او د يوچا ملا تړهم ورسره وي د اولي ډلي په خلاف نشي کيداي چې زخميان يي ونيول شي اوفراريان يي تعقب شي اواسيران يي ووژل شي؛ خودوهمه ډله له ماتي خوړلو نه ورسته هم تعقبيداي شي ،زخميان يي نيول کيداي شي اواسيران يي وژل کيږی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

داهل سنتو علماؤ له جملي نه حنبلي فقهاد دا ډول بندیانوپه رابطه داسي نظرلري چې: دمسلمانو دداخلي جګړوبندیان عموماً آزادیږي، او داهم جائزه ده چې دجګړي تر پایته رسیدو پوري دي محبوس کړاي شي مګردا په هغه صورت کي چي دچادوژلو مرتکب شوي نـه وي اوکـه يـي چیرى څـوک وژلـي وي نوپـدي صورت کي دځینو علماؤ په نظر بایدقصاص کړاي شي؛ اود ځینو نورو په نظر باید دیت ورکړي اوپـه دي هکله دښځي اونارینه ترمنځ تو پیرتـه هم قائل ندي، خو د امام ابوحنیفـه دپیروانـو نظر بیاداسي دى چې: ددښمن جنګیالي په هغه صورت کي چي د بیا ټولیدني اوسرکشي امکان ورنـه لیدل کیږی نـو دمسلمانانو امام کولای شي چي هغه په توبه باندي مجبورکړي اوکـه توبـه ونـه باسـي نـو وژل يـي هـم جـائزدي ولـي هغه چي نظامي ملاتړ ترشاه نه لري هغه نه وژل کیږی، اوبغیر له ښځو، ماشومانو او بډاګانو نه نورو ته مجازات ورکول کیږی، خوهغـه کسان چي دمجازاتو مستوجب نـدي سمدستي آزادیږي او يـا کـه چیرى مصلحت ددي ایجاب وکړي نو یوڅه موده په توقیف کـي سـاتل کیږی؛ اوددي نظرطرفداران دامـام شـافعي پیروان دي ځکه دسمدستي آزادي په صورت کي دهغوي دبیا راټولیدني اوجګړي د ادامـي امکـان موجود دی، په دي رابطه دابن قدامه دخبرومتن داډول ده :(هغـه وخـت چي باغیـان مـات شي نـو فراریـان يـي نـه تعقبیږي ، زخمیان او بندیان يي نه وژل کیږی).اوس کـه داسلام دا دریـځ لـه مسیحي ټولنـو اوبین المللـي قوانینو سره مقایسه کړو نو داسلام دقوانینو برتري دهغوي په قوانینو په ډیرښه ډول ثابتیږي، ځکـه چي پـه نوروټولنـوکي بنـدیان هغـه کـه پـه خپلـو مینځـو کـي اویـائي لـه نـورو ټولنـو نـه نیـول نـو لـه ډول ډول مجازاتوسره به مخ کیدل اوپه غلامي نیول خو یومرسوم اومعمول کـارؤ، خـو یـواځي دمنځنیو پیړیو پـه جریان کي چي هغوي کوم قوانین دداخلي جګړود تنظیم لپاره جوړول نـودا مـاده يـي ورکـي ځـاي پـه ځـاي کړه چي یواځي پـه هغـه صورت کـي چي اسیر اواسیرکونکي لوري دواړه مسیحان وي نـو بـاید اسیرپـه غلامي ونـه نیول شي اوپه قوي احتمال پـه دي تصمیم نیونـه اونوروکي هم داسلام لـه جنګـي قوانینـو نـه متاثره شوي ؤ.[1]

---

[1] ابراهیمی، محمد. اسلام وحقوق بین المللی عمومی، ص ۸۳- ۹۰، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې لومړني جنګي بنديان

کله چې پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) دمکې دمشرکینو دشر نه دخلاصون په نیت دمدینې منور په لور هجرت وکړ نو هلته پرې دبیلابیلو قبیلو خلک راټول شول او اسلام یې قبول کړ، دسلام دین ورځ په ورځ پراخیدو اومسلمانانو قوت ورسره زیاتیده داحالت نه دمکې اونه دمدنې مشرکینو ته د تحمل وړ و. هماغه ؤ چې مسلمانانوخصوصاً پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) ته یې ډول ډول مشکلات راپیداکړل اودمکې قریشو ورته دا اخطار ورکړ، چې په دې مه ډاډه کیږی چې یثرب ته لاړی نوله موږ نه به خلاص شې ،ډیرژربه موږ هلته درشو اوپه خپلو کورونو کې به مو له منځه یوسو، داخبره پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له پخو اوباوري سرچینو نه معلومه شوې وه چې کفار دشراو فساد پخه اراده لري، نوځکه به دخپلو ملګرو په منځ کې وده کیده اویابه هم ګرده شپه ویښ ؤ ، داسې ښکاریده چې کفار په هیڅ ډول دزور له ژبې څخه اوښتونکې نه ؤ ، نو خداي تعالي مسلمانانو ته له هغوې سره دجنګ اجازه ورکړه ، اودحج دسورت دا آیات شریف نازل شو:(اذن للذین یقاتلون بانهم ظلمو ان الله علی نصرهم لقدیر)([1])

ژباړه: هغو کسانو ته چې نور ورسره جنګ کوي دجنګ اجازه ده ځکه دوي مظلوم دي بېشکه الله ددوي د ملاتړ توان لري .

([1]) قرآنکریم، دحج سورة، ۳۹نمبر آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې لړکي ځيني نور آياتونه هم نـازل شـول چې لـه کفـارو سره يـي دمسلمـانـانو جګړې تـه جـواز ورکـاوه هماغه وه چې مسلمانانو پـه عملـي نظـامي تحرکـاتو لاس پـوري کـړ اولـه کفـارو سره يـي يوشمير سرې اوغزاګانې ترسره کړي ،د سريو نـه يوه هم د(نخلـه) سريه وه کوم چې د رجب په مياشت کې دهجرت پـه دوهم کال چې لـه(٦٢٤ ميلادي) کال سره سمون خوري، دعبدالله بـن جحش(رضی الله عنـه) پـه مشري ددولسو تنومسلمانانو له خوا ترسره شوه ،پـه دي سريه کې عبدالله بن جحش(رضی الله عنـه) د پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) له خوانه نخله نومي ځاي ته د قريشو ديوکـاروان دمخنيوي لپـاره ليږل شـوي ؤ، خـو کلـه چې عبدالله بن جحش(رضی الله عنـه) دې ځـای تـه ورسيده نـو درجب دمياشتې اخرنـۍ شـپه وه ،سحرتـه کاروان تلونکي ؤ ، اوددوي له لاسـه ووت اوکـه يـي حملـه کولـه نـو پـدې مياشت کې جنګ کـول حرام ؤ، بالاخره عبدالله له خپلو ملګرو سره ترمشوري ورسته په کـاروان بريـد وکـړ يـو تـن يـي ورڅـخـه وواژه او دري تنه نوريي له ځان سره مدني ته بندي راوستل نـودا داسلام پـه تـاريخ کـي لـومړني جنګـي بنديان ؤ، رسول (صلی الله عليه وسلم)دابنه ونه بلله ځکه په دې مياشت کې هغه له جنګ نـه منـع کـړي وه، هماغـه ؤ چې کاروان اوبنديان دعبدالله ابن المغيره دوه زامن (عثمان او نوفل) او دمغيره آزاد شـوي غلام (حـاکم بن کسيان) ؤ آزاد کړل اود وژل شوي کس خپلوانو ته يې ديت ورکړ، اونـور زيـات بنـديان چې مسلمانانو لـه کفـارو څخه نيولي ؤ،هغه د بدر دغزا په ترڅ کې ؤ چې دهجرت په دوهم (٢) کال د روژي د مياشتي پـه اوه لسم(١٧) د جمعي پـه ورځ د مسلمانو اومکـي دقريشو تـرمنځ دبـدر پـه ميدان پيښـه شوه دا غـزا د مسلمانانو په بشپړ بري او دقريشو په بشپړي ماتي سره پايته ورسيده، له کفارو نـه د وژل شـوي کسـانو نـه علاوه اويا(٧٠) تنه جنګي بنديان هم ونيول شول، اوله ځان سره يي مديني ته راوستل ، مديني تـه تـر رارسيدو ورسته پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) دبنديانو په اړه لـه خپلو اصحابو سره مشوره وکړه، ابوبکر صديق (رضی الله عنه) وويل:

ای دخدای(جل جلاله) رسوله دغه ټول زمونږ دکاکازامن، قوميان او ورونـۀ دي زمـا نظـر دا دی چې دعـوض پـه مقابل کې بـه يې خوشي کړو، يو خوبه مونږ دکافرانو په مالونو ځانونـه مـاړه کـړو اولـه بلـي خـوا کيـدای شي خداي تعالي همدوئ ته لارښونـه وکړي دوی بـه زمونږ مـټ وي، پيغمبر(صلی الله عليه وسلم) عمر(رضی الله عنه) ته مخ را واړاوه او ورتـه يې وويل دخطاب زويه ستا څـه نظرده ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر(رضی الله عنه) وايې چې ماورته وويل سوګند په الله تعالی دی چې زه د ابوبکر خبره نه تائيدوم فلانی ماته په لاس راکړی ((نوموړي دعمر (رضی الله عنه)خپل ؤ))چې سريې له تنې نه جداکړم علي ته عقل بن ابي طالب په لاس ورکړي چې سر يي والوزوي اوحمزه ته فلانی په لاس ورکړی چې اورمېږ پري مات کړي ،ترڅو دخدای(جل جلاله)د ښمنانو ته څرګنده شي چې زمونږ په زړو نوکي دهغوي لپاره هيڅ ځای نه شته اوزمونږ په لاس کې دقريشو مخوري اوغټي ستې دي نوعمر(رضی الله عنه) وائي: چې رسول (صلی الله عليه وسلم) دابوبکرخبر ومنله اوزماخبري ته ئې هيڅ توجه هم ونکړه.

ياده دي وي چې داکوم عادي بنديان هم نه ؤبلکه دجنګ دمجرمانومشران اوجنايتکاران ؤ بايد جزا ئې ليدلي وه ټول جنګي قوانين آن ترديي چې دننی نړی قوانين هم دا ډول بنديان محاکمه کوي چې جزائې اعدام يابدي حبس دی؛ په هرصورت پدي خاطرچې دابوبکر صديق دنظر په رڼاکي له مشرکانو سره خبره شوي وه نود هرجنګي بندي په بدل کې له دريو زرو (۳۰۰)درهمونه نيولي بيا ترلسو (۱۰۰۰۰) زرو درهموپوري تاوان واخيستل شو،اوهغه کسانو چې مال ئي نه درلود خوباسواده ؤ نو ورسره تړون وشو چې دمسلمانانو ماشومانوته به ليک لوست ورزده کوي او بيابه آزادېږي. ديوروايت له مخي چې دوه ماشومانوته دليک په ورزده کولوهربندي آزادي ترلاسه کولای شوه،او ځينونورو چې نه باسواده ؤ اونه ئي هم مال درلود نو بي له کوم عوض نه آزاد شول چې په هغوی کې (المطلب بن حنطب، صيغي بن ابي رفاعه او ابوعزت الجمحي) شامل ؤ.([1]).

---

[1]) مبارکپوری، صفی الله. الرحيق المختوم (سپېڅلی نبوی سيرت)، ژباړونکی: جانباز سرفراز، دريم چاپ، پېښور محله جنګی پشاور،۲۰۰۸م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې دجنګي بنديانو امتيازات اوحقوق

داسلام مبارک دين جنګي بنديانو ته يوشميرامتيازات اوحقوق ورکړي اوخپل پيروان دي ته را بولي چې له جنګي بندي سره احسان اونيکي وکړي پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي: استوصوا بالاسری خيراً.[٢]

ژباړه:زماسپارش دبنديانوپه اړه اوله هغوی سره دنيکي په باره کې ومنی،همدارنګه په يوبل حديث شريف کې راځي : ثلاثة في ظل العرش.......رجلً اطعم المساکين والاسری.

ژباړه: دري تنه به په ورځ دقيامت دالهی عرش ترسيوري لاندي وي له هغوي نه يوتن هغه ده چې بيچاره ګانواواسيرانوته ئي ډوډۍ ورکړي وي .[٣]

الله (جل جلاله)هم په قرانکريم کې له اسيرانو سره نيکي ته اشاره کوي اود دهرسورة په اتم ايات کې فرمائي:

(وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا)[٤]

ژباړه: دخدای (جل جلاله)نيک بنده ګان خپل خواړه مسکينانو، يتيمانو اواسيرانو ته دالله (جل جلاله)د رضالپاره ورکوي.

نوله اسيرانو سره ښه سلوک کول اود امکان تربريده د هغوي د ژوند اړ تياوي پوره کول اسلامي امرده .

اوس کچيری خپلي موضوع ته را وګرځو چې په اسلام کې جنګي بنديانوته کوم امتيازات اوحقوق ورکړل شوي له هغي جملي نه به حقوق وروسته مطالعه کړو خو دامتيازاتو له جملي يوهم دتبادلي امتيازده چې داسلام مبارک دين جنګي بنديانو ته ورکړی چې په لا ندي ډول لوستل کيږی.[٥]

---

[٢]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ٩٠ ، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،١٣٧٧ هـ ش.

[٣]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ٩٠ ، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،١٣٧٧ هـ ش.

[٤]) قرآنکريم ـ دهرسورت، ٨نمبرآيت.

[٥]) مبارکپوری، صفی الله. الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوی سيرت)، ژباړونکی: جانباز سرفراز، ص٧٩ دريم چاپ، پيښور محله جنګی پشاور،٢٠٠٨ م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امتیازات:

په قرانکریم کې الله (جل جلاله) د محمدسورت په څلورم ایات کې فر ما ئي :

(فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً ....)[1]

ژباړه کله چې مشرکان ونیسی نویائي داحسان له مخي خوشي کړئ اویائي دتاوان په مقابل کې.

له دي مبارک آیات نه داجوتیږي چې جنګي بندي باید آزاد کړل شي اودا آزادي هغه په دوه طریقوترلاسه کولای شي:

1. بي له عوض یابي له تبادلي.
2. دبدل یا فدیي یاتبادلي په مقابل کې.

دا دواړه حالات په حقیقت کې دجنګي بندي په ګټه دي اودهغه لپا ره سترامتیازات ګڼل کیږی چې لـه هغي جملي نه لمړنی امتیاز یعني بي له تبادلي دجنګي بندي د آزادولو امتیاز مخکي تشریح شوی بنـاً دلتـه ئـي له لوستلونه ډډه کوو خوپه دوهم امتیازیعني دجنګي بندیانو په تبادله باندي یوڅه رڼاچوو نو مونږ اول د تبادلي ډولونه لولو.

[1]) قرآنکریم، دمحمدسورة، ۴نمبرآیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تبا دلې امتیاز:

په اسلام کې دجنګي بندیانو تبادله په دوه ډوله ترسره کیږی:

الف: دمال یافدي په مقابل کې .

ب : دبندي په مقابل کې.

چې هریو په جدا ډول مطالعه کوو:

<u>الف ـ دمال په مقابل کې</u> :داپه دي معنې ده چې داسیر متبوع دولت یایي کورنی یوه اندازه پیسي دهغه نیونکو ته ورکوي اوپه نتجه کې جنګي بندي آزادیږي لکه: پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) چې دبدر دغزا ځیني بندیان په دي ډول آزادکړي وُ نو دا ډول تبادله ځکه دجنګي بندي لپاره امتیاز ګڼل کیږی چې په زیاتره وختونو کې داعمل دجنګي بندي له وژل کیدو نه دمخنیوي سبب ګرځي ځکه زیاتره سرتیرو به جنګي بندیان پدي خاطر نه وژل چې هغوي فکر کاوه که یي وهم وژني نوکومه ګټه ددوي لاسته نه ورځي، خوکه هغه ژوندي ونیسي له ځانه سره یي وساتي اوبیایي دفدیې په مقابل کې آزاد کړي نو له دي لاري به یو څه مالي ګټه لاسته راوړي بناً دمادي حرص له وجهي هغوي بندیان نه وژل ،اوژوندي به یي ساتل، نواوس که فکر وکړو چې دجنګي بندي آزادول فرضاً یوغیري جایز عمل وبولو، اوکه داطریقه عملي شوي وه نو په جګړو کې به همیشه دبریالیو یاقدرتمندو ډلوله خوا ماتي خوړلي جنګیالي وژل کیدل ځکه به غیرله وژ لو نه به هغوي ته بله کومه لاره اصلاً پاته نه وه، بناً ویلاي شو چې دا ډول تبادله دجنګي بندي لپاره یو امتیازدی چې داسلام مبارک دین هغوي ته ور کړی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب ـ دجنګي بندي تبادله دجنګي بندي په مقابل کې: دوهم ډول دتبادلي داسي دی چې يو طرف دجګړي دخپل جنګي بندي په مقابل کې چې له مقابل طرف سره بندي دی ،جنګي بنديان آزادوي او دا رويش داسلام په اوايلو کې لا رايج ؤ، اسلامي فقهاؤ داسي فتوأ ورکړي چې دمسلمان اسير د آزادو لو لپاره دتبادلي ترسره کول واجب دي. په دي ډول تبادله کې داسيرانو تعداد هم په نظرکي نه نيول کيږی بلکه هرڅومره بنديان چې له خپلو دښمنانو نه مسلمانانو نيولي بايد ټول آزادشي، اوپه مقابل کې يي له دښمنه خپل ټول بندي اسيران ترلاسه کړاي شي، دا ډول تبادله هم دجنګي بندي لپاره يو امتياز دی، ځکه دبنديانو له وژلو نه مخنيوی کيږی اودجګړي هرلوري کوشش کوي چې بنديان ونه وژني اوله ځان سره يي ژوندی وساتي ترڅو پري خپل ملګري چې له دښمن سره بنديان دي راخوشي کړي، اوپه نتيجه کې ددواړو طرفونو دبنديانو دوژلو اوځوروني نه مخنيوی کيږی، بايد ووايو چې دجنګي بنديانو تبادله واقعاً دمثبتو نتايجو لرونکي ده ، چې داسلامي بين المللي حقو قو په بيانولو کې مهم رول لوبوي، نو په دي آساس ديته تر جيح ورکوؤ،چې داسلام په تاريخ کې دجنګي بنديانو دتبادلي يوڅو نموني ذکرکړو. [1]

---

[1]) مبارکپوری، صفی الله. الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوی سيرت)، ژباړونکی: جانباز سرفراز، ص۹۷-۹۹، دريم چاپ، پيښور محله جنګی پښاور،۲۰۰۸م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې دتبا دلې تاريخي سير

داسلام په تاريخ کې دجنګي بنديانو لومړني تبادله د(نخله) په سريه کې دنيول شويو بنديانو تبادلـه وه ، دمسلمانانو لـه جملې نه (عتبه بن غزوان ،سعد بن ابي وقـاص) دخپلـي اوښـې پـه پيداکولو پسـي وتلـي ؤ چې دمکي مشرکينو ونيول اودمسلمانانوله لوري په دي سريه کې عثمان اونو فل چې ورته ؤ اويوبل تن حاکيم بن کسيان نيول شوي ؤ،دمکي مشرکنو لـه پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) نـه غوښتنه وکړه چې دهغوي بنديان دي ورته دمالي فديې په مقابل کې آزاد کړل شي ، خو پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) هغوی ته وويل چې زه لـه ستاسو نـه ماديات نـه غواړم بلکـه غواړم چې دخپلو بنديانو دآزادولـو پـه مقابل کـې زمـا دوه يـاران آزادکړی، نو بياهغو ي هم داسي وکړل نوپه دي ترتيب دمسلمانانو اوکفارو ترمنځ دجنګي بنديانو لومړني تبادلـه تر سره شوه .[1]

دجنګي بنديان دوهم ځل تبادلـه دمسلمانانو اوکفـارو تـرمنځ دبدردبنـديانو تبادلـه وه دا بنـد يـان دپيغمبر (صلى الله عليه وسلم) لـه خو ا ټو ل يادمالي فديې په مقابل کې آزاد شول اويابي د مال اوتاوان لـه ورکـړي نـه آزاد شول ،يواځي يوتن اسير چې دبن عقيل له قبيلې څخه ؤ باقي پاته شو.

هغوي دبني ثقيف له قبلي سره تړون درلـود اوددي قبيلـي لـه خـوا بيـا دوه تنـه مسلمانان بنديان شوي ؤ پيغمبر(صلى الله عليه وسلم) دغه اسير لـه ځانه سره وساته اوبيايي له خپلو ملګروسره تبادلـه کړ، دجنګي بنديانو دريـم ځـل تبادلـه داسلام پـه تـاريخ کـې، دهـوازون لـه جنګ نـه ورسـته کـوم چـې د مسلمانانو اومکـي دمشرکنو ترمنځ وشو ترسره شوه ، ابن ماجه په خپل کتاب کـې لـه سلمه بـن الاکوع نـه روائـت کـړي دی چه: دهوازون په جنګ کې دعربو يوه ډيره ښکلي نجلي زمالاسته راغلـه کلـه چـې پيغمبـر (صلى الله عليه وسلم) دمدينې په بازار کې وليدم نو يي راته وفرمائل : الله (جل جلاله)هغه تا تـه هبـه کـړه ، نـو ماهغـه پيغمبر(صلى الله عليه وسلم) ته بخشش کړه خو پيْغمبر (صلى الله عليه وسلم) هغه مکي ته وليږلـه اولـه هغـه مسلمانو اسيرانو سره چې په مکه کې دکفاروپه بندکي ؤ تبادله کړل شوه ، لـه دي نـه وروسـته د پيغمبر (صلى الله عليـه وسـلم) دحيات په دوران اوبياله هغه وروسته دراشيده اواموي خلفاؤ په دور کې تاريخ دجنګي بنديانو په اړه څه ندي ليکلي .

---

[1] مبارکپوری، صفی الله. الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوی سيرت)، ژباړونکی: جانباز سرفراز، ص۲۸۹ ، دريم چاپ، پيښور محله جنګی پښاور،۲۰۰۸ م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څه هم داسلام اوکفر ترمنځ نوري جګړي هم شوي دي ، اوزيات بنديان مسلمانانو نيولي دي ولي جنګي بنديان ندي تبادله شوي ،اوداسي فکر کيږي چې دابه د لاندي دوه دلايلو په آساس وي .

په ډيرو جګړو کي لکه څنګه چې دمسلمانانو قوت زيات شوي ؤ اوهميشه مسلمانان بريالي کيدل اوکفارو ورڅخه بنديان نه شواي نيولای .

داچې داسلام لمن شا او خوا سيمو ته خوره شوه ،نو څوک نه وؤ چې له مسلمانانو سره مقابلي ته راوړاندي شي ، يواځي دروم امپراطوري وه چې له مسلمانانو سره به هميشه په جګړه کي وه، اومسلمانان هيڅ وخت ديته حاضر شوي ندي چې هغوي په رسميت وپيژني او يالا آقل له هغوي سره دجګړي دختم اومتارکي تړون لاسليک کړي ترڅو ورسته دجګړي دختم څخه نوبت دجنګي بنديانو تبادلي ته ورسيږي ، نو په دي آساس دپيغمبر (صلی الله عليه وسلم) نه ورسته دراشده خلفاؤ په دوران کې اوبيا له هغوي نه ورسته داموي خلفا ؤ په دوران کي، دجنګي بنديانو تبادله له کفاروسره نده ترسره شوي ځکه اسلامي پوځ تل کامياب ؤ اوکوم مسلمان له کفاروسره نه ؤ بندي اوهم دښمن په داسي شرايطوکي قرارنه درلود چې دجنګي بندي دتبادلي غوښتونکی شي، خودعباسيانو په دوره کې دجنګي بنديانو تبادله له روميانو سره چې کله به ورسره د جنګ او کله دسولي په حالت کي ؤ ترسره شويده او مشهور تاريخ ليکونکي (مسعودي په خپل کتاب (التنبيه و الا شر اف) کي ددې تبادلو دقيق تاريخ او دبنديانو تعداد ليکلي چې مونږ ورنه په لاندې ډول يادونه کوو:

<u>لمړۍ تبادله</u> :دهارون الرشيد د خلافت په دوران کي د نوموړي او دروم دپاچا فقفوربن استراق ترمنځ دروم د درياب په غاړه په (کال ۱۸۹ هـ)تر سره شوه په دې تبادله کي ټول هغه بنديان چې روميانو له مسلمانانو څخه نيولي وو تبادله شول چې تعداد يي (۳۷۰۰) تنه ؤ.

<u>دوهمه تبادله</u> : دا تبادله هم دهارون الرشيد په دوره کې وه چې په (ثابته تبادله) باندې مشهوره ده ځکه چې پدې تبادله کي (ثابت بن نصر) ددې کار لپاره مامورشوي وؤ او پدې تبادله کې دهغه نارينه ،ښځو او ماشومانو تعداد چې آزاد شوي و(۲۵۰۰)تنه ؤ.

<u>دريمه تبادله</u> : داد ارفاقان تبادله ده چې د واثق باالله د خلافت په دوره کي ترسره شوه هغه مسلمانان چې پدې تبادله کي آزاد شول(٤٣٦٠) تنه ښځي او نارينه ؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

<u>څلورمه تبادله</u> : دا تبادله په (کال ۲٤۱ هـ ش) د متوکل بالله د خلافت په دوره کې ترسره شوه چې دروم باچا پدې وخت کې (میخایل بن توفل) وؤ هغه مسلمانان ښځې او نارینه چې پدې تبادله کې آزاد شول تعداد يي (۲۲۰۰تنه) ته رسيده او روميانو له مسلمانانو نه علاوه (يوسل او څو تنه) نصرانيان هم د اسلام دقلمرو نه بيولي وو چې دهغوي د آزادي په مقابل کې يی د مسلمانانو څخه خپل بنديان واخستل .

<u>پنځمه تبادله</u> : دا تبادله هم دمتوکل په دوره کې په کال (۲٤۲ هـ) ترسر شوه او دمسلمانانو د اسيرانو تعداد چې آزاد شول (۲۳٦۰) تنه ښځې او نارينه وه .

<u>شپږمه تبادله</u> : دا تبادله د معتصم با الله په دوره کې په کال (۲۸۳ هـ ش) ترسره شوه او هغه مسلمان اسيران چې آزاد شول تعداد يي (۲٤٥۹)تنه ښځې او نارينه وه .

د عباسيانو د سلسلې تر پاي ته رسيدو وروسته هم کله کله دکفارو او مسلمانانو ترمنځ جګړې کيدلي او بنديان هم سره تبادله کيدل .

تر دې ځايه کوم څه چې مونږ و لوستل دکفارو او مسلمانانو ترمنځ د تبادلې په اړه وؤ ، نو مونږ ويلاي شو چې د جنګي بنديانو تبادله د اسلام او مسلمانانو لخوا په نړۍ کې رايج شوي ده چې بيا وروسته وروسته کفري ټولنو هم د اسلام نه په الهام اخستلو په خپل منځ کې د جنګي بنديانو د تبادلې په اړه يو لړ تړونونه لاسليک کړل او قوانين يي رامنځته کړل چې ددې تړونونو او موافقو په آساس د يو شمير هيوادونو ترمنځ چې په هغه کې ځيني اسلامي هيوادونه هم شامل ؤ جنګي بنديان تبادله شوي چې تفصيل به يي وروسته راشي، او په اسلام کې د جنګي بنديانو دآزادولو لپاره خاصې طريقې ټاکل شوي، اوهم ورته ځانګړي حقوق په نظر کې نيول شوي چې په لاندي ډول لوستل کيږی.[۱]

---

[۱]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ۹۹-۱۰۳ ، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه وتدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې دجنګي بنديانو د آزادولو طريقې اوحقوق

په اسلام کې دجنګي بنديانو يا اسيرانو دآزادولو لپاره مشخصې طريقې ټاکل شوي چې دهغوپه آساس جنګي بنديان آزاديږي ، همدارنګه د دا ډول افرادو لپاره يوشمير حقوق په نظر کې نيول شوي چې بايد ورکول شي چې مونږ يې په لاندې ډول لولو.

دبنديانو دآزادولوطريقې:

په اسلام کې عموماً د جنګي بنديانو او دښمنو ډلو د افرادو د آزادي نوعيت په څو مختلفو طريقو منځته راتلای شي چې په لاندې ډول دي:

<u>لومړی ـ د قرارداد او تعهداتو له مخې</u> : کوم څه چې د اسلامي دولت او غير اسلامي دولت تر منځ په قرارداد يا موافقه کې راغلي وي دهغه دموادو په آساس استناد کيږی که داسې پيښه شي چې مخالف طرف د قرارداد مواد نقض کړي د اسلامي دولت په نزد مربوطه قراردادونه او تعهدات ملغا تلقي کيږی . اوکه په قرارداد او تعهداتو باندې ولاړ پاتې شول نو دهغوي افراد او بنديان بيرته ورکول کيږی ددې موضوع په اړه د ((هجرت دشپږم(۶) کال د حديبې)) تعهدنامه ډيره مشهوره ده چې رسول اکرم (صلی الله عليه وسلم) دمکې له کفارو سره لاسليک کړي وه او ددې تړون مطابق دمکې دقريشو هغه نارينه اشخاص چې مسلمان شوي ؤ رسول اکرم(صلی الله عليه وسلم) بيرته هغوي ته اعاده کړل څرنګه چې په دې تړون کې يوازې نارينه شامل و نو ځکه ښځې اعاده نه شوې .

<u>دوهم ـ په يو اړخيز ډول</u> : ددښمن د اسيرانو او يرغملو آزادول په يو اړخيز ډول لکه څرنګه چې رسول اکرم (صلی الله عليه وسلم) د بدر په غزاکې ددښمن ځيني اسيران بې له کوم تاوان ورکولوپه يو اړخيز ډول آزادکړل اوهمدارنګه د حنين په غزاکې ددښمن شپږ زره (۶۰۰۰)تنه نيول شوي بند يان د رسول اکرم (صلی الله عليه وسلم) له خوا په داسې حال کې چې يوه يوه جوړه جامې يې هم ورته دا لی کړې پدې ډول آزادشول .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم ـ د زور له لارې : كه د اسلام هر اړخيز تلاشونه دځپلو يرغملو د خلاصون لپاره چې د دښمن په لاس كې لوېدلي ګټور ثابت نشي او د هغوي د وژلو خطر موجود وي په هغه صورت كې چې مسلمان يرغمل وژل شوي وي يا وژل كيږي نو دزور او قوت استعمال لازمي امر دی لکه: كله چې رسول اكرم (صلى الله عليه وسلم) عثمان (رضی الله عنه) د حديبي دقرارداد له لاسليک نه مخكې دمكې كفاروته دځپل استازي په حيث وليږه خو قريشو هغه نظر بند كړ په عامو خلكو كې دا آوازه خپره شوه چې عثمان(رضی الله عنه) ئـي وژلی كله چې دا خبره رسول اكرم (صلى الله عليه وسلم) ته راورسيدله نو ئي وفرمايل د عثمان د وينې بدل اخستل فرض دي خو وروسته دهغه دمرګ آوازه غلطه ثابته شوه .

څلورم ـ د پيسو په ذريعه : دمسلمان بندي آزادول د پيسو په مقابل كې د بندي د آزاديدو د طريقو څخه يوه طريقه ده ، (جرجي زيدان د لبنان مسيحي عرب) په خپل كتاب ((د اسلام د تمدن تاريخ))كې ليكي چې مسلمانانو به خپل اسيران د پيسو په بدل كې آزادول او له(۱۸۹ هـ ق نه تر ۳۳۵ هـ ق)كال پورې تقريباً ديرش (۳۰)ځلې دمسلمانانو له خوا د دښمن څخه خپل بنديان د پيسو په مقابل كې آزاد كړاي شول ددې آزاد شويو بنديانو تعداد تقريباً پنځوس زره(۵۰۰۰۰) تنو ته رسيدو او دمسلمانانو د غمخوار حضرت محمد مصطفى (صلى الله عليه وسلم) هغه غوښتنه عملي شوې وه كوم چې فرمايي :

((زندانيان آزادكړي او دمحتاجانو غوښتنې پوره كړي)) تردې ځايه پورې مونږ هغه امتيازاتو ته اشاره وكړه كوم چې جنګي بنديان ته د اسلام مبارک دين وركړي همدارنګه د اسلام په دين كې جنګي بنديانو ته يو لړ حقوق هم وركړل شوي چې په لاندې ډول تر مطالعې لاندې نيول كيږی.[1]

---

[1]) قندهاری، محمد نادر ايوبی. حقوق، ص ۲۸۱-۲۸۴ ، چاپ اول، لاهور: اكرم پرديس لاهور،۱۴۲۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلام کې دجنګي بنديانوحقوق:

داسلام په حقوقي نظام کې جنګي بنديان اصولاً دلاندي حقوقودموجوديت څخه برخمن دي :

1. جنګي بنديانوته شکنجه او آزار ورکول منع دي.

ديوروايت لـه مخي دبن قريظـه پـه جنګ کې بنـديان لمرتـه ناست ؤپيغمبر(صلی الله علیه وسلم) خپلـو يارانوتـه وفرمايل: بنـديان سيوري تـه ورسوی ترڅوخوب او آرام وکړي دلمراوتوري تودوخـه يوځـای پري مـه راولی.

2. جنګي بنـديان کـولای شي دآزادي دلاسته راوړلـو لپـاره دځيني شيانوپه مقابل کې چې پيسي اوکارهم ورپکښي شامل ده اقدام وکړي.

کچيری جنګي بندي پيسي يابل څه دخپلي آزادي دمعاوضي لپاره ونلري نوداسلامي دولت لـه لـوري دڅو مختلفوحالا تو په ترڅ کې دهغوي دبلاعوضه آزادي تصميم نول کيږی.

په اسلام کې اصلاً دجنګي بنديانود بي قيدوشرطه آزادي توصيه شوي اوحضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) پخپله هم داسي اقدامات کړيدي لکه دبدر اوحنين دغذاګانو بنديان چې ئي بي له کوم بدل نـه آزاد کړل چې تفصيل ئي مخکي تيرشويده.

ترهغه وخته چې جنګي بنديان دمسلمانانو پـه اسارت کې وي بايدورتـه کـافي خوراک څشـاک تهيـه کړي اودهغوي دآرامتيا لپـاره زمينـه برابـره کړي،پيغمبر(صلی الله علیه وسلم) بـه هم پدي ټکي ډيرټينګارکاؤ،مولانـا شبلي نعماني ليکي:

همداعلت ؤ چې اصحابوکراموبه په ساده ډوډۍ ګزاره کوله مګراسيرانوته به ئي تردي ښه خواړه تهيـه کول،اودښځينه بنـديانو پـه رابطـه ئي لازيـات تاکيدکړيـدی ترڅولـه هغـوي سره ښـه چلنـد وکـړای شي پيغمبر(صلی الله علیه وسلم) د(حاتم طايي) لورته چې په بنديانوکي راوستل شوي وه د مسجد پـه يوګوښـه کې پـه ډيرعزت سره ځای ورکړ او ورته ئي وويل کچيری ستاسي له ښا ر نه څوک راغلل تابـه ورسره وليږم هماغه وو چې څو ورځي وروسته ئي دهغي دسفر ساز او سا مان برابرکړاويمن ته ئي وليږلـه، پـه يوبل حديث شريف کې رسول (صلی الله علیه وسلم) فرمـائي: چاچې دمـور او دهغي داولاد تـرمنځ پـه بنـدکي بيلتـون راوستي الله (جل جلاله)به دقيامت په ورځ د هغوی او د دوستانو په مينځ کې بيلتون راولي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په جنګي بنديانو کې د ژبې او علم ځښتنان موجود وي د هغوي دمؤقتي استخدام او مسلمانانوته د درس په ور زده کولو سره هم آزادئ ترلاسه کولای شي .

داسلام په حقوقي نظام کې د جنګي بنديانو او جنګي مجرمينو ترمنځ فرق شته نوځکه تر تسليمي وروسته هر جنګي بندي جنګي مجرم نه ګڼل کيږی؛ د جنګي مجرم سره اړونده قاضي حساب کوي او د جرم په تناسب ورته مجازات ورکول کيږی او د ننني نړی د قوانينو غوښتنه هم داشان ده .

که داسې وي چې دجنګي بنديانو تعداد زيات وي اوجهاد هم په نورو محاذونوکي نه وي ختم شوی اواسلامي دولت يادمحاذ اعلی قومنداني هم د دښمن د ټولو اسيرانو بل خصوص د ځوانانو د خوشي کولو نه دا خطر احساس کړي چې بيا به د دښمن د صفوفو سره يوځاي شي نو پدې وخت کې اسيران تر خلع سلاح وروسته په توقيف خانه کې ساتل کيږی .

تردي ځای مونږجنګي بنديان يااسيران داسلام داصولواوقوانينوله مخې وپيژندل،له هغوي سره دچلندطريقي مو ولوستلې اوهم پدي وپوهيدو چې دي ډول بنديانوته په اسلام کې کوم حقوق په نظرکي نيول شوي، خوداچې دننی نړيوالو ياد بين المللي حقوقوپه آساس جنګي بنديان څوک دي اوکوم حقوق ورته ټاکل شوي دابه په لاندي ډول ولولو: [1]

---

[1]) *قندهاری، محمد نادر ايوبی. حقوق، ص ۲۷۷ - ۲۸۰ ، چاپ اول، لاهور: اکرم پرديس لاهور،۱۴۲۷ هـ ش.*

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګي بنديان دنړيوالوحقوقوله نظره

دجنګي بنديانومسئله د نړيوالو حقوقو دډيرو پخوانيو موضوعاتوله جملي نه يوه موهمه موضوع ده له هغه وخت نه چې دانسانانو ترمنځ جنګونه رامنځ ته شوي دی، نو دهغه مسلحو قواوؤ افراد چې په جګړه کي ښکيل وي اود مقابل طرف لخوا ونيول شي دجنګي بندي په عنوان مطرح کيدل؛ له هغوي سره دچلندطريقې دبشري تمدن اوتفکرپه بدلون سره دتاريخ په مختلفو پړاونوکي بيلابيل مراحل طی کړي مثلاً: په پخوا وختونوکي دا ډول بنديان اکثراً دنيونکولخوا وژل کيدل، يابه په شاقه کارونو ګماريدل اويا به هم دغلامانو په شان په بازارونوکي خرڅيدل اودجنګي بنديانو اطلاق نه يوازې په هغه کسانوکيدل کوم چې به په جګړه کي ښکيل ؤ بلکه دمغلوب طرف ماشومان، ښځې، اوسپين ږيري باندي هم چې دبريااليو ځواکونو دافرادوپه لاس ورتله دجنګي بندي اطلاق پرې کيده اوبد چلند به هم ورسره کيده، خو دوخت په تيريدو دتمدُن په پرمختګ او د انساني ټولنو دتفکر په پراخي سره دبشر حقوقو ته توجه وشوه اوديو لړ انقلابونومنځته راتګ ددي باعث شو چې په نړي کې جاهلانه رسوم اوقوانين لغوه شي اودجنګي بنديانو مسئلي ته توجه وشي نو په همدي آساس له اتلسمي ميلادي پيړي نه ورسته دجنګي بنديانو دوضعي دبهبود اوجګړي دقوانينو دتنظيم اوترتيب لپاره يو لړ کوششونه شروع شول اوددولتونو په خپل منځ کې دروابطو د تنظم لپاره يولړعام قواعد رامنځته کړل چې دهغوی په آساس دجنګي بنديانو اوعامو وګړو ترمنځ تفکيک وشو، نو داچې دبين المللي حقوقو له نظره جنګي بنديان څوک دي اوکوم ډول تعريف شوي دي په لاندي ډول يي تربحث لاندنيسو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانو پيژندنه : مونږ وويل چې دجنګي بنديانو وضع اوحالت داتلسمي ميلادي پيړي ترپايته رسيدو پوري ډيرخراب ؤ بلاخره ددې پيړی په اواخروکې دجنګي بنديانود پيژندنې اووضعې دبهبو دلپاره يولړکوښښونه پيل شول اوددې کارلپاره دجينوا يواوسيدونکي چې هانري دونان نوميده ملاتړلې وه؛ نوموړی چې دساليپورينو(دفرانسي اواتريش ترمينځ دجګړې) ليدونکی ؤ اوهم يې دجګړې داسيرانو دوژلوغمګيني صحنې په خپلوسترګوليدلې وې دخپل مشهور کتاب (unsoureinc (Desaliferino) په نشرولوسره ددې غوښتونکی شوچې يوه بين المللي موسسه دې دجنګي بنديانو دپيژندلواود هغوی دوضعې دښه والی لپاره جوړه شي (دونان) دا دمورد نظرتولنه په ۱۸۶۳ م کال په جينوا کې تشکيل کړه چې تقريباً ټولواروپايي دولتونو ورپکې ګډون وکړ بياددې په تعقيب دجنګي بنديانودوضعې دښوالی اودهغوی دتعريفولولپاره دنړی ددولتونو ترمينځ مختلف کنفرانسونه دايرشول اوکنوانسيونونه رامينځ ته شول چې وروستنی يې د۱۹٤۹ م کال دجنګي بنديانوسره دچلندپه اړه دجينوا نړيوال کنوانسيون دی خودا چې په دې ټرونونواوکنوانسونونو کې جنګي بندي چاته وويل: کيږی اوڅوک کيدای شي چې جنګي بندي وګڼل شي دابه په لاندې ډول ترمطالعې لاندې ونيسو.

د نړيوالو ټرونونوله مخې : د۱۹۰۷ م کال دلاهې دصلحې تړون جنګي بندي داډول راپيژني : ((جنګي افراد عبارت دي له ټولوهغوکسانونه کوم چې په دولتي منظمو ځواکونوکې شامل وي همدارنګه هغه داوطلبان کوم چې منظم سازمان ولري اودهغوی تشکيلات، فعاليتونه اوسازمانيدل دعاملې قوې دقوماندان لخوا رهبري شي مشخص علايم ولري اوپه علنې ډول يې دوسلې ګرځولوته اقدام کړی وي نومعلومه ده په هغه صورت کې چې دا ډول افراد دمقابل طرف دځواکونوپه وسيله ونيول شي نوجنګي بندي ګڼل کيږی))

نوپه دې آساس ويلای شوچې جنګي بندي صرف ددښمني قوې سرتيري، رتبه لرونکي افسران ،کارکونکي اوهغه څوک چې له هغوی سره کمک کوي داوطلبان کوم چې منظم تشکيلات ولري او هغه افرادکوم چې وروسته له نيولونه تخريب کاراوجاسوس قلمدادشي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجګړې په ډګرکې دامريکا دفوځونو لارښود په خپله ٤٩ ماده کې جنګې بندي داسې تعريفوي : ((جنګي بندي يومسلح دښمن ده اوياپه داسې وسلې مجهزدی کوم چې ددښمني ښکارندويه وي اودفعالواهدافو دترسره کولولپاره يې اقدام کړی وي اوونيول شي هغه که دجګړې لپاره دتيارۍ په مرحله کې وي اويادجګړې په ميدان کې تېپي شوي اوپه شفاخانه کې تسليم شي اوياپه عمومي تسليمي کې تسليم شوي وي)) همدارنګه دامريکا دفوځونوود لارښود ٥٠ ماده ځينې نورافراد هم دجنګي بنديانوپه کته ګوري کې راولي (ټول هغه افرادچې دجګړې له يوه طرف سره همکاري وکړي لکه ځواکونوته دسازاوسامان برابرول هغه که دهرهدف لپاره وي او ونيول شي جنګي بندي ګڼل کې . [1]

دجنيواکنوانسيون له مخې: د١٩٩٤م کال داګست ددولسمي نيټې دجنيوا نړيوال کنوانسيون په خپله څلورمه ماده کې جنګي بنديان دا ډول تعريفوي:

الف- په جګړه کې دښکيلوډلودوسلوالو ځواکونو غړي همدارنګه ددعوا طلبواو چرکي ډلو غړي کوم چې ديادو وسلوالو ځواکونو يوه برخه وي .

ب – د نوروچرکي اوداواطلبوډلوغړي کوم چې د مقاومت په نهضتونو کې سره راټول وي اودجګړې په ښکيلو طرفونو پوري اړه ولري اوله خپلي خاوري په خارج يا داخل کې عمليات وکړي که څه هم خپله خاوره يې اشغال شوي وي کوم چې دوي ورپکي جنګيږي خو دا لاندي شرايط بايدولري:

1. **ديوه نفر رئيس ياقوماندان تر رهبري لاندي فعاليت وکړي اوهغه بايد ددوي داعمالو مسؤليت په غاړه واخلي .**
2. **ځانګړي اوثابتي نښاني ولري چې له لري فاصلي نه دپيژندلو وړوي .**
3. **خپله وسله په ښکاره ډول وکرځوي .**
4. **خپل نظامي عمليات دجګړي له قوانينو اورسمو سره مطابق ترسره کړي .**

ج- دهغو منظمو مسلحو قواووغړي چې ځان په داسې دولت يامرجع پوري تړلی بولي کوم چې داشغالګرهيواد له خوا په رسميت پيژندل شوي وي .

---

[1]) ارفعی، عاليه، ومحمود مسائلی، جنګ وصلح ازديدګاه حقوق و روابط بين الملل، ص ٢١٥ -٢١٨ ، چاپ دوم، تهران: وزارت امورخارجه مؤسسه چاپ و انتشارات، ١٣٧٣ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- هغه افراد چې دمسلحو قواو مرسته کوي بغير لـه دي چې لـه هغوي سره عملاً پـه جګړه کې برخـه واخلي لکـه دنظامي الوتکو غيـري نظامي کـارکونکی، دجګړي د ډګر خبريـالان دتدارکاتوغيري نظامي مامورين اودهغو خدماتي اوکارګري ډلو غړي کوم چې دمسلحو ځواکونـو د اسوده ګي اوهوسـايني لپـاره کارکوي په دي شرط چې مسلحو ځواکو ورته ددي کار اجازه اوځانګړي کارتونـه ورکړي وي .

و- دبحري قوي اوتجـارتي کشتيو کـارکوونکي لـه هغي جملي نـه دکشتئ قومـانـدان چلوونکي اودهغوي مرستيالان .

هـ-داشغالي سيمو اوسيدونکي چې خپلي خاوري ته له ورغلي دښمن سره دمقابلي لپاره راوتلـي وي ،بې لـه دي چـې دمنظمـو ځواکونـو پـه څير سـازمان اوتشـکيلات ولـري ،خو پـه دي شرط چـې خپلـه وسلـه پـه ښکاره ډول وګرځوي ،اودجګړي رسوم رعايت کړي ،داپورته کسان چې مونږ ورڅخه يادونـه وکړه ،هغه وخت چې دمقابل طرف دځواکونو په وسيله ونيول شي نو دجنيوا دکنوانسيون دڅلورمي مـادي دحکم پـه آساس جنګي بندي ګڼل کيږی.[۱]

دپورتـه ذکرشوي معلوماتو په نظرکي نيولو سره ويلاي شو ددي لپاره چې يوسرتيری دخپل دښمن لـه خوا ترنيول کيدو وروسته دقانوني جنګي بندي موقف ترلاسه کړي نو بايد لاندی څلورشرايط ولري .

1. دی بايد دهغه چاله طرفه رهبري شي کوم چې دخپلوافرادودساتني مسؤليت پـه غاړه ولـري؛ ددي شرط مطلب داده چې ځواکونـه درهبري اودسپلين يو منظم تشـکيل ولـري اوددي وړتيـا پيداکړي، چې په جنګ کې دجګړي قوانين رعايت کړي .
2. دی بايد يو مشخص نښان يايونيفورم ولري ، چې له لير فاصيلي نـه وپيژندل شي ترڅو وښيې چې هغه يوسرتيري دی اودا کار دهغو کسانو دحفاظت لپاره دی کوم چې غير نظاميا ن ياعوام دي.
3. دي بايد خپله وسله په ښکاره ډول وګرځوي، ترڅو داوښي چې دي يو جنګيالي دی .
4. دي بايد دجګړي قوانين مرعات کړي .

---

[۱]) قرار دادهای بين المللی ژنو ، ص ۱۰۳ - ۱۰۵ ، مورخ ۱۲ ، سال ۱۹۴۹ م، چاپ اول، کابل: کمية بين المللی صليب سورخ، ۱۳۸۴ هـ ش.

داوه دبين المللي قوانينو اومقرراتو له مخي دجنګي بنديانو پيژندنه خو داچې دجنګي بنديانو حالت پخوا يعني مخکي دجينوا دکنوانسيو له تصويب نه څه ډول ۇ دابه په لاند ډول مطالعه کړو[1] .

د دوهمي نړيوالي جګړي ترپای ته رسيدوپوري دجنګي بنديانو حالت اوجنګي جنايت كاران

متاسفانه دانسان لخوا د تاريخ په اوږدو کې په خپلو همنوعانو باندې داسي جنايات ترسره شوي چې د هغوي له بيان نه قلم ناتوانه دی او پدې لړکي شايد مظلوم ترين هغه بنديان وی کوم چې د خپلو دښمنانو له خوا نيول کيدل او دجنګي بندي نيول نه يوائې د بندي د اړوند ځواک د ضُعف لپاره يوه مهمه ضربه ګڼل کيده بلکه د دښمن د ځواکونو او قوت په رابطه د اطلاعاتو د لاسته راوړلو او خپلو تبليغاتو د پر مخ بيولو لپاره يو مهمه وسيله هم ګڼل کيده. بناً جنګي بندي تر نيولو وروسته د مقابل طرف لخوا تر سختو روحي، جسمي اواخلاقي فشارونو لاندې نيول کيدل خو داچې د جنګي بنديانو وضع او حالت مونږ دتاريخ په اوږدو کې په ښه ډول مطالعه کړي وي نولاندې مطالب تر بحث لاندې نيسو.(2)

---

[1]) ګوتمن، روی. اناکاتالدی او جيلس. جنګی جرمونه ، ص۳۷۰-۳۷۳ ، ژباړونکی : نظام الدين کتوازی او جلات خان حکمتی، دوهم چاپ، کابل: کليد ګروپ، ۲۰۰۸ م.

[2]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ۴۷ - ۴۹ ، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشګاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنګي بنديانو وضعه او حالت

دجنګي بنديانو حالت د دوهمې نړيوالې جګړې تر پای تـه رسيدو پورې پـه غيـر اسلامي ټولنـو کـې ډېـر خراب وؤ او د دا ډول بنديانو مسئله به تر ډېره حده د وژلو، غلامولو او خرڅولو د لارې حل کيده دوخـت ټولنې او سازمانونو هغوي ته په ډېرو کمو حقوقو هم قايل نه وؤ او د اوضاع او شرايطو د غوښتنې سره سم هرنوعه تصميم چې بـه دبنـدي د نيوونکـي خوښ ؤ دهغه پـه رابطـه يـې سرتـه رسـاوه اوپـه زيـاترو مواردوکي چې به جنګي بندي ژوندي پاته کيده يا په بل عبارت دهغه لپاره به تدريجي مرګ تصويب کيده نو دا د بندي لپاره ډېر لوي امتياز او نيکي وه،او دا ډول کړنې نه يواځې له هغو بنـديانو سره کيدې کـوم چې دنيوونکي طرف سره به يي قومي او نژادي اختلاف درلود بلکه د خپلو هم نژادو او وطنوالو سره هم دا ډول کړني کولې اوجنګـي بنـديان ديولړخاصواهدافوپه خـاطرنيول کيدل چې تفصيل ئـي پـه لانـدې ډول بيانيږي.([1])

<u>دجنګي بندي له نيولونه دبرياليوځواکونو اهداف:</u>

دتاريخ په اوږدوکي دانسانانو دمغلوبولو اوبندي کولو نه انتقام اود شکنجي اوډليېزي وژنـي دانګيـزي نـه علاوه يولړنوري انګيزې هم موجودي وې کولای شوهغه په لاندي ډول بيان کړو:

1) ددښمن دسرکوبي اوپـه هغـه درعب اچول اومسلط کيدل همدارنګـه لـه داډول بنديانونـه ددښـمن دنظامي اسرارو نه دخبريدلولپاره هم کار اخيستل کيدل.

2) دجنګـي بنـدي لـرل ياسـاتل ديرغمل پـه ډول ((دهغـه سـاتل ددي لپـاره چـې دښـمن لـورى دهغـه پـه وژلوتهديدکړي)).

3) دجنګي بنديانو نيول ددي لپاره چې له خپلوهغوسرتيرو سره ئي تبادلـه کـړي کـوم چـې ددښـمن پـه ولکه کې دي دا کارمعمولاً دجګړي په پاي اودسولي له تحقق نه وروسته کيده.

4) دبندي له پوهي، تخصص،کار اوفکري قوي نه دګټي اخيستلولپاره.

---

[1] انوری، حمید ضامک محمد. مفاهیم تعلیق مخاصمات وحالت نه جنګ نه صلح در حقوق بین الملل، ص۱۲۱-۱۲۵ ، چاپ اول، تهران: مطبعه انتشارات، ۱۳۷۰ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5) دكوراوزراعت پـه كـارونو كـی كاراخيستل همدارنګـه دهغوي لـه فـردي اود سـتجمعي بيګـار نـه كاراخيستل لكه په پخواني مصركي چې متداول ؤ چې په بنديانونه به ئي دحيواناتوپه څېركاركاؤ.

6) دنـاوړه كار((دجنسـي غريـزي داشـباع)) لپـاره اودا كـاراكثراً لـه ځـانو بنـديانو نـه زيـات اخيسـتل كيده.

7) پـه داخلـي اونړيوالـو بـازارونوكي دخرڅلاوه چې لـه دي لاري بـه فـاتح لـوري زياتـه ګټـه ترلاسـه كوله.

8) ددي لپاره چې ددښمن سرتيري دژوندي پاتي كيدلولپاره ځان بند تـه وركړي اولـه زيـات مقاومـت نه لاس واخلي.

9) دسلطان دعظمت اوقدرت دښكاره كولولپاره يعني هرسلطان چې به زيات بنديان درلـودل هغـه تـه به دعظمت په سترګه كتل كيدل.

10) دبندي شخص دآزادولو په مقابل كې دهغه يائي له قبيلي نه دپيسو(فدئي) اخيستلو لپاره .

11) له جنګي بنديانونه دنظامي فعاليتونولپاره كاراخيستل كيده.

نوپېدي آساس ويلاي شو چې دجنګي بنديانوله نيولونه مهم اهداف اقتصادي اوغيري اقتصادي ګټي وي چې دبريـاليوځواكونو دسرتيروپه برخـه كيدلي داهغـه څـه وو چې سرتيروتـه ئـي لـه ټولـو غنـايمو زيـات ارزښت درلود همداعامل ؤچې سرتيروبه دبندي په نيولوكي زيات كوشش كاوو اودا انګيزه ترزياتـه حده دانسانانودوژلو اوقتل عام په سطحه كې دكمي راوستلولپاره مؤثره وه. ([1])

دهغو جنايـاتو تفصيل كـوم چې دتـاريخ پـه اوږدوكي خصوصـاً ددوونړيوالوجګړوپـه جريـان كـي دجنګـي بنديانوپه ضدترسره شوي په لاندي ډول ده .

---

[1]) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ۵۴-۵۷، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين كتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانو دلیزه وژنهٍ

پخوا وختونو کی جنګی بنديان د نیوونکو لخوا اکثراً په دلییزه دول وژل کیدل چې ددې دول جنایاتو نمونې په تاريخ کی په زيات شمير ثبت دی .همدارنګه په قران کريم کې الله (جل جلاله) دیهودانو د ظلمونو نه یادونه کوی او په هغوی لعنت وایی کوم چې د یمن د پادشاه (زونواس) په مشری په غالب احتمال د وخت په مؤمنانوچې د (نجران مسیحان) وو دوی پری بریالی شوی وؤ اوبیایی ټول نیول شوي کسان په دلییز دول په اورکی وسوزول او دا دول مجازات هغه وخت نه یوازې هغو کسانو ته ورکول کیدل کوم چې به په جګړه کی عملاً دخیل وو. بلکه د هغوی ښځې ، ماشومان حتی حیوانات هم وژل کیدل یهودانو دا دول اعمال ظاهراً د تورات د حکم پر آساس تر سره کول لکه چې په تورات کی راغلي زمونږ خدای (یهوه) (عوج ملک پاشان) او د هغه ټول قوم مونږ ته تسلیم کړ او هغوی ته مو داسی شکست ورکړ چې هیڅ هم ورنه پاتی نشول له هغوی نه مو ټول ښارونه ونیول اوهر ښار مو له ښځو ، نارینوو او ماشومانو سره هلاک کړلو .

عیسویانو هم په دا دول کړنو کی له یهودانو نه کم نه وو. هغوی تر هغه وخته چې په اروپا کی د کلیسا قدرت وو دیری بنديان د پاپ په حکم په دلییزه توګه په اورکې وسوزول همدارنګه هغه صلیبی جګړې چې پنځه پیړي یی د عیسویانو او مسلمانانو تر منځ ادامه لرله عیسویانو د جنګي بنديانو سره تل ناوړه چلند کاوه او په دلییزه توګه ئي وژل دمثال په دول (البر ماله) خپل عمومی تاریخ کی د سپاصلیب د جنایاتو په اړه لیکي د صلیبي لښکرو قومندان (ګود فرواه دوبولون) په خپل یو راپور کی پاپ ته داسی ولیکل :

که غواړی چې وپوهیږي له هغه مسلمانانو سره چې په بیت المقدس کی زمونږ لاس ته راغلی وو څه وشول نودومره وپوهیږه چې زمونږ کسانو پر هغو باندي چې د سلیمان په مسجد کې یې پناه اخیستي وه داسی حملي وکړي چې وینې ئي زما د آس تر ځنګنونو رسیږي له هغوی نه هیڅ کس روغ نه دی پاتي حتی د هغوی ښځي او ماشومان هم مونږ معاف نه کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د(فريدوجدي) په نامه يوليکوال ليکي: د هسپاني په فتح کې هغه مسلمانان چې عيسويانو نيولي وو درى انتخابـه ورتـه پـه مخکـې کيښـودل شـول (۱مسـيحيت قبلـول ، ۲پـه تـوره وژل کيـدل او ۳پـه اور کـې سوزيدل.(۱)

دا په قرون اولی او په قرون اوسطی کې د الهي اديانو د پيروانو چلندونه وو چې له جنګي بنديانو سره يې درلودل . بيا وروسته په معاصرو پيړيو کې هم په غير اسلامی ټولنو کې د جنګي بنديانو ډلييزه وژنـه روانه وه چې ښه مثالونه يې په لمړۍ او دوهمې نړيوالي جګړې کې داروپايی هيوادنودرهبرانو اعمال وو مثلاً : د آلمان نازيانو يواځې يهودان شپږ ميليونه تر تيغ تير کړل همدارنګه د پولنډ او فرانسـي اتباع چې نازيانو د جګړو په ترڅ کی نيولي وو پـه ډلييزه توګـه ووژل، اوددې جګړې دنورو مقابلو طرفونو لخواهم د بنديانو په وژلو صرفه نه ده شوي له هغې جملې نه فاشيستی ايټاليا، جاپان او شوروي د جنګي بنديانو د ډلييزی وژني ريکارډ لري خو له دې نه علاوه په دوو نړيوالو جګړو کې جنګي بنديان د زيـاتو شکنجو سره هم مخ وو. چې د هغې د جملې نه مونږ د ځو ډولو شکنجو يادونه په لاندې ډول کوو:

دجنګي بنديانو شکنجهٍ:

دلمړۍ او دوهمې نړيوالي جګړې پـه جريـان کـې اولـه دې نـه مخکـې جنګـي بنـديان پـه بـيلا بيـل ډول د نيوونکو لخوا تر شکنجې لاندي نيول کيدل مثلاً اکثره وخت به په جنګي بنديانو باندي طبي تجربي ترسره کيـدې لکـه د جاپـان پـه اُردو کـې د طب محصلينوتـه پـه جنګـي بنـديانو بانـدي مناسب تخنيکونـه وربښـودل کيدل. او جنګي بنديان به په عرابه لرونکو تذکيرو پوري تړل کيدل او بي له بيهوشی نه به عمليات کيـدل او بيا به د جراحۍ په تخنيکونو کې د مثـالونو د ښودلو لپاره کـارول کيدل؛ اکثره بنديان بـه وروسـته لـه عملياتو نه مړه کيدل او که په خپله مړه نـه شـول نـو پـه ډزو بـه ويشـتل کيدل ، ددې تـر څنـګ نـوري ډول ډول شکنجي موجودي وې لکه برقی جټکې ورکول ، اجباري کارونـه بې له اوبو اوخوړو نه د ډيرو شپو لپاره په لوږه ساتل اوداسي نور ډول ډول شکنجې جنګي بنديانو ته ورکول کيدي .

---

(۱) ابراهيمی، محمد. اسلام وحقوق بين المللی عمومی، ص ۴۸-۵۴، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تردي ځایه مونږ د جنګی بندیانو وضعه او حالت د دوهمی نړیوالی جګړی د پای ته رسیدو پوری ولوستل اوله هغو جنایاتونه خبر شو کوم چې د ټول بشریت بلخصوص د جنګی بند یانوپه ضد تر سره شوي وو،داچی د دي جنایاتو عاملین څوک وو،او بلاخره د هغوی سرنو شت څه ډول شو، دابه مونږ په لاندي ډول ولولو . ([1])

---

[1]) ګوتمن، روی. اناکاتالدی او جیلس. جنګی جرمونه ، ص ۱۳۷-۱۳۸ ، ۲۱۰ ، ۳۲۲-۳۲۳ ، ژباړونکی : نظام الدین کتوازی او جلات خان حکمتی، دوهم چاپ، کابل: کلید ګروپ، ۲۰۰۸ م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګي جنايتکاران

((هغه څوک چې دجنګ قوانين اورسوم مات کړي يعني جنګي بنديان ووژني، ملکي کسان ووژني له هغوي سره بد چلند وکړي له هغوي نه دبيګارکار واخلي يرغملان ووژني اوپه عمومي اوخصوصي اموالو باندي چپاول وروړي............دا ډول کسانوته دنړيوالو حقوقو له نظره جنګي جنايتکاران وائي)).
ددوارو نړيوالوجګړوپه ترڅ کې دنړۍ ددېرو جګړه کونکو هيوادونو نظامي چاروکي د دا ډول اعمالومرتکب شوي ؤ همدا لامل ؤچې ددهمي نړيوالي جګړي په پای کې دآلمان اوجاپان له ماتي نه وروسته په کال (۱۹۴۵م) کې ددي جګړي دګټونکوهيوادنو(امريکا،شوروي،فرانسي اوبرتانيا) استازی په لندن کی ديو کنفرانس په ترڅ کی ددی ډول جنايتکارانو دمحاکمې لپاره ديوي نړيوالی نظامی محکمی دجوړيدو غوښتونکی شول چې بيا ددوی دغوښتنی په آساس د(نورمبرګ) نړيواله نظامی محکمه جوړه شوه اوددي په تعقيب دهغه منشور دتدوين په آساس چې د ۱۹۴٦م کال د جنون په ۱۹ مه نيټه تصويب شو د(توکيو) نړيواله نظامی محکمه تشکيل شوه چې مونږ هره يوه په جدا ډول تربحث لاندی نيسو.

دنورمبرګ نړيواله نظامی محکمه:

دامحکمه چې ددوهمي نړيوالي جګړی دګټونکو هيوادونو په پيشنهاد ددي جګړي دبايلوونکو هيوادونو (جاپان اوالمان) دجنګي جنايت کارانو دمحاکمي لپاره جوړه شوه دنورمبرګ په محکمه باندي مشهوره ده. دا محاکمه د(۱۹۴۵م) کال داګست مياشت کي د اتو(۸) قاضيانو په ګډون چې څلور(۴) يې آصلی اعضاء اوڅلور(۴) نورئي غير اصلي (على البدل) اعضاوؤ تشکيل شوه دهغوی په صورت دعوی کي دصلحي ضد جناياتو،بشريت ضد جناياتو، اوجنګی جناياتو څخه يادونه شوي وه چې دجنګی بنديانو دوژلو اوځورولو توريي هم په خپل ضمن کي درلود، دې محکمي خپل کار د(۱۹۴٦م) کال په اکتوبر کي پای ته ورساوه او دهغو (۲۲) تنو له جملی نه چې محکمی ته راکش شوی ؤ دوه(۲) نفره په اعدام دري(۳) نفره په ابدي بند دوه(۲) نفره په شل کاله بند يو(۱) نفر په پنځه کاله بند يونفر(۱) په لس کاله بند محکوم شو او باقی پاتی ديارلس (۱۳) نفرو برائت ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوکيو بين المللی نظامی محکمه:

دهغـه منشـور لـه مخـي چـې پـه تصـويب رسـيدلی ؤ، دجاپـان دجنګـي جنايـت کـارانو دمحکمـي لپـاره د توکيونړيواله نظامي محاکمه دايره شوه چې په هغوي کی دنورو بيلابيلو تورونو تر څنګ يوهم له جنګي بنـديانو سره دنـاوړه چلنـد تـورؤ، دتوکيـو محکمـي دخپل دوکلن کارنـه ورسته دپنځـه وشتو(۲۵) تنـو متهمينو دوسيه چې (۱۵۰۰) ورقوته رسيده ترتيب اوصادره کړه ، دمحاکمي په پای کې لـه هغه (۲۵) تنو متهمينو نه چې محکمي ته راکش کړای شوي ؤ ،(۷) نفره پـه اعدام ، (۱٦) نفره پـه ابـدي حبـس، (۱)نفر په (۲۰) کاله حبس او(۱)نفر په (۷) کاله حبس محکوم شو ،اوهيڅ يو هم تبريه نه شو .

تردي ځايه مونږ هغو حالا تو ته اشاره وکړه ،کوم چې دجنګي بنديانو نـه حمايت اوملاتړ موجود نـه ؤ اوکه احياناً ځيني تړونونه اوسازمانونه ددي کـار لپاره موجود هم ؤ خو پـه عمل کې جنګي بنـديانو تـه کومـه ګټـه رسولي نـه وه اونـه ئـي دهغوي پـه حالت کې کوم بـدلون را و ستلی ؤ؛ اوس مونږلـه جنګـي بنديانونــه دحمايـت لپـاره ديـو شـمير تړلنــو فعاليتونــه اوددي کارلپــاره پــه نړيوالــه سـطحه دائرشـوي کنفرانسونه، تصويب شوي تړونونه اوکنوانسينونه له هغي جملي نه له جنګي بنديانوسره دچلند پـه اړ ه د۱۹٤۹م کـال دجينـوا نړيـوال کنوانسيون اوپـه هغـه کـې دجنګـي بنـديانو شـرايط، حقوق اويوشـمير نـور موضوعات تربحث لاندي نيسو.[۱]

---

۱) خمينی، عباس هدايتی. شوری امنيت وجنګ تحميلی عراق عليه جمهوری اسلامی ايران، چاپ اول، تهران: وزارت امور خارجه،۱۳۷۹ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لــــه جنګـــي بندیانوســـــره دچلنــــد پــــه اړه دجینــــوا نړیـــوال کنوانســـیون

که چیری مونږ دجنګي بندیانو نه دحمایت او ملاتړ تاریخچې ته نظر وکړونو دجنګي بندي دوضعي په رابطه د (۱۸۷٤م) کال کنفرانس او داکسفورډ د(۱۸۸۸م) کال داعلامیې خپریدل ددي باعث شو چې دجنیوا دیوه اوسیدونکي اودجنګي بندیانو حامي (هانري دونان) په هڅه اوکوشش(۱۸۵۹م)کال له جنګي بندیانوسره دملاتړ لپاره یو جنبیش رامنځته شي ،دهغه دکوششونو په نتیجه کې ؤ چې دجنګي بندیانو دوضعي دښه والی لپاره په (۱۸٦۳م) کال یوه ټولنه تاسیس شوه چې بالاخره ټولو اروپایي هیوادونو پکښي ګډون وکړ ددي په تعقیب په (۱۸٦٤م) کال ددي ټولني دغړو هیوادونو دمختاروزیرانو کنګره دسره صلیب تر نشان لاندي جوړه شوه اوله جنګي بندیانو سره دچلند طریقه ورپکي مشخصه شوه.(۱)

په (۱۹۰۷م) کال دلاهي دصلحي په اعلامیه کې هم دجنګي بندیانو نه حمایت شوي دی ،اوبیا په (۱۹۲۹م)کال دسره صلیب دنړي والي کمیټي په زیار دجنیوا دجنګي بندیانو کنوانسیون رامنځته شو پدي کنوانسیون کې له جنګي بندیانو سره دچلند طریقي اودهغوي حقوق مشخص شوي ؤ،ددوهم جهاني جنګ په جریان کې موجوده کنوانسیونونه دجګړي له قربانیانو نه دحمایت په برخه کې دښو اومثبتو نتائجو لرونکي ؤ، ولي په اکثره وختونو کې دبندیانو حقوق ورپکي مبهم ؤ اونقض کیدل بناً دي کنوانسینونو دتجدید نظر غوښتنه کوله همغه ؤ چې په کال (۱۹٤۸م) کې دسره صلیب دکمیټي په ۱۷ نړیوال کنفرانس کې چې دسویډن په(ستاکهلم) کې دایرشوي ؤ داغوښتنه وکړه چې په ځینو نړیوالو تړونونو کې دي تجدید نظر وشي، دهغي جملي نه یو هم له جنګي بندیانو سره دچلندپه اړه دجینوا د(۱۹۲۹م) کال کنوانسیون ؤ په دي کنوانسیون کې تجدید نظر ددي باعث شو چې له جنګي بندیانو سره دچلند په اړه دجنیوا دریم کنوانسیون رامنځته شي، هغه په دي ډول چې د (۱۹٤۹م) کال داپریل له ۲۱ نه ددي کال داګست تر ۱۲مي نیټي پوري دنړیوال سره صلیب کمیټي په ابتکار دجنیوا نړیوال کنفرانس د(٦۱)هیوادونو په ګډون سره افتتاح شو چې په نتیجه کې دجنیوا څلورګوني کنوانسیونونه تهیه اوتصویب شول ،چې له دي څلورګونو کنوانسیونو څخه دریم کنو انسیون دجنګي بندیانو په حقوقو پوري مربوط دی چې (۱٤۳ مادي اوپنځه ضمیمي) لري پداسي حال کې چې دجنیوا د(۱۹۲۹م) کال کنونسیون(۹۷ مادي) لرلي اودلاهي دکنونسیون هغه فصل چې په جنګي بندیانوپوري مربوط ؤ یواځي (۱۷مادي) درلودي،خو داچې د (۱۹٤۹م) کال په کنوانسیون کې جنګي بندیانو ته کوم حقوق ورکول شوي اوله هغوي سره دڅه ډول چلند پیشنهادکوي اودجنګ بندي په غاړه کوم مسؤلیتونه وراچوي په دي مطالبودښي پوهیدني لپاره مونږ داکنوانسیون په مکمل ډول تر مطالعي لاندي نیسو (۱)

---

(۱) انوری، حمید ضامک محمد. مفاهیم تعلیق مخاصمات وحالت نه جنګ نه صلح در حقوق بین الملل، ص۱۲۶-۱۲۷ ، چاپ اول، تهران: مطبعه انتشارات، ۱۳۷۰ هـ ش.

(۱) ارفعی، عالیه، ومحمود مسائلی، جنګ وصلح ازدیدګاه حقوق و روابط بین الملل، ص ۱۵۳،۲۱۵-۱۵۵ ، چاپ دوم، تهران: وزارت امورخارجه مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۳ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمومي مقررات:

داچې ۱۹٤۹م کـال داګست ددولسـمي دجنيـوا بـين المللـي کنوانسـيون دجنګـي بنـديانو لپـاره کـوم حقـوق مشخص کړي اودا کنوانسیون په خپلو لاسلیک کونکو هیوادونـو څـه ډول التزامـات لګـوي اوکـوم وجایب دهغوي په غاړه وراچوي په دي مسایلو دپوهیدو لپاره لاندي مطالب لولو .

1) دتړون رعایت.

2) اجرا.

3) پیل .

4) پای.

الف- دتړون رعايت، ۱ ماده : ددي تړون متعاهدين په دي ملزم کیږی چې په هر موقيعت اوحالت کې داتړون رعايت کړي، اودهغه دموادودتطبيق لپاره اقدام وکړي .

ب- دتړون اجرا، ۲ماده : هغه جګړي اويا بل هر ډول مسلحانه شخړي چې ددي تړون دمتعاهدينو تر منځ واقع شي نو بايد دهغو مقرراتو نه علاوه، چې دصلحي په وخت کې داجرا قابليت لـري ددي تـړون مقررات هم بايد رعايت شي، کـه څـه هم دجګړي يـوطرف شـخړه پـه رسـميت هـم نـه وي پيژنـدلي،اودا دنړيوال تړون په ټولو هغو مواردوکي چې ددې تړون د يو متعاهدلوري ټوله يـا يـوه برخـه اراضـی اشـغال شوي وي د اجرا وړ ده حتی که دا اشغال له هیڅ مقاومت سره هم مخ شوی نوي .

ج - د تړون پیل او پای ۵ ماده: کله چې جنګی بندی (کوم چې په څلورمه ماده کی تعريف شوی او تفصيل يی مخکې تير شوی) ددښمن هیواد په لاس کی ولویږي ددې تړون دموارودو اجرا پيل کیږی او بيا هغه وخت چې دا اشخاص آزاد کړل شي او خپل هیواد ته ورسیږي د تړون اجرا هم پای ته رسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړی موافقې او سور صليب:

الف ـ ځانګړي موافقې، (٦مه) ماده : متعاهد لوری کولی شی په خپل منځ کی ځانګړې موافقې وکړي؛ خو هيڅ موافقه نشی کولی په هغه حالت او حقوقو کی کمښت راولي کوم چې جنګی بندي ته په دې تړون کی ورکول شوی دی.

ب ـ همدارنګه د تړون (٧مه) ماده حکم کوی: چې په هيڅ حالت کی نشی کيدی چې له جنګی بندی نه هغه حقوق تول يا ځيني د هغوی وګرځول شي کوم چې په دې نړيوال تړون کی ورکول شويدي.

ج ـ د سره صليب فعاليتونه، ٩ ماده: ددې نړيوال تړون مقررات د سره صليب د نړيوالي کميټې او نورو بشر دوستو سازمانونو په فعاليتونو کې چې د جنګي بنديانو او نورو محتاجانو سره يې دمرستې لپاره سرته رسوي هيڅ مانع او خلل نه ايجادوي . ([١])

له جنګی بنديانونه حمايت:

له جنګی بنديانو نه د حمايت يا ملاتړ پورې اړوند مواد د جنيوا دکنوانسيون په دوهمه برخه کی راغلي چې په لانې ډول يی لولو .

1 ـله جنګي بنديانو سره د چلند مسؤليت:

الف- د نيوونکي هيواد مسؤليت ،١٢ ماده : جنګي بندي د دښمن هيواد په لاس ورځي نه د افرادو او نظامی ډلو چې هغوی يې نيولي وي هغه کسان چې له جنګي بنديانو سره سروکارلري دهغوی دفردي مسوليت نه علاوه نوونکی هيوادله جنګي بندي سره دهر نوع چلند مسؤليت په غاړه لري،د بندي نيوونکی هيواد نشي کولی چې بندي بل هيواد ته انتقال کړي مګر په هغه صورت کی چې دا هيواد هم د کنوانسيون غړيتوب ولري او هغه هم په هغه صورت کی چې مطمئن شی قبلونکی هيواد د تړون د موادو د اجرا قابليت لری او هم ددي کارلپاره ميلان لری نو په دې شرايطو کی که چېرې جنګی بندي قبلونکي هيواد ته منتقل شی نو د بندی مسؤليت د قبلونکی هيواد په غاړه دی .

---

[١]) قرار دادهای بين المللی ژنو ، ص ١٠١ ـ ١١٠ ، مورخ ١٢ ، سال ١٩٤٩ م، چاپ اول، کابل: کمية بين المللی صليب سورخ، ١٣٨٤ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- د جنګی بندي سره انسانی چلند، ۱۳ماده : لـه جنګي بنـديانو سره بايد هميشـه انساني چلند وشـي اوهرغيـر مـو جـه عمـل ياغفلـت چـې دنيـونکي هيـواد لـه لـوري دجنګـي بنـدي دفـوت يادصحت دمتضررکيدو باعث شي ددي تړون دمهمو تخلفاتو له جملي نه ګڼل کيږی بالخصوص جنګي بندي په هيڅ صورت بايد دطبي، جراحي يابل هر علمي ازمايشت چې د جنګي بندي پـه نفع نـه وي لانـدي ونـه نيول شي،اودجنګي بندي په وړاندي هر نو عه خشونت اميزه اوتلافي جويانه اعمال ممنوع دي .([1])

ج - دجنګي بندي ساتنه ، ۱۵ماده : هغه هيواد چې بنديان يي نيولي وي مکلفيت لري ،چې دبنـديانو ورځنی اړتياوي اودهغوي روغتيايي ضرورتونـه په مجاني ډول پوره کړي .

د- له جنګي بنديانو سره مساويانه چلند، ۱٦ماده : نيونکی هيواد ددي تړون دمقرراتو پـه رعايت سره دهغوامتيازاتو په ورکولو کې کوم چې بنـديانو تـه دهغوي درتبي، جنسيت ، سن اويـا احتمـالاً د هر حرفوي مهارت په آساس ورکول کيږی له ټولو جنګي بنديانو سره به يوډول چلنـد کـوي اودعقيـدي، نـژاد ،مليت اويا سياسي نظرياتو په خاطر دجنګي بنديانو ترمنځ بايد هيڅ نوعه توپيرته قائل نه وي .([2])

دجنګي بندي داسارت پيل: هرکله چې جنګي بنديان ونيول شي نو تبعاً دنيونکو لـه خوا يـوه ځـاي تـه انتقاليږي داچې دکنوانسيو داحکامو په آساس دا به څـه ډول ځـای وي اولـه بنديانوسره بايدنورڅـه وشـي دابه په لاندي ډول ولولو .

الف - د جنګي بنديانوتحقيق،(۱۷مه) ماده : هر جنګي بندي دپوښتنو پـه وخت کې صرف پـه دي مکلفيت لري چې نوم ،دکورنی نوم ،رتبه ،دتولد نيټه ،نظآمي نمبر ،ټولی ،خدمتي نمبر اودنلرلوپه صورت کې ددي مشابه اطلاعات دخپل ځان پـه مـورد کې ښکاره کړي ،اوکـه چيرى بنـدي قصداً ددي قاعدي نـه تخلف وکړي احتمال لري هغه امتيازات ورنـه وګرځول شي چې دده همسين اوهم رتبـه بنـديانو تـه ورکـول کيږی، خو ددي ډول اطلاعاتو دترلاسه کولو لپاره هر ډول خشنت اوشکنجه منع دي ،پوښتني بايدپه هغه ژبه وي چې دبندي لپاره قابل دفهم وي .

ب- دجنګي بندي اموال،(۱۸مه) ماده : ټول هغه شيان چې دبنـدي دشخصـي استفادي لپاره وي پـه استثناً دآس، وسلي، نظامي تجهيزاتو اواسناد له بندي سره باقي پاته کيږی .

---

[1]) ابراهیمی، محمد. اسلام وحقوق بین المللی عمومی، ص ۵۹-۶۱، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

[2]) قرار دادهای بین المللی ژنو ، ص ۱۰۹ - ۱۱۱، مورخ ۱۲، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کمیة بین المللی صلیب سورخ، ۱۳۸۴ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج- دجنګي بنديانو انتقال،(۱۹ مه) ماده : تر نيولو ورسته بايد سمدستي بندي هغه ځـاى تـه وليږل شي چې دجنګ له ساحي نه لري وي په يوه امن اومصؤن ځاى کې واقع وي ،اوپـه هغه وخت کې چې دانتقال لپاره انتظار باسي بايد بي مورده له خطرسره مخ نه شي،

همدارنګه دکنوانسيو ۲۰ماده حکم کوي چې دجنګي بنديانو انتقال بايد له يوه ځاى نه بل ځاى تـه هميشـه په انساني طريقه اوپه داسي شرايطوکي وي کوم چې نيونکي هيواد دخپلوځواکونو دانتقال لپاره ښه بللـي وي ،اودانتقال په وخت کې دهغوي ټول احتياجات لکه خوراک اوڅښاک بايد مرفوع کړاي شي .([1])

دجنګي بنديانو توقيف : ومooويل چې بنديان تر نيولو ورسته بايد يوه خونـدي ځاي تـه وليږل شي اوداځاي چې بنديان پکي ساتل کيږى د بازداشتګاه (توقيف ځاى) په نـوم يـاديږي ،داچې پـه توقيـف ځـاي کې دجنګي بندي سره بايد څه ډول چلند وشي په لاندى ډول ئي توضيح کوو:

الف- محدوديتونه ،(۲۱مه) ماده : نيونکى هيواد کولاى شي جنګي بندي توقيف کړي ،اوهغه پـه دي مجبورکړي ،چې په توقيف ځاى کې دهغي معيني فاصلي نه چې ورتـه ټاکل شوي بهر نـه لاړنـه شي .

ب- دتوقيف ځاي شرائط،(۲۲مه) ماده : جنګي بنديان په هغه ځاى کې توقيف کيدلاى شي چې وچ وي اوپه هر لحاظ دبنديانو دروغتيايي وضعي لپار ه مناسب وي خو جنګي بنديان پـه تـادئبي حبس کې نشـي سـاتل کيدلاى مګر داچې داحبس دبنـدي پـه نفـع وي ،اودکنـو انسيون د۲۳مـادي دحکم پـه آسـاس ،جنګي بندي په هغه ځاي کې نشي ساتل کيدلاى کوم چې دجګړي تـر خطـر لاندساحه کې وي اويـادهغي ساحي له يوي برخي نه دنظامي فعاليتونو لپاره کار اخستل کيږى .

---

[1]) ابراهيمى، محمد. اسلام وحقوق بين المللى عمومى، ص ۱۶۰-۱۶۳ ، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانى دانشګاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانومسکن،غذا اوپوشاک:

کله چې جنګي بندي له نيولو ورسته توقيف ځای ته وليږل شي نوداچې دبندي تر آزادولو پوري دهغه مسکن ،خواړو اوجامو مصارف څوک ورکوي اوبايد څه ډول وي ،په دي مسائِلودپوهيدو لپاره لاندي مطالب لوستل کيږی .

الف- هستوګنځای(۲۵مه)ماده :دجنګي بنديانو داوسيدني ځای بايد په هغه ډول وي په کوم ډول ځای کې چې ددي هيواد(نيونکي هيواد) خپل سرتيري اووسي اوددي شرائطوپه برابرولوکي دجنګي بنديانود ژوند طريقي اوعاداتوته هم بايد توجه وشي اوداځايونه بايدپه هيڅ وجه دهغوي دصحت لپاره مضرنه وي.

ب- دجنګي بنديانو خواړه(۲۶مه) ماده: دبنديانو ورځني خواړه بايد دکميت ،کيفيت اوتنوع په اساس کافي وي،ترڅود بنديانو روغتيا وساتله شي اوهغوي له سوء تغذي نه مخنيوي وشي، اوهغه بنديان چې کار کوي ورځني خواړه يي بايد زيات کړای شي ،دڅښلو لپاره بايد پاکي اوبه ورکړل شي اوددخانياتوداستعمال اجازه لري .

ج- دجنګي بنديانوپوشاک(۲۷مه) ماده: نيونکی هيواد بايد دبنديانو لپاره دتوقيف ځای دآب اوهوا سره برابري جامي ،بوټونه اوجورابي تهيه کړي ،همدارنګه هغه بنديان چې کارکوي دخپلي غوښتني سره سم نور لباسونه هم اخستلای شي.

اودکنوانسيون (۲۸مه) ماده حکم کوي په ټولو توقيف ځايونو کې بايد کانټينونه پرانستل شي، تر څوجنګي بنديان وکولای شي خپل د اړتياوړ ورځني اجناس ورڅخه ترلاسه کړي . ([1])

دجنګي بنديان حفاظت اوتداوی:

په توقيف ځای کې دجنګي بنديانوساتنه اوتداوي بايدڅه ډول وي اودا چاري به د چا لخوا سرته رسيږي پدي مسائلو دپوهيدولپاره لاندي مطالب لولو:

---

[1]) قرار دادهای بین المللی ژنو ، ص ۱۱۴-۱۱۹ ، مورخ ۱۲ ، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کمیة بین المللی صلیب سورخ، ۱۳۸۴هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- حفاظت ۲۹ماده: نيونکی هيواد په دي مکلف ده چي دتوقيف ځاي اوبنديانو دنظافت دساتلولپاره لا زم اقدامات وکړي ترڅودساري امراضو له خپريدونه مخنيوی وشي ،نارينه اوښځينه جنګي بنديانو ته بايد جدا جدا داستراحت ځايونه اوبستري برابري کړلای شي ، اوهمدارنګه بايد په توقيف ځاي کي دحمام سهولت موجود وي .

ب- درملنه، (۳۰ مه)ماده: په هر توقيف ځای بايد يو مجهزکلنيک ولري، ترڅو دبنديانو روغتيايي ستونزي لري کړي، دلزوم په صورت کي دساري اورحي امراضو دمعالجي لپاره جدا کلنيکونه جوړيږي ،اوپه هغه صورت کي چي دجنګي بندي تداوي په داخل دتوقيف ځای کي امکان ونه لري ،نوله توقيف ځای نه بهر په هر نظامي ياغير نظامي مرکزکي چي دهغه معالجه ممکنه وي ليږل کيږی ،اوبندي له روغتيايي مقاماتوسره له ليدني اومعايني نه په هيڅ صورت نشي محروم کيدلای دمعالجي مصارف اودهغو الاتو مصارف چي دجنګي بندي د روغتيا د ساتلو لپاره لا زم وي لکه مصنوعي غاښونه اوعينکي دنيونکي هيواد په غاړه دي.

ج - طبي معاينات(۳۱مه)ماده: جنګي بندي بايد په مياشت کي حد اقل يوځل تر طبي معايني لا ندي ونيول شي ،ددي معايني په ترڅ کي دبندي وزن معلوم اوثبتيږي ،دا کار ددي لپاره کيږی چي دجنګي بنديانو له عمومي روغتيايي وضعي نه اګاهي ترلاسه شي، لکه دهغوي تغذيه ،نظافت او داسي نور، اوپه د ي کارسره د ساري امراضو دخپريدلو نه هم مخنيوی کيږی.

<u>**دجنګي بنديانو مذهبي، فرهنګي او ورزشي امور:**</u>

جنګي بنديان کولای شي په توقيف ځاي کي خپل مذهبي ،فرهنګي اوورزشي امور ترسره کړي داچي په څه شکل دابه په لاند ډول ولولو :

الف - ديني فرايض(۳٤مه)ماده : جنګي بنديان ددينی فرايضوداداکولولپاره دهغي جملي نه په عبادتي امورکي دګډون لپاره کامله آزادي لري په دي شرط چي له هغو انتظآمي مقرراتو سره مطابقت ولري کوم چي دهيواد دنظامي مقاماتو له خواصادرشوي وي ،دمذهبي اوديني مراسمود اداکولو لپاره بايد جنګي بنديانو ته مناسب ځای برابر کړای شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب ـ هغه روحانیون چې په توقیف ځای کې وي(۳۵مه)ماده: هغه وخت چې په ځواکونو پوري اړوند مذهبي یاروحاني اشخاص ددښمن هیوادلاسته ورشي اوبیاله جنګي بندیانو سره دمرستي لپاره وګمارل شي هغوي کولای شي چې دخپل وجدان له مخي بندیانو ته دیني لارښوني وکړي، دا اشخاص دمذهبي لاښود په صفت تر ګمارني ورسته دکنوانسیون د(۳۳می)مادي په حکم نور جنګي بندي نه ګڼل کیږی ،اوهم هر ډول وسایل له هغي جملي نه نقلیه وسایل ورته برابریږي تر څوتولو هغو بندیانوته دلارښوني لپاره رسیده ګي وکړای شي کوم چې په نورو توقیف ځایونو کې ساتل کیږی اوله ده سره ئي عقیده اومذهب شریک ده ، دکنوانسیون د(۳٦می)مادي په حکم هغه بندیان چې دخپل هیواد په فوځونوکي مذهبي وظیفه نه لري ، خو روحاني مقام ولري کولای شي په توقیف ځای کې دبندیانو مذهبي امور په غاړه واخلي، نیونکي هیواد هم باید له دا ډول شخص سره دمذهبي لارښودپه صفت عمل وکړي.

ج- ورزشي امور(۳۸ مه)ماده: نیونکی هیواد هر جنګي بندي دهغه دشخصي تمایلاتومطابق فرهنګي ،ورزشي،تفریحي اوتربیتي کارونوته هڅوي، دهغوی لپاره ورزشي اومسابقاتي پروګرامونه جوړوي، لازم سامان الات ورته تهیه کوي،اوهم ورته ددي اُمورو داجرأ لپاره آزاده فضاء اوپراخ میدانونه برابروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جنګي بندیانووضع شوې انتظامات:

په جنګي بندیانو دنیونکي هیواد دنظامي مقاماتولـه خوا یولړ انتظامات لګول کیږي دا چې دا څـه ډول انتظامات دي په لاندي ډول ورته اشاره کوو:

الـف- نظـامي سـلامي(۳۹مـه)ماده :هرتوقیف ځـای دنیـونکي هیـواد دمسلحو ځواکونـو تـر مستقیم نظارت لاندي وي اوټول جنګي بندیان په استثناء دافسرانو مکلف دي چې دنیونکي هیواد ټولو افسرانوته نظامي سلامی وکړي، اوهغه بندیان چې دافسري رتبه لري مکلف دي چې دنیـونکي هیـواد هغو نظامیـانو ته چې له دوي نه ئي رتبي لوړي دي نظامي سلام اودجګړي دوخت مرسوم احترامات دهغو په مقابل کې اداء کړي اما دتوقیف ځای ریس (قوماندان) ته باید درتبي پـه نظرکي نـه نیولوسره ټول بنـدیان نظامي سلام وکړي ،اما د(۴۰ مي) مادي په حکم ټول بندیان کولای شي چې خپل نظامي اوملي نښان نصب کړي .

ب- دمقرراتونصب(۴۱مه)ماده: په هر توقیف ځای کې ددي ترون (دجنیوا دنړیوال کنوا نسیون) متن اودهغوځـانګړوموافقو، فرامینـو اومقرراتـومتن کـوم چـې پـه جنګـي بنـدیانوپوري اړه لـري بایـد نصـب اوځوړند شي چې ترڅوبندي هغه ولولي اوتري خبرشي اودا بایـد پـه هغه ژبـه وي چې بنـدیان پـري ښـه پوهیږي. ([1])

ج- لـه وسـلي نـه اسـتفاده(۴۲مـه) مـاده: دجنګـي بندیانوپـه خـلاف دوسـلي اسـتعمال بالخصـوص دهغوافرادو په خلاف چې د فِرارپه حال کې وي اویاد فِرارقصد ولري دحل اخیرنی لار ګڼل کیږي؛ اودا هم په هغه صورت کې چې جنګي بندي تـه لـه دینـه مخکـي دهغـه دوضـعي سره سم پـه بیلابیلو وختونـو کـې مناسب اخطارونه ورکړل شوي وي.

دجنګي بندیانوکار،مالي منابع،اړیکي اوټاکنې:

له جنګي بندیانوسره دچلندپه اړه د(۱۹۴۹م) کال دجینوا نړیوال کنوانسیون کـې دجنګـي بنـدیانودکارمالي منابعو او اړیکو په باب چې له بهرنی نړۍ (لـه مرستندویه چاراوکو اودخپل هیوادلـه مقامـاتو) سره ئـي لري هم یولړ مواد موجوددي چې په لاندي ډول ئي تشریح کوو:

---

[1]) قرار دادهای بین المللی ژنو ، ص ۱۱۹-۱۲۶ ، مورخ ۱۲ ، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کمیة بین المللی صلیب سورخ، ۱۳۸۴ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانوكار اومالي منابع: داچې دجنيوا په كنوانسيون كې د بنديانو لپاره دكاراجازه شته اوكه نه اوكه وي تركومو شرايطو لاندي همدارنګه بايدمونږ پدي وپوهيږو چې ددې نړيوالو كنوانسينونو داحكاموپه آساس دبنديانومالي اوپولي مسائل څه ډول سرته رسيږي ددي سوالونوځوابونه مونږ په لاندي ډول لولو:

دجنګي بنديانو كار:

الف- عمومي ملاحظآت(۴۹مه) ماده : نيونكى هيواد كولاى شي صرف دبندي دروحي اوجسمي صحت په خاطر هغه چې جوړوي دسن، بدني قدرت، اودهغو درتبوپه رعايتولو سره په كار وګوماري ،اوهغه بنديان چې درتبو لرونكي وي صرف دنظآرتي كارونو غوښتنه ترې كيدلاى شي، هغوى ته ددوى دسويې مطابق كارونه برابرېږي .

ب - دجنګي بنديانو لپاره مجازكارونه(۵۰ مه)ماده : هغه كارونه چې بندي يې ترسره كولاى شي، هغه عبارت دي له اداري كارونو دتعميراتو او وسايطو جوړول اودتوقيف ځاي ساتنه خو له دي نه علاوه كيدلاي شي لاندي كارونه هم ترسره كړي لكه:

1) بزګري.
2) په توليدي صنايعوكي كاركول ،په استثناء دفلزاتو دويلي كولودصنايعو، ماشين الاتو اوكمياىي صنايعو اوهمدا ډول عمومي كارونه چې له هرنوع نظامي خصوصيت اوهدف نه لري وي .
3) دبارونو پورته كول كښته كول، وړل راوړل، چې نظامي هدف ونه لري.
4) تجارتي كارونه ،هنري فعاليتونه اولاسي كارونه.
5) خدمتګاري او تولګتي كارونه چې نظامي خصوصيت او هدف ونه لري .([1])

---

[1] ابراهيمى، محمد. اسلام وحقوق بين المللى عمومى، ص ۶۲-۶۴، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين كتب علوم انسانى دانشگاه (سمت)،۱۳۷۷ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج- دكارشرايط (۵۱ مـه)ماده: جنګي بنديان بايد دكارپـه وخـت كې مناسب مسكن ،غذا اوپوشاک ولري اودكارلوازم اوشرائط يي بايد دنيوونكي هيواد دخپلو اتباعو دكار دشرايطو په شان وي ،همدارنګه دكنوانسيون د(۵۲می)مادي دحكم په آساس هيڅ جنګي بندي په داسي كار نه شي ګمارل كيداى چې دهغه لپاره مضراوخطرناک وي، اوهم په هيڅ داسي كار نشي ګمارل كيداى چې دفوځيانولپاره تحقيراميزه وي.

<u>دجنګي بنديانو مالي منابع:</u>

كله چې جنګي بندي توقيف ځاى ته راوړل شي نومالي مشكلات يي بايد څه ډول حل شي دابه مونږ په لاندي ډول ولولو:

الف- نقدي پيسي چې له بندي نه واخستل شي(۵۸مه) ماده: نيونكی هيواد دبندي له نيولو سره سمدستي هغه پيسي چې له هغه سره وي كه بندي وغواړي چې دهغوي زياتـه برخـه دځانـه سره وساتي ورتـه وركوي اوباقي پاتي دهغه چاپه حساب كې لوېږي چې بندي يي قر ضداروي ،كه چيری جنګي بندي وغواړي جامي يانورڅه شيان له توقيف ځاي نه بهر واخلي نودهغه قيمت خپله دبندي ياد توقيف ځاي د اداري مقاماتوله خواوركول كيږی .

ب- دجنګي بنديانولپاره ليږل شوي معاش(۶۱مـه) مـاده:هركلـه چې دجنګي بنديانومتبوع دولت خپلو بنديانو ته دمعاش په عنوان مبلغ وليږي نونيونكی هيواد بايد پـه بنديانو هغه توضع كړي پـه دي شرط چې هم رتبه بنديانوتـه مساوي معاش راليږل شوي وي اوهربندي دخپلي رتبي مطابق لـه دي نـه مستفيد شي .

دجنګـي بنديانواړيكي،شـكايتونـه او تـاكني: داچـې د(۱۹۴۹م)كـال دجنيـوا دكنوانسـيون دمقرراتوله مخي دبنديانواړيكي له بهرنی نړی لكه خپلي كورنی ،خپلوانـو ،اومرستندويه چارواكو سره څه ډول تينګيږي ددي كار اجازه لري اوكه نه اوكه لري تركومو شرايطولاندي اوبل داچې جنګي بنديان دبند اوتوقيف په وخت كې خپل نماينده ګان څرنګه ټاكي اوخپلي غوښتني اوشكايتونه څه ډول تر مقاماتو رسوي ؟؟؟؟ پدي مسائلو دپوهيدو لپاره ددي كنونسيون لاندي موادهم لولو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانو اړيکي له بهرنۍ نړۍ سره:

الف- داسارت کارت(۷۰ مه)ماده : هرجنګي بندي ته بايد له نيول کيدوورسته سمدستي اويا حد اکثر ديوي ونۍ په موده کې دهغه کارت مشابهه وركول شي چې پدي تړون کې ضميمه د ه تر څوبندي هغه کارت خپلي کورنۍ اودبنديانو مرکزي دفتر ته کوم چې ددي تړون پـه(۱۲۳مـه) مـاده کـې ذکرده وليږي اوخپل خپلوان له اسارت نه خبرکړي .

ب- مکاتبه(۷۱مه)ماده : جنګي بنديان اجازه لري چې کارتونه اوليکونـه وليږي اوتر لاسه ئي کړي که چير ي نيونکی هيواد لا زمه وبولي چې دا ليکونـه اوکارتونـه محدودکړي نـو بايد دهربندي لپاره پـه مياشت کې له دوه ليکونو اوڅلورو کارتونو نه کم نه کړای شي چې پـه دي کې دبندي هغـه کـار چې پـه(۷۰مـه) مـاده کـې ذکردی مستثناء ده او دبنـديانو ليکونـه بايـد دوخـت دسر يـع ترينـو وسـائلو پـه زريعـه واستول شي ،که چير ي دبنـديانو خپلوان اودهغوی ملاتړي پـه داسي لـري ځـاي کې حضور ولـري چې دخبر وړل راوړل دمعمولي پوست په زريعه ممکن نـه وي نو کولای شي ورتـه تلګرام وکړي.

البتـه نـن ورځ چې د دا ډول تماسونو لپـاره ښـه وسـائل پيداشـوي دي نـو دتلګرام پـه ځـاي بريښـناليک اوويډويي تماسـونونه کاراخستل کيږی د دا ډول تماسونومصـارف مرسـتندويه مؤسسـات اويـانيوونکی هيواد ورکوي دبنديانو دا تماسونـه اومکاتبات په خپله ژبه سرتـه رسيږي .

ج – هغه مرستي چې جنګي بندي تـه ليږل کيږی(۷۲مـه)ماده : جنګـي بنـديان کولای شـي هغه مرستي چې بنديانوتـه پـه شخصـي يادسـتجمعي ډول ليږل شـوي وي ترلاسـه کـړي ،خاصتاً هغـه دوسيي (محمولي) چې خوراکي مواد، جامي ،دوا ګاني يا مذهبي، ورزشي اوتربيتي وسائل وريکـي موجودوي ، دکنوا نسيون د (۷٤مي) مادي دحکم په آساس ټولي هغه مرستي چې بنـديانو تـه ليږل کيږی لـه هر ډول ګمرکي اونوروحقوقو څخه معاف دي ،دکنوانسيون د(۷٦مي) مادي دحکم په آساس دمرستو دپلټلو پلټنـه په هغو شرايطو کې نشي کيداي چې دمرستي دموادو دخرابيدوخطرموجود وي او هم بايد دپلټنـي پـه وخت دبنديانو نمائنده ياخپله بندي موجود وي همدارنګه دکنوانسيون (۷۷ مه)ماده حکم کوي نيونکی هيواد بايد دا ډول تسهيلات برابر کړي چې هغه رسمي پاڼي ،حقوقي اسناد ،خصوصاً وکالت نـامي اووصيت نامي چې بندي ته ليږل کيږی اويادبندي له طرفه ليږل کيږی، هغه مربوط طرف ته ورسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانوشکايتونه اوټاکنې:

الف- شکايتونه اوغوښتني(۷۸مه)ماده: جنګي بنديان حق لري داسارت دوضعي په اړه شکايتونه او اړونده غوښتني دنيونکي هيواد نظامي چارواکوته ورسوي، هدارنګه داهم دبنديانو يومسلم حق دی چې دخپلو نماينده ګانو په وسيله اوياکه لا زمه وبولي پخپله دحمايت کونکو هيوادونو له نماينده ګانو سره وګوري اودهغوي پام هغه شکايتونواوغوښتنوته راواړوي چې دوي ئي داسارت دوضعي په اړه لري، دا ډول غوښتني اوشکايتونه په هيڅ صورت نه شي محدوديدلای اوکه بي آساسه هم وي دمجازاتووړنه ګڼل کيږی.

ب- ټاکني(۷۹مه)ماده : ټول جنګي بنديان په استثناء د افسرانوهرشپږمياشتي وروسته په آزادو اومخفي رايو سره خپل نمايده ټاکي دا نماينده د بنديانو دحمايت کونکوهيوادنو له نظامي مقاماتو، د سره صليب دنړيوالي کميټي له استازو اويابل هرنړيوال سازمان چې له جنګي بنديانو سره دمرستي چاري سرته رسوي ويني اودهغوي مشکلات اوغوښتني ورته بيانوي، هغه بنديان چې دافسري او يا نوري رتبي لري دهغوي له مينځ نه لوړرتبه کس دنورو نماينده دی، دکنوانسيون د(۸۰ مې) مادي په حکم نماينده وظيفه لري چې د بنديانو دروحي، جسمي اوفکري هوسايني لپاره کوشش وکړي خو دهغوتخلفاتو مسؤل ندی کوم چې له جنګي بندي څخه سر ووهي. ([1])

---

[1]) قرار دادهای بین المللی ژنو ، ص۱۲۹-۱۴۹ ،مورخ ۱۲ ، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کمیة بین المللی صلیب سورخ، ۱۳۸۴ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بندیانو مجازات اود اسارت پای

هغه جنګي بندیان چې مخکي له نیول کیدلواو یا ورسته له هغه د یو لړ جرمي اعمـالو مرتکـب شـوي وي دمجازاتو پیشبیني شوي اوکنه؟

اوبل داچې جنګي بندي څه وخت اوپه کوموشرایطوکي آزادیږي اوخپل هیواد ته ګرځول کیږی پـه دي اړه هم دجنیواپه کنواسیون کي یوشمیرمواد شته چې مونږ ئي په لاندي ډول لولو:

کیفري اوانتظامي مجازات :

دجنیواپه کنوانسیون کې د هغوبندیانو لپاره چې په جرمي اعمالومتهم وي خاص مجازات پیشبیني شوي اوخاصومحاکموته داصلاحیت ورکول شوي چې دا ډول اشخاص محکمـه کړي داچې داکوم محـاکم دي اومجرمینوته څه ډول مجازات ورکول کیږی دابه په لاندي ډول مطالعه کړو.

عمومي مقررات:

الف ـ لا زم الاجرا قانون(۸۲ مه)ماده : پـه جنګـي بنـدي هغـه قوانین او دسـاتیر تطبیـق کیږی کـوم چې دنیونکي هیواد په وسلوالو ځواکونو باندي دتطبیق وړدي اونیونکی هیواد حق لـري چې دهغه بنـدي په اړه قضائي یا انتظامي تصمیم ونیسي کوم چې له دي قوانینو اودساتیرو نه سرغړونـه کـوي کـه چیری نیونکی هیواد دجنګي بنـدیانولپاره دځینـي اعمـالو اجرأ دمجـازاتو وړ وبـولي پداسـي حـال کـې چې دخپلـو فوځیانولپاره ئي دا ډول اعمال مجاز بللي وي نو دا جنګي بندیانوته صرف یوه انتظامي جزأده.

ب- دقضائي او انتظامي تعقیب انتخاب(۸۳ مه) ماده : نیـونکی هیـواد بایدهغه وخت چې ذیصلاح مقامات دا تصمیم نیسـي چې دجنګي بنـدي تخلـف قضـائي ده اوکـه انتظـامي ښـه څـارنـه وکـړي اودامکـان ترحده بایدله جزائي مجازاتو نـه مخنیوی وشي اوانتظامي مجازاتو ته بایدپه قضائي تعقیب ترجیح ورکـول شي.

ج- محاکم(۸٤مه) ماده : یوازې نظامي محاکم کولای شي اوصلاحیت لري چې جنګي بنـدیان محاکمـه کړي مګر په هغه صورت کې چې د هیواد جاري قوانینـو دا صلاحیت صراحتاً غیر نظـامي محـاکمو تـه ورکړي وي خو په هیڅ صورت جنګي بندي په داسي محکمـه کې نـه شي محاکمـه کیدلی چې لازمـي او آساسي آزادي ونلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- له نيول کيدلومخکي جرايم(۸۵مه) ماده: کچيری جنګي بندي دنيونکي هيواد د جاري قوانينو په آساس دهغوجرايمو په خاطر چې مخکي له نيول کيدلو ئي ترسره کړي ترتعقيب لاندي ونيول شي حتی که محکوم هم شي بياهم ددي تړون لـه مزايـاوو څخـه بـرخمن دی، او ددي تړون د(۸٦ مـی) مـادي پـه حکم هيڅ جنګي بندي ديواتهام يايوعمل په سبب له يوځل نـه زيـات محاکمـه اومجـازات کيدلی نشـي همدارنګـه دتړون (۸۷مه) ماده حکم کوي چې دنيونکي هيواد نظامي مقامات او محاکم نشي کولای چې بندي په يوه جزا محکوم کړي مګرپه هغه صورت کي چې ددي عمل د اجرأ په صورت کې د هيواد وسلوالو فوځيـانو ته هم دا جزا په نظرکي نيول شوي وي .

انتظامي مجازات:

الف- دمجازاتو انـواع(۸۹ مـاده): **هغه انتظامي مجازات چې دجنګي بنديانو پـه مورد کـې د اجرا وړدي په لاندي ډول بيانيږي:**

ينځوس په سلوکي مالي جريمه او دا د بندي له هغو پيسونه ګرځولي کيږی چې دکار يـابلي لاري نـه يي هغه ترلاسه کوي خو دا جزا بايد له ديرشو ورځو نه تجاوز ونکړي؛ په بندي د هغو مزاياؤ قطع کول کـوم چې علاوه دجنيوا د تړون له مندرجاتو نـه ئي ترلاسـه کـوي، پـه يـوورځ کې حداکثر دوه ساعته بيګـاري خود افسرانو په مورد کې دا معمول نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حبس یاتوقیف :

خو دا انتظامي مجازات چې جنګي بندیانو ته ورکول کیږي په هیڅ صورت باید غیر انساني، خشونت امیزه او دجنګي بندي دروغتیا لپاره مضرنه وي ددې تړون (۹۰) مادي دحکم په آساس دیوې دورې انتظامي مجازاتو موده باید په هیڅ صورت کې د (۳۰) ورځو نه زیاته نه وي حتی په هغه مواردوکې هم چې بندي څو تخلفات چې یو له بل سره مرتبط وي یانه ترسره کړي وي او د تړون (۹۲ مه) ماده حکم کوي که چیرې بندي د فرار اقدام وکړي او مخکې له موفقیت نه بیرته ونیول شي نو ددې عمل په سبب یواځې انتظامي مجازات ورکول کیږي حتی که چیرې داعمل یې مکرراً هم ترسره کړی وي.همدارنګه دتړون د (۹۷می) مادې دحکم په آساس هیڅ جنګي بندي په هیڅ حالت کې دانتظامي مجازاتو په سبب تادئبي موسساتوته لکه زندانونه، دارالتادیبونه اودجنایي محکومینوزندانو ته نه لیږل کیږي هغه ښځینه جنګي بندیانې چې دانتظامي مجازاتو دوره تیروي دنارینه ؤ له ځایونو نه په جدا ځایونو کې ساتل کیږي او دښځینه مامورینو تر مستقیم نظارت لاندې وي.

قضایي تعقیب:

الف ــ عمومي احکام(۹۹ مه)ماده : هیڅ جنګي بندي دهغه عمل دارتکاب په اتهام چې دنیونکي هیواد او نړیوالو قوانینوپه آساس جرم نوي ګڼل شوي محاکمه اومحکوم کیدلاي نشي اوهم نشي کیدلای په بندي روحي اوجسمي فشارونه راوړل شي ترڅو هغه په ځان لګیدلي تورونه ومني، اوکله چې دهغه محکه کیږي نود محکمې په جریان کې باید هغه یو مدافع وکیل اویازیرک اوتکړه مشاور ولري، او همدارنګه ددې تړون د(۱۰۰می)مادې دحکم په آساس نیونکی هیواد باید ډیر ژر له هغه جرایموڅخه چې ددې هیواد دقوانینوپه آساس ورته داعدام جزاټاکل شوي بندي اود هغه حامي هیوادونو ته اطلاع ورکړي.اود تړون په(۱۰۱مه)ماده کې راغلي چې که جنګي بندي داعدام په جزا محکوم شي نودا حکم فوراً نه اجراکیږي بلکه یوه خبرپاڼه باید لدینه مخکې دحامي هیواد په ادرس ولیږله شي اوحد اقل شپږمیاشتي دهغې له رسیدلونه ورسته دحکم اجرأ کیدلی شي.

ب- دمحکمې په حکم کې تجدیدنظر(۱۰۶مه) ماده : هرجنګي بندي ددې هیواد د فوځیانو په څیرحق لري دمحکمې په هغه حکم چې دده په اړه یې صادرکړي اعتراض وکړي اودحکم دبطلان یاپه هغه کې دتجدیدنظرغوښتنه وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسارت (بنديتوب) پا ی

هرکله چې جنګي بندي دنيونکي هيواد له خوا ونيول شي نو تر هغه وخت پوري ددې هيوادپه توقيف کې پاتي کيږی ترڅو چې دطرفينو ترمنځ جګړه روانـه وي خو دجګړي لـه پـای تـه رسيدلوسره سمدستي دکنوانسيون د(۱۱۸می)مادي مطابق خپل هيوادته ليږل کيږی؛ البتـه پـه هغـه صورت کې چې دکوم ډول جرايمومرتکب شوی نه وي.

داچې دبندي ليږل اوخپل هيواد تـه ستنول پـه کوموشرايطوکي اوپـه څـه ډول ترسره کيږی پدي مطـالبود پوهيدني لپاره دکنوانسيون لاندي مواد لولو:

خپل هيواد يا بيطرفه هيواد ته ليږل:

الـف-عمـومي ملاحظـات(۱۰۹ مـه) مـاده : ددي مـادي ددريـم بنـد د حکـم پـه آسـاس پـه جګـړه اختـه هيوادونـه پـدي مکلـف دي هغـه بنـديان چـې شـديد مريضـان او يازخميـان دي لـه تـداوي نـه وروسـته چـې دسفرکولوتوان ولري بيدون له دي چې دهغوي رتبي اوتعداد په نظرکي ونيسي د (۱۱۰ می) مـادي د اول بند مطابق خپل هيوادتـه استول کيږی خوکچيری بنـدي خپـل هيـواد تـه پـه تللـو خـوښ نـه وي بيانـه ليږل کيږی.

ب- هغه افراد چې خپل هيوادته ليږل کيږی(۱۱۰مه)مـاده :لانـدي افراد بايدخپل هيـواد تـه وليـږل شي:

1) زخميان اومريضان چې جسمي اوروحي قدرت ئي په شدت سره کم شوي وي.

2) هغه مريضان اوزخميان چې دډاکتر د نظر په آساس ديوکال په موده کې نشي جوړيدلای .

3) هغه مريضان او زخميان چې تداوي شوي وي خوروحي اوجسمي توانايي ئي بيخي له مينځه تللي وي

ج- هغه افراد چې يو بيطرفه هيواد ته ليږل کيږی: د(۱۱۰می) مـادي ددوهم بند د حکم پـه آسـاس لانـدي افراد خپل هيواد ته نه بلکه يوبل بيطرفه هيوادته ليږل کيږی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1) هغه ټپيان اوناروغان چې تداوي ئي يوکال وخت ته ضرورت ولري اما په يو بيطرفه هيواد کي دهغه روغتياپه کم وخت کي ممکنه وي .

2) هغه ناروغ بنديان چې رواني اوجسمي حالت ئي دبنديتوب د دوام په صورت کي له خطر سره مخ وي ليکن په يو بيطرفه هيواد کي ددوی هستوګنه داډول خطر رفع کوي .

بلاخره ويلی شو چې د تړون د(۱۱۸می) مادی د حکم له مخې د جګړې د پايته رسيدو سره سم ټول جنګی بنديان آزاديږی او په هغه صورت کی چې د اُوربند په تړون کې د جنګی بنديانو د آزادولو لپاره کومه طرحه نه وي جوړه شوی او يا اصلاً دا ډول موافقه نه وی شوی نو د جګړې طرفين بايد ډير ژر د بنديانو د آزادولو طرحه جوړه کړي او هر ډول طرحه چې جوړيږی بايد بندی ورڅخه خبرکړل شی.

همدارنګه د بنديانو د ستنولو مصارف په منصفانه ډول د طرفينو هيوادونو تر منځ ويشل کيږی د ستنولو په وخت کی هغه قيمتی شيان او پيسي چې د نيونکی هيواد په پولی واحدونو نه وي بدل شوي هغوی ته بيرته مستردېږی اوجنګی بنديان کولی شی ټول هغه شخصی سامان آلات ، ليکونه اوتحفې چې دوی ته ليږل شوي وي د ځان سره يوسي هغه بنديان چې د اتهام په آساس تر محاکمې لاندې وي د محاکمې تر پای ته رسيدو او که محکوم وي دمحکوميت د دورې تر پای ته رسيدو پوري په توقيف ځای کې پاتې کيږی او طرفين هيوادونه د هغو بنديانو ليست چې ترمحکوميت يامحاکمې لاندې وی يو بل ته ورکوی، په همدي ډول هغه جنګی بنديان چې خپل هيواد ته وليږل شي دکنوانسيون د (۱۱۷می) مادې د حکم په آساس نشي کيدلی چې په فعالو نظامی خدماتوکی وګومارل شی .

تر دې ځايه مونږ له جنګی بنديانو سره د چلند په اړه د جنيوا د کنوانسيون مهمو او آساسي موادو ته اشاره وکړه، داچې په عمل کی د دې کنوانسيون مواد خاصتاً (۱۱۸مه)ماده څومره عملی شوې کوم چې حکم کوی د جګړې له پای ته رسيدلوسره سمدستي بايدجنګي بنديان خپل هيواد ته واستول شي دا به د هغوجګړو په تاريخ کې وګورو کوم چې د۱۹٤۹م کال دجينواد ټيوال کنوانسيون له تصويب نه وروسته دنړۍ ديوشمير هيوادونو ترمنځ واقع شوي دي اوپه لاندي ډول لوستل کيږی:(۱)

---

۱) قرار دادهای بين المللی ژنو ، ص۱۴۹-۱۶۷ ،مورخ ۱۲ ، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کمية بين المللی صليب سورخ، ۱۳۸۴ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په روانه نيمه پيړۍکي د جنګي بنديانو سره د نړۍديو شميرهيوادونودچلند نمونې

مونږ وويل چې د جنيوا د کنوانسيون لـه تصويب نـه مخکې (د لـومړۍ او دوهمې نړيوالې جګړې پـه جريان کې) د جنګي بنديانو سره بد چلند کيده او وضعه يې ډيره خرابـه وه دا ظلمونـه او بد چلنـد د دې باعث شو چې د بنديانو د وضعې د ښه والى لپاره يو تحريک شروع شي ددي تحريک او شعارونو نتيجـه وه چې د نړۍ يو شمير هيوادونـه په (۱۹۴۹م) کـال د جنيوا نړيوال کنوانسيون تصويب کړي ، تقريبـاً د نړۍ (۶۱) هيوادونو پـه هغـه لاسليک وکړ او د مللګرو ملتونـود سـازمان څخـه وروسته د نړۍ تر ټولـو لويه نړيواله مؤسسه وګرځيده خودا چې ددې کنوانسيون دتصويب نه وروسته دهغه د لاسليک کوونکو چلنـد لـه جنګـي بنـديانو سره څـه ډول وو او دى؛ اود کنوانسيون مـواد او مقرارت تر کومـه حده عملى شوى او د جنګى بنديانو په حالت کى يى بهترى راوستلې او کنه ؟ دا به مونږ په لاندې ډول ولولو:

<u>لومړۍ ـ د هغو جګړو بنديان چې مخکې تيرې شوې:</u>

 هغه جګړې چې مخکې تيرې شـوي پـه ځينـو مـواردوکي يوشمير هيوادونوسره لـه دې چې دجنيـوا پـه تړون باندې لاسليک کړى دى له خپلو دښمنانو سره يې تر نيولو وروسته ددې تړون د مـوادو بـرخلاف ډير بد چلند کړى مثلاً : په برما کې ددولت دمخالفو ډلو دجنګيـاليو دنيولـو ورسته لـه هغوى سره ډېر بد چلنـد شـوى اوحکومـت بـه اجبـاري کارونـه پـرې کـول همدارنګـه پخـوانى يوګوسـلاوياکې د(۱۹۹۳ او ۱۹۹۶م) کلونو ترمنځ جګړو کې په جنګي بنديانو بانـدې ډيرظلمونـه وشول اجبـار ي کارونـه پـري کيدل اونور ډول ډول شـکنجې ورکـول کيدلي همدارنګـه د روسـانو لـه خـوا دچيچين دجنګيـاليو، او دترکـانو لـه خوا دکردستان له آزادي غوښتونکو مبارزينو اويو شمير نـورو هيوادونـو لـه خـوا د جنګـي بنـديانو سره چلند دجنيوا دکنوانسيون سره په هيڅ ډول مطابقت نه درلوده خو دځينو نورو هيوادونو ترمنځ جګړوکې بيا له جنګي بنديانو سره چلند نسبتا ښه وؤ چې هغه مونږ په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيسو .([1])

---

[1]) ګوتمن، روى. اناکاتالدى او جيلس. جنګى جرمونه ، ص ۲۱۰-۲۱۳، ژباړونکى : نظام الدين کتوازى او جلات خان حکمتى، دوهم چاپ، کابل: کليډ ګروپ، ۲۰۰۸م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعربو اواسرائیلو دجګړو بندیان

دعربو او اسرائیلو ترمنځ لمړی جګړه د(۱۹٦۹م) کال دفبروري دمیاشتې په ۲٤ نیته پای ته ورسیده او دمصر او اسرائیلو ترمنځ د اوربند تړون لاسلیک شو ددې تړون په نهمه ماده کې دمصري اواسرائیلي بندیانو تبادله تصریح شوې وه او په هغه کې راغلي وو: ټو ل هغه جنګي بندیان کوم چې ددې تړون دلاسلیک کوونکو هیوادونوله خوا نیول شوي او په وسله والوځواکونو پورې مربوط وي هغه که نظم اودسپلین ولري اوکه نه دلاندې مقرراتو له مخې تبادله کیږی :

1) دجنګي بندیانو تبادله دمللګرو ملتونو ترنظارت لاندې ترسره کیږی او دا تبادله دتړون له لاسلیک نه وروسته په ضرب دلسو ورځو کې شروع کیږی اوباید په شلو ورځو کې هغه بشپړه شي .

2) دجنګي بندیانو له جملې نه هغه چې ترعدلي تعقیب اویا مجازاتو لاندې هم وي په تبادله کې شامل دي.

3) ټول شخصي وسایل، لیکونه، اسناد،دپیژندني مدارک اونور هغه اموال چې عرفاً په جنګي بندیانو پورې اړه لري باید دتبادلې په وخت کې هغوی ته مسترد شي .

4) ټول هغه موارد چې په دې تړون کې په دقیق ډول ذکرنه وي دجنیوا دکنوانسیون سره سم اجراکیږي.

5) دجګړې دپای ته رسولو مشترک کمیسون کوم چې دجنیوا دکنوانسیون په لسمه ماده کې ذکرده باید دبندیانو دتبادلې دچټکوالي لپاره لازم تسهیلات برابر کړي او ترممکنه حده باید دمتقابلو طرفونو ترمنځ دبندیانو دتبادلې په برخه کې دهمکارۍ اومرستې فضاء رامنځته کړي.

دعربو او اسرائیلو ترمنځ دوهمه جګړه د(۱۹٥٦م) کال دنومبر په لسمه نیته او دریمه جګړه په (۱۹٦۷م) کال کې پای ته ورسیده دجنګي بندیانو دتبادلې او آزادولو په باره کې کوم مواد په لاس کې نه شته خو دعربو اواسرائیلو دڅلورمې جګړې په باره کې چې د(۱۹۷۳م) کال دنومبر په ۳ نیته پای ته ورسېده داوربند(٦مه) ماده دبندیانو دآزادولو اوتبادلې په اړه داسې صراحت لري: (کله چې دملل متحد سازمان دپلټنې ډلې دمصر مرکز قاهرې ته ورسیږي نو باید دجنګي بندیانو تبادله چې ټیپان هم په کې دي پیل شي).

چې بالاخره دیو شمیر اختلافاتو ترحل اوفصل وروسته که څه هم تبآدله یوڅه وځنډېده خو په نتیجه کې دمصر او اسرائیلو او نورو عربي دولتونو اواسرائیلو ترمنځ دجګړې بندیان تبادله شول .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوريا دجګړې بنديان

داجګړه چې ددوه کورياګانو يعنې شمالي اوجنوبي ترمنځ واقع شوې وه بالاخره د((پان مون ژون)) دصلحې دموافقې وروسته پای ته ورسيده داموافقه چې د(١٥) مادو لرونکې وه دريمه ماده يې دجنګي بنديانوپورې داړونده مقرراتو لرونکې وه او په کې راغلي وو:

دټولو هغه جنګي بنديانو آزادي او استرداد چې دهريوه طرفينو په بند کې دي بايد ددې مقرراتو داجرا په وخت کې دجنګي بنديانوپورې اړونده مقررات هم اجراشي ددې مادې مختلف بندونه دبنديانو آزادول بيانوي دمادې په (٥٠) پراګراف کې دارنګه راغلي دا موافقتنامه دا ټاکي چې دموافقې له اجرا نه (٦٠) ورځې وروسته هغه بنديان چې تګ ته چمتو وي بايد خپل هيواد ته وليږل شي اودمادې(٥٥) پراګراف د جنګي بنديانو دسپارلو ځای د (پان مون ژون) ښار ټاکلی.

دويتنام دجګړې بنديان: دويتنام جګړه دامريکايي او ويتنامي ځواکونو ترمنځ وروسته له زياتو تلفاتو بالاخره په(١٩٧٣م) کال دجولای په مياشت کې دويتنامي اوامريکايي چارواکو ترمنځ په پاريس کې دسولې په يوې موافقې سره پای ته ورسيده داموافقتنامه چې د(٢٣)مادو لرونکې وه په اتمه ماده کې دجنګي بنديانو دتبادلې په اړه داسې وضاحت راغلی وو:

نظآمي اوغير نظامي افراد اواسيران به په همه حاله ډول ددواړو طرفونو د قوځونو دشاتګ په وخت کې په کامل ډول آزادېږي اوخپل هيواد ته به دهغوی ليږل شروع شي دجګړې طرفين دموافقې دلاسليک په ورځ دنظامي اوغير نظآمي افرادو کامل فهرست يو بل ته ورکوي ددې موافقې له مخې دجنګي بنديانو تبادله ددواړو طر فونو ترمنځ شروع شوه.

بالاخره د(١٩٧٣م) کال دمارچ تر ٢٧ نيټې پورې پای ته ورسيده په دې ورځ دبندي امريکايانو اخرنۍ ډله هم آزاده شوه اوپه دې تبادله کې دطرفينو له خوا داسې روشونه اختيارشول چې دبنديانو تعداد په نظرکې نه نيول کيده ځکه چې دواړه طرفه دجګړې سخت ستړي شوي وو اوهر طرف بل ته خپل ښه نيت ښوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهند اوپاکستان دجګړوبنديان

دهند اوپاکستان ترمنځ لمړۍ جګړه د(۱۹۴۹م) کال داوربند په موافقې سره پای ته ورسيده او ددې موافقې په آساس دجنګي بنديانو تبادله دهمدې کال دمي په مياشت کې تکميله شوه په دې تبادله کې دبنديانو دتعداد په نظر کې نه نيولو سره (۶۹۱)هندي بنديان د(۱۵۳) پاکستاني بنديانو سره تبادله شول.

دهند او پاکستان دوهمه جګړه چې د(۱۹۶۱م) کال په سپتمبر کې پای ته ورسيده ددواړو هيوادونو لوړ رتبه چارواکو دملل متحد دسرمنشي په منځګړيتوب دازبکستان په مرکز تاشکند کې داور بند موافقه لاسليک کړه اوپه دې موافقه کې دجنګي بنديانو دآزادولو غوښتنه شوې وه. ددې دواړو هيوادو نو ترمنځ دريمه جګړه د(۱۹۷۲م) کال د اختلافاتو په حل سره پای ته ورسيده او ددې کار لپاره يوه موافقه ددواړو هيوادونو ترمنځ لاسليک شوه دموافقې په يوولسمه ماده کې دجنګي بنديانو دتبادلې په اړه داسې صراحت راغلی وه:(دواړه هيوادونه په دې توافق کوي چې لوړ رتبه چاروکي به يې په آينده کې بيا سره ګوري او دبنديانو دبيرته ستنولو په موضوع به تصميم نيسي چې بالآخره ددې جګړې بنديان د(۱۹۷۳م) کال داګست په ۲۸ نيټه ددواړو هيوادونو ترمنځ ديوې بلې موافقې په لاسليک سره تبادله شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایران اوعراق دجګړې بندیان

دغه جګړه چې ددواړو هیوادونو ترمنځ په (۱۹۸۰م) کال دسپتمبر په ۲۲ نیټه شروع او بلآخره دامنیت شوری (۵۹۸ نمبر) پرېکړه لیک په صدور اومنلو سره په (۱۹۸۸م)کال کې پای ته ورسیده البته دجګړ ې دپای ته رسولو لپاره ددواړو هیوادونو نمایندګانو یو تړون لاسلیک کړ او ددې تړون په درېمه ماده کې داغوښتنه شوې وه چې جنګي بندیان دې دفعالې شخړې تر ودریدو وروسته آزاد او تبادله کړل شي خو ددوه کلونو په تیریدو سره یواځې تېپي او ناروغ بندیان تبادله شول حال داچې دامنیت دشوری په (۵۹۸ نمبر) پرېکړه لیک چې جګړه یې پای ته رسولې وه یوازې دجنګي بندیانو نوم ذکر شوی وؤ او د سالمو او ناروغو بندیانو ترمنځ کوم تفکیک په نظر کې نه وه نیول شوی باید یاد ونه وکړو چې ددې جګړې له بندیانوسره چلند په هیڅ صورت دنړیوالو معیارونو په آساس او نه هم داسلامي اصولو په آساس ترسره کیده چې په نتیجه کې اکثره بندیان ددواړو طرفونو په زندانونوکې مړه شول او مړي یې په عراق دامریکا تر برید او دصدام حسین ترراپرځولو وروسته په (۲۰۰۷ م) کال کې دایران او اوسنی عراقي اداري ترمنځ تبادله شول.([1])

---

[1]) ارفعی، عالیه، ومحمود مسائلی، جنګ وصلح ازدیدګاه حقوق و روابط بین الملل، ص ۲۲۲-۲۲۹، چاپ دوم، تهران: وزارت امورخارجه مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۳ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم ـ دروانو جګړو بنديان:

دامهال په فلسطين، عراق،کشمير،چيچنيا او زمونږ په ګران هيواد افغانستان کې جګړې رواني دي ددې جګړو دبنديانو سره دتيري کوونکو له خوا ډېره بده وضع او چلند شوی او کيږی په دې ډو ل چې جنګي بنديان په ډله ايز ډول وژل شوي ،شکنجه شوي او دهغوی دحرمت سپکاوی شوی چې دا دټولو نړيوالو نورمونونو په خلاف يو څه دي چې ددې جملې نه زمونږ په خپل هيوادکې د ۲۰۰۱ ميلادي کال دامريکا دبريد نه وروسته دجنګي بنديانو وضع اوحالت مطالعه کوو

په افغانستان کې دجنګي بنديانو حالت: په افغانستان د ۲۰۰۱ کال دسپتمبر د يوولسمې له پيښې نه وروسته چې امريکا حمله وکړه او په نتيجه کې د طالبانو رژيم رانسکور شو د طالبانو دځواکونو په زرګونو بنديان امريکايانو او د هغوی افغاني متحدينو ونيول چې بيا د هغوی له جملې نه ډيری په ډله ايز ډول ووژل شول او ځينې دهغوی دکيوبا ـ ګوانتنامو زندان او د افغانستان په داخلي زندانو نوکي ترسختو شکنجو لاندې ونيول شول او امريکايانو او دهغوی متحدينو په خپل دې کار سره ټول نړۍ وال قوانين تر پښو لاندې کړل چې مونږ په لمړي سرکې دبنديانو ډله ايزه وژنه او بيادهغوی دشکنجويوڅونمونې لولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجنګي بنديانو دله ايزه وژنه:

کله چې امريکايانو په افغانستان باندی د(۱۳۸۰ هجري شمسي) کال دميزان په ۱۵ نيټه حمله وکړه دهمدې کال دقوس په ۳۰ نيټه دائتلافي ځواکو رسمي وياند په اسلام اباد کې اعلان وکړ چې ددوی ځواکونو صرف دافغانستان په شمال کې دطالبانو نه(۷۰۰۰) اووه زره تنه بنديان نيولي او ددوی په بند کې دي او دا له هغو نه علاوه وو چې ددو له افغاني همکارانو سره بنديان وو هغوی له دغو بنديانو سره داسې چلند وکړ چې ټول اخلاقي او انساني معيارونه يې تر پښو لاندې کړل هغوی بنديان دخلکو په مخکې په کوڅو اوسرکونو کې ووژل حتی تر دې پورې چې امريکايي لوړ رتبه چارواکو به وويل: چې غواړي طالبان محاصره کړي او په کندز او نورو منطقوکې يې له منځه يوسي او نه غواړي هغه بنديان کړي دهغه وخت ددفاع وزير (رمزفيلډ) ويلي ؤ: مونږ دومره وزګار سرتيري نه لرو چې هغه دې بنديان وساتي. ددې خبرې نه دهغه منظور دا وؤ چې په کندز کې محاصره طالبان پرته له مرګ نه بله لاره نه لري ددې طالبانو له جملې يو شمير يې د څو ورځو خبرو اترو نه وروسته د(جنرال دوستم) سره دې موافقې ته ورسيدل چې طالبان او ټول خارجي جنګيالي به ده ته تسليميږي طالبانو ته به اجازه ورکول کيږی چې تر خلع سلاح وروسته خپلو کورونو ته ستانه شي او خارجي جنګيالي به دملګروملتونوسازمان او يا هم دهغوی خپلو هيوادونو ته سپارل کيږی خو دوستم په خپل دې عهد وفا ونه کړه او له هغوی سره يې داسې چلند و کړ چې په آوريدو يې غوږونه بوګنيږي هغوی ټول يې په دله ايز ډول ووژل هغه چې ژوندي پاتې وه په يو نامعلوم سرنوشت اخته شول چې دراپورونو په آساس ځينې دهغوی دشبرغان په ښارکې اوس هم ددوستم په شخصي زندان کې ترسختو شرايطو لاندې دژوند بدې ورځې شپې سباکوي ددې ترڅنګ يو شمير طالبان چې مزار شريف کې ترمحاصرې وروسته دوستم ته تسليم شوي وؤ هغه يي ددې ښار نږدې (قلعه جنګي) ته انتقال کړل بيا وروسته دامريکايي چارواکو له خوا دابتدايي تحقيق او نوم ليکنې په وخت کې بد چلند او اهانت اميزه برخورد ورسره وشو په نتيجه کې بنديانو هم عکس العمل وښوده په مقاومت يې لاس پورې کړ چې بالاخره دامريکايي الوتکو له خوا پرې بمونه وورول شول او ټول په دې قلا کې چې شمير يې دوه زرو تنو ته رسيده دهغوی درهبرانو دلارښونې له مخې چې ورته ويلي يې وه((طالبان بايد بنديان نه بلکې ووژل شي)) ټول په دله ايز ډول ووژل .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت چې دانساني حقوقو ددفاع سازمانونه په دې قضاياو کې دتحقيقاتو غوښتونکي شول رمزفيلډ په رشخندۍ سره ويلي وو په دې اړه تحقيق کول هيڅ فايده نه لري داهغه وخت وو چې دانساني حقوقو لپاره دملل متحد استازى(ماري رابن سون) ددې غوښتونکی شو چې دهغه ډله ايزو وژنو په اړه چې په قلعه جنګي کې شوي بايد تحقيقات وشي .

دجنګي بنديانو شکنجه:

په فغانستان دامريکا له بريدنه وروسته ددې هيواد استخباراتي شبکو په افغانستان او يو شمير نورو هيوادونو کې دبنديانو په نيولو لاس پورې کړ چې په نتيجه کې ديو راپور له مخې(١١٦٥٤)تنه بنديان دطالبانو او القاعده سره دتړاو په تور ونيول امريکايانو ددې ډول افرادو د ساتلو لپاره دافغانستان په داخل کې ديو امريکايي چارواکي داعتراف په آساس شل زندانونه جوړکړي چې له هغې جملې نه د(بګرام اوکندهار) زندانون ډير مشهوردي او له افغانستانه خارج دګوانتنامو زندان دی چې په دې زندانونو کې مونږ دجنګي بنديانو وضع ترمطالعې لاندې نيسو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګوانتنـامو زنـدان : دجنګي بنـدیانو لمړنـۍ ډلـه چې دالقاعده شبکې او طالبـانو افراد وو د۲۰۰۲ میلادي کال دجنوري په ۱۱ نیټه د(ګوانتنامو ټاپو ته چې په کیوبـا) هیواد کې دی ورسول شول او هلتـه بندیان دنړیوالو قوانینو په نظرکې نه نیولو سره په غیر انساني شرایطو کې بې له دې چې سرنوشت یې معلوم وي او یا مرستي ورته ورسیږي او یا قانوني حمایت کوونکي ولـري شپې ورځې تیرولـي. لومړی ځل شل تنـه القاعده اوطالب جنګي بنـدیان هلتـه ولیږل شول چې وروسته بیـا دا تعداد (٦٨٠)تنـو تـه ورسیده چې دنړۍ د(٤٦) هیوادونو اتباع پکې شامل دي او له هغوی نه ډیری یې دافغانستان اتباع دي په کومو شرایطو کې چې بندیان هلته ژوند کوي په اخرنۍ اندازې سخت دي په دې ډول چې دبنـدي داوسیدو داطاق طول دوه متره او عرض یې یو نیم متراو مناسبه رڼا نه لري هغوی له خپلو کورنیو سره داړیکو او تماس ټینګولو اجازه نه لري   په لمړي سرکي دیوې هفتې په جریـان کې بنـدي تـه فقط یو ځل دحمام کولـو اجـازه ورکـول کیده او دهغـه وخـت فقط یـوه دقیقـه وه چـې وروستـه دبنـدیانو د ډېرواعتراضـونواو اعتصابونو له وجي دا وخت پنځودقیقو ته لوړ شو له بلې خوا دا بندیان په زندان کې دامریکایي ساتونکو لـه خوا تـل تحقیر اوسپکیږي ډول ډول ځورنې ورکـول کیږی لکـه لـه هغوی نـه دجـامو ویستـل او لـوڅ عکسونـه ترې اخستل حتي تردې پورې چې دساتونکو له خوا پرې جنسـي تیری شوی ملنـدې پـرې وهل شوي او وهل ټکول خو عادي خبره ده ددې زنـدان نـه یـو آزاد شوي برتـانوي مسلمان خبري رسنیو تـه ویلي چې:

 کالي به رانه وویستل شول لاس او پښې به یې راوتړل او بیا بـه یې خپلـو سپیو تـه واچولـو چې لـه دې خبرې نه دهغه منظور په دوی باندې دسپیو له خوا جنسي تیري کول ؤ حال دا چې دبشر پـالنې د دودیز نړیوال قانون څیړنـې چې دسره صلیب دنړیـوالي کمیټې(ICRC) لـه خوا سرتـه رسیدلي وایـي چې : ځورونـه ظالمانه، غیرانساني چلند او وحشت دچاپـه شخصـي وقـار بانـدې پـه تیره بیا شرمـوونـکی او بې عزتـه کوونکي چلند څخه کار اخستل دهرچاپه وړاندې په ټولو شخړو او جګړوکې منع دي. همدارنګه پـه نړۍ والو شخړو کې دربمـه مشترکه مـاده هم دا حکم کوي خـو امریکایـانو جنګي بندیان پـه ډېر سخت حالت کې وساتل هغوی تـه د ډیرو کمو حقوقو پـه ورکولو هم قایل نـه دي خلاصه دا چې امریکایان دهغوی سره نـه دجنګي بندیانو پـه څیرچلندکوي اونـه هم ورتـه دعادي بنـدیانو پـه سترګه ګوري داپـه داسي حـال کې ده چې په زندان کې دهغوی دساتلو لپاره هیڅ قانوني جواز هم په لاس کې نـه لري .(١)

---

١) عبدالباقی، مصباح الله. افغانستان پس از یازدهم سپتامبر، مترجم: عبدالقیوم فخری، چاپ اول، کابل: مرکز بخش و پروش انتشارات رسالت، ١٣٨٥ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څه هم دجنيوا دنړېوال کنوانسيون مواد دټولو هغو جګړوپه بنديانو چې ددې ترون ددوه طرفونو ترمنځ واقع شوي وي عملي کيږي خو د(بوش) اداري خپله پاليسي دبنديانو په اړه د۲۰۰۲ ميلادي کال په فبروري کې اعلان کړه اوپه خپله دې اعلاميه کې دالقاعده دجنګياليو اوطالبانو ترمنځ يو تيوريک تفکيک وکړ هغه په دې ډول چې دسپينې مانۍ په وينا القاعده يوه نادولتي تروريستي شبکه ده نو ځکه دهغې شبکې جنګيالي دجنيوا دکنوانسيون نه بهر دي ځکه دجنيوا کنوانسيون دولتونو لاسليک کړی او القاعده شبکه يوه نادولتي ډله ده خو طالبان چې دافغانستان بالقوه وسله وال فوځونه وو او دجنيوا دکنوانسيون مواد دامريکا او طالبانو ترمنځ شخړه باندې په ربښتيا سره تطبيق کيدل چې بايدطالبانو ته دجنيوا دترون مطابق ټول حقوق ورکول شوي ؤ خو برعکس طالبان هم دالقاعده دبنديانو په څير جنګي بنديانو ته ټاکل شوي حقوق خوپرېږده چې هيڅ انساني حقوق هم ورنه کړل شول او لکه څرنګه چې پوهيږو دنړۍ په سطحه قوانين تل دزورورو له خوا جوړيږي ترڅو په کمزورو تطبيق شي او خپله يې نه عملي کوي داځل هم امريکا دجنيوا دترون مواد تر پښو لاندې کړل او په دې بهانه چې طالبانو هغه ځانګړتياوې نه پوره کولې کوم چې دجنيوا په کنوانسيون کې دجنګي بندي دقانوني موقف دترلاسه کولو لپاره ټاکل شوي وي او هم يې دجګړې قوانين نه دي رعايت کړي نو په دې ډول يې له قوانينونه فرار وکړ او طالبان يې ناقانونه جنګيالي ونومول چې پدې آساس هغوی دجنيوا دکنوانسيون له امتيازاتو نه مستحق کيدلای نه شي حال دا چې په دې کنوانسيون کې دجنګي بندي موقف دترلاسه کولو لپاره چې کوم شرايط ټاکل شوي هغه دطالبانو په سرتيرو کې ليدل کيدل او پوره کړي يې ؤ هغه په لاندې ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1) هغه جنګيالي بايد حتماً ديو چاله خوا قومانده شي نظم او دسپلين ولري طالبانو هم په لمړي سرکې مشخص قومانداناان لرل او نظم او دسپلين پکې موجود وۀ بناً داشرط پوره شو .

2) جنګيالي بايد مشخص لباس او نښان ولري دلته هدف يونيفورم دی که څه هم طالبانو په هغه وخت کې مشخص يونيفورم نه درلوده خو بيا هم طالبان پيژندل کيدل او له عواموسره دهغوی فرق زيات وه بناء داشرط هم پوره وه .

3) جنګيالي بايد خپله وسله په ښکاره ډول وګرځوي ترڅو وښايي چې دايو جنګيالی دی داشرط هم پوره وه ځکه طالبانو وسلې په ښکاره ګرځولې او پرته له دوی نه هيچاته اجازه نه وه چې وسله له ځانه سره وګرځوي يعنې هر وسله وال کس طالب وه.

4) جنګيالي بايد دجګړې قوانين رعايت کړي داشرط هم پوره وه اودجګړې قوانين يې رعايت کړې وۀ.

له هغې جملې نه دامريکا له بريدنه څو ورځې مخکې کله چې يو برطانوی ژورنالسته ((ايوان ريډلي)) په افغاني جامو کې په پټ ډول دتورخم له لارې جلال آبادته راغلې وه ترڅو دافغانستان دوضعې په اړه راپورونه راټول کړي خودطالبانو له خوا ونيول شوه که څه هم هغې افغنستان ته دراتګ قانوني جواز نه وه اخستی خو بيا هم دطالبانو له خوا ترڅو ورځې نظربندی وروسته خوشې شوه او ډېر ښه چلند ورسره شوی وۀ اوله هغې سره دطالبانو دنيک چلند نتيجه وه چې داسلام په مقدس دين مشرفه شوه، او دجګړې دقوانينو له مخې هم دژورنالستانو نيول ،بندي کو ل اوځورول غيرمجازدي.

خو بياهم ددې سره سره امريکايي چارواکې وايي چې دطالبانو له خوا دجګړې قوانين مات شوي او غير قانوني جنګي بنديان دي او په بنديانو خپلو مظالمو او شکنجو ته ادامه ورکوي .([1])

---

[1]) ګوتمن،روی. اناکاتالدي اوجيلس پريس . جنګي جرمونه ژباړونکي:نظام الدين کتوازی اوجلات خان حکمتي، دوهم چاپ،کابل: کليدګروپ . ۲۰۰۷م.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کی د بنديانو اوسنی حالت

په افغانستان کی د بنديانو په باره کی دقضاوت کولو لپاره فقط يو راپور د افغانستان د اوسنی حکومت را اخلو او ورباندی بسنه کوؤ چه هغه عبارت دی له :

د افغان حکومت د حقيقت موندني پلاوي د راپور له مخې، د ۲۸۴ بنديانو او نيول شويو کسانو له ډلې ۱۴۸ تنو يې دغه پلاوي ته د شکنجې او بد چلند په تړاو شکايتونه کړي دي.

دغه پلاوي د بنديانو د ځورولو په تړاو د ملګرو ملتونو تر راپورو وروسته د ولسمشر کرزي په حکم د کابل، هرات او کندهار ولايتونو په بنديخانو کې خپلې څېړنې ترسره کړې.

په کابل کې د ملګرو ملتونو سياسي دفتر (يونما) د رواني مياشتې په سر کې په يوه راپور کې ويلي وو، چې د افغانستان په زندانونو کې په پراخه کچه بنديان ځورول کيږي.

دغه پلاوي د خپلو څېړنو د پايلو په اړه وايي زياتره بنديان او نيول شوي کسان د نيول کېدو او د تحقيق پر مهال شکنجه او ځورول شوي دي.

ددغه پلاوي مشر عبدالقادر عدالتخواه د څېړنو په اړه وايي:

''ټول هغه کسان چې مرکې ورسره شوي ۲۸۴ تنو ته رسيږي، له هغې ډلې ۱۴۸ تنو يې د شکنجه کېدو ادعا کړې او ويلي يې دي چې ځورول شوي دي.

چې زياتره ځوروني د نيول کېدو او کله ناکله هم د تحقيق پرمهال ترسره شوي دي''.

۶۶٪ بنديان

ښاغلی عدالتخواه وايي ۶۶٪ بنديان چې مرکې ورسره شوي، مدافع وکيلان نه لري، د يو شمير بنديانو دوسيې په ټاکل شوې موده کې نه دي څېړل شوي او ځينو يې د بند له ټاکلې مودې ډېر وخت په زندان کې تېر کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بندیانو دوسیې:

"۱۲ نمبر نیول شوی کس وایي چې د کندهار ولایت اصلي اوسېدونکی یم، او بهرنیانو د روان کال د لیندۍ میاشتې په یوولسمه نېټه له خپله کوره ونیولم. یوه موده امریکاییانو وساتلم او بیا د بګرام زندان ته ولیږدول شوم. کله یې چې له الوتکې ښکته کولم، نو ښه چلند یې راسره ونه کړ، د یوه ځاروي په شان یې له ځېه ونیولم او حلال خواړه یې نه راکول. درې میاشتې مو د لمر مخ هم ونه لید".

د حقیقت موندنې د پلاوي د ځېړنو پایلې ولسمشر کرزي ته هم ورکول شوي دي .

<u>د افغانستان په زندانو کې د حالت د ډیرښه تشریح لپاره دځو زندانونو نمونې هم واضح کوؤ:</u>

1. **دبګرام زندان دبندیانو حالت :**
2. **د پلچرخی زندان دبندیانو حالت :**
3. **دکندهار ولایت زندان دبندیانو حالت:**
4. **دهلمند ولایت دزندان دبندیانوحالت:**
5. **دنورستان ولایت زندان دبندیانوحالت :**

لومړی – دبګرام د زندان حالت :

دبګرام زندان په افغانستان کې د امریکایی پوځیانو تر ټولو لوی او مهم زندان دی چې خواو شا

۳۰۰۰بندیان پکې ساتل کیږی چې نږدی ټول یی له وسله والـو طالبـانو سره داړیکو لرلو پـه تـور نیـول شویدي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بشري حقونو ځينو ډلو په دې زندان کې له بندانيانوسره پرناوړه چلند او شکنجو په وار وار نيوکې کړې دي او . د افغانستان د بشری حقونو ديوې ټولنې مشر لعل گل وايی .د افغان حکومت قانونی حاکميت ، قضايی اوعدلی استقلاليت ته په کتو سره بايد دبگرام زندان افغان حکومت ته وسپارل شي . ښاغلی لعل گل پدې برخه کې د سولې عالي شورا ته ورکړل شوی پراخه صلاحيت ته په پام سره وايی دا ددوي دنده چې پدې برخه کې جدي اقدام وکوي .

((زه فکر کوم چې څومره چې عاجل کيدلی شی په بيړنی توگه دغه زندانونه دې دافغانستان د قانونی حلقی نه بيرون ونه اوسيږی نه يوازی داچې د افغانستان استقلاليت يی تر سوال لاندې راوستې بلکې دا پخپله د امريکاييانو حيثيت يی تر پوښتنې لاندی راوستې اوبله داچې دلته اوس دسولی عالی شوراته پدې برخې کې ډير زيات صلاحيتونوورکړل شوی چې يو يی هم دادی چې دبگرام او گوانتونامو د زندان لپاره يو کميسيون لری نو اوس د سولی عالی شوراته ته خپل فرض اداکول پکاردی او دغه کميسيون چې د دغو زندانيانو لباره جوړ شوی ژر ترژره دې فعال کړی .))

خو امريکايی چارواکي وايی افغانستان تراوسه دا توان نه لری هغه دوسيې چې استخبارتی اوامنيتی بنسټ لری په اسانی سره وڅيړي اوبل دليل د افغانستان په زندانونو کې له زندانيانو سره ناوړه چلند په گوته کوي .

تيرکال دملگرو ملتونو سازمان هم د افغانستان په زندانونو کې له بنديانو سره د چلند په اړه يو رپوټ خپورکړی وو چې پکې په افغان زندانونو کې د بنديانو د وهلو ټکولو، ځور او ناوړه حالت په اړه اندېښنه ښوولې وه .

بگرام د افغانستان مهمه هوايی اډه ده چې دا مهال په افغانستان کې د امريکايی ځواکونو تر ټولولوی پوځی مرکز بلل کيږی د راپورنو له مخې په دغه زندان کې په سلگونه هغه افغانان بنديان دي چې دطالبانود ملاتړ په تورنيول شويدي .

خو له دغه زندانه يو شمير آزاد شوي زندانيان وايي دوی نه يوازې په زندان کې د امريکايي ځواکونو له لوري کړول شوي بلکې د دوی په وينا د بهرنيو ځواکونو له لوري په ناحقه په مياشتو مياشتو په بند کې ساتل شوي دي دا هغه څه دي چې د بشري حقونو يوشمير ټولنې يې هم منې او په دغه زندان کې د بنديانو حقونو ته د رسيدو غوښتنه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل لوري ته دافغانستان دولت ترواکمنۍ لاندې زندانیانوته هم دزندانیانوسره د ښه چلند داغوره بیلګې ندي څکه خو که دافغان دولت د واکمنۍ په زندانو کې هم د بندیانو سره د زندان د واکمنو چلند ته وکتل شي نو کیدای شي چې د افغانستان زندانو ته په خپله بندیان هم زړه ښه نکړي.

دیوشمیر شنونکو په اند په دې کې شک نشته چې د بګرام د زندان مسئله د ملی حاکمیت اوددې حاکمیت د بر لاسۍ خبره راپورته کوي خو د افغانستان په زندانوکې چې تر څو پورې د پرتو بندیانو سره د زندان د واکمنو دسم چلند جوتې نښې نښانې نه وي لیدل شوې تر هغې پورې به د زندانونو بندیان د هغوی خپل او خپلوان د انساني حقونو فعالین دې ته ډیر زړه ښه نکړې چې د ملي حاکمیت او واکمنۍ د مسلې په ترڅ کې دې د انساني حقونو د درناوي غوښتنې له پامه پرېوزي . [1]

دموضوع دتشریح لپاره دیوه بندی د سترګو لیدلی حالت د افغانستان د زندانونو څخه دمثال په ډول را اخلم چې عنوان یې(دبګرام په وحشتناک زندان کې د دردوونکوشپو ورځو یاد):

دجمعې شپه وه دکابل ښار په لوېدیځ دپنځمي حوزې اړوند دکمپنۍ او آبرسانۍ ترمنځ سیمه کې دشمس المدارس دجومات اومدرسې څنګ ته په کور کې مې له خپلو ماشومانو سره په خواږه خوب بیده وم په داسې حال کې چې ورور مې بل چیرته میلمه وو او دشپې نه وو . دشپې شاوخوا ۱۲:۳۰ بجې به وې چې نا ببره یو درز شو چې له خوبه رابیدار شوم چې ددروازو اودکړکیو دشیشو شرنګ او شرونګ وو اوشیشې ماتې وې اوټولې راتوییدلې چې سترګې مې لوڅې کړې په کوټه او سرای کې داسې سپینه رڼا وه اوپه حویلې کې مې سترګې پر ډېرو امریکایانو ولګیدې چې سرې ږیرې ، سره سره لوې لوې بریتونه ،شنې سترګې اوسره مخونه لرې او دټوپکو شپیلۍ ئې زما خواته نیولې او زه داسې فکر کوم لکه چې خوب وینم نو په دې حالت کې ګورم چې امریکایي پوځیان چې ټوپک په ماشه یې ګوته نیولې دکوټې دننه شول او زه هیڅ حرکت نه شم کولای چې ګورم نابېره رابانديې ږغ شو اوناڅاپه (What is your Name) ما ورته سمدستي وویل ابراهیمي بیا یې راته وویل !First Name First Name ؟ما ورته وویل چې حبیب الرحمن ابراهیمي مخ ته مې امریکایان راډېرېدل هیڅ پوه نه یم چې شا طرف ته مې هم امریکایان ولاړ دي اوله شانه یې په لغته ووهلم او دوه متره مخې ته یې وغورځولم او سخت وهل یې رابانديې پیل کړل په دې وخت کې له امریکایانو سره یوتن چې شخصي جامې ئې اغوستې وې امریکایي ږیره لرونکي پوځې په بغل کې په لاس څوخ کړ او زه یې

---

1) مهال خبری ویبپاڼه ، د افغانستان لپاره د مطبوعاتی اواری او ملاتړ اداره . کابل ـ افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته په ګوته کړم چي دغه کس دئ نو ځان يې دهغه په شاه کي پټ کړ ګومان کوم چي هغه به يي جاسوس وو ، نوامريکايي رانه پوښتني پيل کړې او زما مخ ته ئې يوه پښنه کت کړه اوبله ئې زنګون کړه او قلم يي راواخيست وړوکي کتابچه ورسره وه راته وېويل چي ستا نوم ؟ دپلارنوم ؟دکوم ځاي يې ؟څه کار کوې ؟په دې وخت کي يي دچپ لور همداسي ړيره لرونکي او بريت لرونکي امريکايي زما پر سر وار وکړ اوزه ګنګس شوم او بيا ترجمان راباندي غږ وکړ او راته يي بدي سپکي خبري وکړې چي نه يي شم ويلاى ،راته وويل چي صبح کجا بودي؟ ما ورته وويل چي ميدان ښار رفته بودم، وى چي ميکردي؟ ماورته وويل چي هلته مي کار درلود بس نورئي دخبرو کولو اجازه را نه کړه او زما په وهلويې پيل وکړ او زما لاسونه يې په پلاستيکي ولچک وتړل او کڅوړه ئې را پرسر کړه او په لغته يي ووهلم او زما د کوچنى لور چي په خوب ويده وه دهغې په خيټه کي وخوت او هغه په چيغو شوه نو په دې وخت کي ډير امريکايان راغلل او يو ترجمان مي د جيبو په لوټولو پيل وکړ نو زما په جيب کي زر ډالر وو چي پنځه سوه مي خپل او پنځه سوه امانت ول او يو چا راکړي ول چي بل چاته يې ورکړم اوشپږنيم زره افغاني مي هم په همدې جيب کي او اته زره افغاني مي په دې بل جيب کي وې هغه يې را واخيستي او ږيره لرونکي امريکايي ورته وويل (give his money to his family) دوه درې ځله يي ورته وويل خو ترجمان پيسې له جيبه راويستي اوپه هغه توره خلته کي چي زما په غاړه کي يې اچولې وه په هغې کي پيسي واچولي او ما ډير ورته وويل چي پيسې مي ورکړه کور کي ترجمان بيا سپکي خبري راته وکړې چي ..... يکهزار دالر راچه ميکردي .

نور په ځان نه يم پوه چي څرنګه يي موټر ته واچولم خو زما دماشومانو چيغي او ژړاګاني مي په ذهن کي پاتي دي اونورنه يم پوه شوى څه ډول يې له کوره ويستلم خو يوه ساعت شاوخوا يې زما په کور کي تالاشي وکړه .

بيا يي چي کله موټر ته واچولم نو هلته مي لاسونه په پلاستيکي ولچکونو سخت تړل سوي ول او ويني ئې کولې او سخت درد ئې کاوه او ما ورته وويل: چي لاسونه مي درد کوي دا ولچک لږ شانته سست کړئ دوى به لا وهلم او له ۴۰ زيات امريکايي ګاډي يا موټر يي راوستي ول او له حسابه وتلي امريکايان هم ورسره وو چي نه شم ويلاى چي څو به وو خو ويلي شم چي په لسګونوتنه وو شاوخا پنځه دقيقې يې په خامه کوڅو کي مزل وکړ او زه يې يوه بل پوځي ګاډي يا ټانګ ته پورته کړم او بيا يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ دقيقې شا اوخوا مزل وکړ پر پاخه سړک نه پوهيږم چي کوم ځای ته يې وړي وم هلته يې لـه پوځـي ګاډي ښکته کړم او ۲۰ دقيقي بـه يـي هلتـه پـه يخ کـي درولـي وم چـي ګـورم دځرخـي الوتکو آواز مـي ترغوږو شو اودغه دځرخي الوتکوغږ رانيږدې کيږي او چي ګورم دېري الـوتکي رانيږدې شوې او يوه يې کښيناستله اوبله يې په هوا ګرځي راګرځي نو پـه دې وخت کـي يـي زه لېږ وځنډولم او الـوتکي تـه يې ورنيږدې کړم دالوتکي باد سخت يخ و ، يخ مي وشوچي ما ورته وويل چي يخ مـي وشـو او غاښـونه مـي کړسيدل له يوه او بل سره، نو په لغتـه يـې پـه تشيو کـي ووهلم او وويـل: يـې مـه خوځيږه او چيرتـه ځې اوڅه کوې اولاس مي چي ولچـک وو سخت يـي رابانـدي تـاو کړل اوسخت پـه درد شول خو لنډه دا چي يوساعت شااوخوا يې الوتکي باد ته دې بې رحمه امريکايانو نيولی وم او بيا يي الوتکي ته پورته کړم او هلته يي په داسي شکل دالوتکي په چوکي کي وتړلم چي يوه پښه مي يوې خواته اوبله پښـه مـي يې بلـي خواته بنده کړه لاسونه خومي ولچک ول له وړانـدي اود سينې لخوا هم او دشانه هم داسـي کلـک شيان راتـــه پيــدا شـــول چـــي هـــيڅ لورتـــه حرکـــت نـــه شـــم کـــولای او ځـــان نـــه شـــم خوځـــولي.

خو چي کله الوتکه په هوا شوه فکر مي وکړ له ځان سره چي تـه خو ژورناليست يـي اودا څنګـه امکـان لري چي د يوه ژورناليست له پاره دي ئې دوې الوتکي،د ۴۰ پـه دشـا اوخـوا پـوځـي ګـاډي او لسګونوتنه عسکر راوستلي وي ، يوه خبره خو خامخا شته خو حيران وم او مـا وويـل: چـي دکومي پـوځـي فرقې قوماندان خو هم نه يې ته خو صرف يو ژورناليست يي اويو قلم او مايک او کمره لرې داڅـه خبره ده بيـا مي وويل: چي هسې به نه پوهيدلې دا خبرنګاري بـه جرم وي او ددې کـار دترسره کيدو پـه خـاطر بـه دا جزا درکوي خو چي کله الوتکه کښيناستله هلته دامبولانسونو چيغي وې او دوې دانې جيټ تيارې پورتـه شوې او ما ګمان وکړ چي بګرام دئ نوچي کله يې له الوتکي کوز کړم نو بيا يې په يوه کوچني مـوټر کـي کښينولم چي چوکۍ يي داسي کلکي وې لکه دلرګي بيا يې بوتلم شااوخوا ۱۵ دقيقې بـه يې په همدې ځـای کي ګرځولی وم بيا يي کوزکړم اولـه موټر نـه يې داسې ورکش کړم او بيا ئې په غيږ کي واخستم او يوځای کي ئې وغورځولم بيا نو څرنګه يې چي غورځولی يم حرکت مي نـه سوای کولای ځکه پـه کور کي چي يې لاس رابانـدي ولچـک کړل چي زه بـه لږ وخوځيدلم نـو وهلم بـه يـي مـا فکر کـاوه چـي دلتـه بـه هـم زمـا پرسرامريکايان ولاړ وي خو دوی مي و سر تـه نـه ول ولاړ او سترګي مـي بندي وې خـو چـي هڅـه مـي وکړه چي پښې وغځوم نـو نـه شـم غځولي ځکـه دا کوټـه يوه متر پـه يـوه متر شـاوخوا کـي وه او چـي ولاړيږم نو ولاړيدای هم نه سم (۵) دقيقې شااوخوا به يي هلته اچولي وم چي ددرزوازې درز شو نـو لـه لاسه يې ونيولم اويوې کوټې ته يې بوتلم چي هلتـه مـي لاسونه پـه رنګ راکړ کړل اوبيـا يـي پـه کاغذ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښیودل او دکریمینل تخنیک شعبه وه هلته مي يي لاسونه له ولچک خلاص کړل او چي دلاسونو چاپ يي واخیست بیرته يي ولچک کړ او دسترګو نه مي يي هم کڅوړه خلاصه کړه او چي دسترګو عکسونه مي يي واخیستل نو بیرته يي کڅوړه راپرسر کړه سترګي ئې بیرته را وتړلي .
بیا يي کش کړم بلې وړوکي کوټي ته چي هلته د ډاکټر کوټه وه هلته يې ټول کالي رانه ویستل ، د ډاکټر، یوه ترجمان او دریو امریکایانو په وړاندي ئې زما ټول بدن وکوت زخمونه يې ولټول چي له لاسونو پرته چي هغه ولچک ویني کړي ول بل هیڅ هم نه وو نو وزن يي کړم چي ۱۱۱ کیلو وم او قدم يي هم وکوت او راته يي وویل: چي څه تکلیف لرې ما ورته وویل: چي دمعدې مشکل لرم اوبل دا نیم سر مي کله کله درد کوي ګمان کوم د فشار تکلیف مي دئ نو په دي وخت کي ډاکټر راته وویل: چي سیګرېټ ،نصوار، الکحول ،یانور څه عمل لرې؟ ماورته وویل چي نه هیڅ عمل نه لرم یوازې ډوډۍ خورم او اوبه څښم نور هیڅ عمل نه لرم نو ده عینکي پرمیز کښېښودې او راته يي وویل چي مه ویرېږه هرعمل چي ولرې ووایه داجرم نه دئ ماورته وویل چي نه زه عمل نه لرم.

ترجمان راته وایي زه درسره یم مه ویرېږه ورته ووایه مه يي پټه وه ما ورته وویل چي زه پوهېږم چي وژلو ځای ته راغلی یم او زه عمل نه لرم خو ویره به ولي نه کوم ویرېږم خو هیڅ عمل نه لرم .
اودلوخ ځان شااوخواتر ۶۰ زیات عکسونه ئې له مخي ،څنګ او شا، ټولو طرفو څخه واخیستل .
لنډه داچي بریت اوږیره لرونکي امریکایي زما پرکالیو وخوت اوله الماري يي نارنجي رنګي دګوانتانامو او دابو غریب دزندانونو دبندیانو په شان جامې چي په نیټ کي مي لیدلي وې هغه يي راته را واخیستي او هغه يې زما مخي ته واچولې او راته يې وویل: چي جامي دې بدلي کړه ما فکر کاوه چي اوس به ماته جامي راکوي او داسي فکر مي نه کاوه چي دګوانتانامو او دابوغریب دبندیانو جامي به په ما اغوندي.
خو لنډه داچي امریکایي راباندي غږ کړ وویل : کالي دي بدل کړه (Change your Clothes)ما ورته وکتل او راته يي همدا نارنجي رنګ جامي ئې رانیږدي کړې او راته يي وویل چي دغه کالي واغونده (You can use this clothes) ماورته وویل چي دا ډیر بد کالي دي (That is Very Bad Clothes) هغه راته وویل چي رنګ څه معنا لري (وټ ایز دمینینګ اپ کلر) ماورته وویل چي دا خو د ګوانتانامو او ابوغریب د بندیانو کالي دي (This color clothes is for the Guantanamo and Abo Ghuraib Prison) اودامي هم ورته وویل چي زه خو ژورنالیست یم څنګه دغه جامي ماته را کوی داجامي خو دژورنالیست نه دي اوماته باید داجامي وانه اغوستل شي په دې وخت کي يي ووهلم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لغته او د ډاکټر دمیز لاندې يي ور وغورځولم اوسخت په لغتو يي ووهلم اوپه زور يې راباندې واغوستلې او زه يي مجبور کړم خودغه پتلون دئ؟ که پرتوړ څه نوم پرې کيږدو دونه وړوکی وو چي ډير په تکليف مـي واغوسـت اوسـخت ورسـره پتنـګ وم ځکـه پښـي مـي نـه شـواى پکښـي راټولـولاى . جامې مي واختستې او وا مي غوستې .اوکځوره يي بيرته راپرسر کړه او لاسونه مي يي نور په اوسپني ولچـک ولچـک کـړل اوشـااوخوا دوه نـيم کيلـو تردريـو کيلـو بـه يـي وزن وو يعنـي خـورا درانـه ول . اوزه يي کش کړلم بيرته يي هماغه کوچني اوطاق ورته وايو که قفس ورته ووايو اوکه بل څه هغه ځای ته يي يوړلم اوهلته يي وغورځولم- اوله څو شيبو نه وروسته يې بيا دتحقيق بلې کوټې ته کش کړلم اوبيا يي هلته رانه پوښتني پيل کړې اوهمدلته اول را ته ګوت څنډنه وکړه او راته يي ښه تشريح وکړه چي کله ته بيرته خوشي کيدلې نوته به چاته نه وايې چي څه ډول امريکايانو ونيولې څرنګه يي وساتلې اوڅرنګه يي خوشي کړلې نو بيا يي تحقيق پيل کړ چي ته پوهيږې ولي مو ته دلته راوستلی يې ماورتـه وويل چي زه نه پوهيږم اوبل يي راته وويل: چي ته پوهيږي موږ ولي درتـه راغلي يو مـا ورتـه وويل چي پـه دې پوهيږم چي ولي تاسو راغلي ياست نو لنده داچي پوښتني پيل شوې پـه دې اړه بـه نـور څـه نـه وايـو چي څه ډول پوښتني وې خو دا خبره بايد په ډاګه کړم چي زما دمبايل خبري يي دتيرو دريو کلونـو راپيديخوا ريکارډ کري وې او زه چي له هرچاسره غږيدلي وم هغه خبري مي وې په داسي حا ل کي چي دغه عمل داساسي قانون خلاف عمل دئ .

داساسي قانون د۳۴ مادې له مخي دبيان آزادي له هرډول تيري څخه خوندي ده هر افغان حق لـري چي خپل فکر دوينـا، ليکنـي ،انځـور اويـانورو رسينو لـه لارې پـه دې اساسـي قـانون کـي دراغلو حکمونوپـه رعايت څرګند کړي .

دغـه راز داساسـي قـانون ۳۷ مـاده ليکـي چي (داشخاصـودمخابرې اوليکونـوآزادي او محروميت کـه پـه ليکلي ډول وي يا دټيلفون اوتلګراف يا نوروووسيلو لـه لاري لـه تيري څخـه خوندي دي دولـت داشخاصـو دمخابرو اوليکنو دپلټني حق نـه لري .

همداراز داساسي قانون ۳۸ مادې له مخي دشخص استوګنځي له تيري څخه خوندي دي ،هيڅوک ددولت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ګډون نه شي کولاي داستوګن له اجازې یا دواکمني محکمي له قرار پرته له هغو حالاتو اولارو چي په قـــانون کـــي ښـــوول شـــوي دچـــا کورتـــه ور ننـــوزي يـــا يـــي وپلټـــي .

د پوښتنو په سر کي يې راته وويل: چي ته ووايه چي ستا هغه بل نوم څه دئ ما ورته وويل چي زه ژورناليست يم ولاړ شه انترنيټ کي زما نوم ورکړه اوهلته زما په اړه مکمل معلومات شته زه بل نوم نه لرم ده بيا په بار بار پوښتنه کوله او سختي بدرنګي پوښتني يې کولې اوزه تر آخره ددوی په مطلب پوه نه شوم يو شي چي ډير د درد وړ وو هغه دترجمانانو ترجماني وه چي غلطي ترجمانی يې کولې او ما به ورته يوڅه وويل: اوده به بل څه وويل: آخر مي امريکايي ته وويل چي که مي وژنـي زه آماده يم خوکه دترجمان په خوله رانه تحقيق غواړی زه نوري خبري له ترجمان سره نه کوم او زه خپله ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکوم هماغه وو چي ده راسره قبول کړه اوترجمان لالا يي رخصت کړ او شرمنده ووت . ډيري پوښتني يي په دې اته ورځنی بنديخانه کي رانه وکړې او ما به ډير ورته وويل: چي زه ژورناليست يم او بله ګناه نه لرم ته راته ووايه چي زما ګناه څه او ما څه عمل کړی چي هغه سبب د دې شو چي زه امريکايانو ونيولم هغه راته وويل: چي ته دا خبره مه کوه او ستا ټول اعمال به امريکايي محکمه او امريکايي مستنطقين څاري اوتا ته به دقانون په رڼاکي سزا درکوي هماغه وو چي راته يي خپله وويل: چي موږ ستا لپ ټاپ کمپيوټر ،ستا مبايلونه، ستا کيمره اوستا کانټکټ ليست ګورو دا ټول ښيي چي ته ژورناليست يي داخبره سمه ده ما ورته وويل چي زما جرم نو څه شو چي تاسو دامنی چي ته ژورناليست يي نو زما جرم بل آخره څه شو ده راته وويل: چي داپوښتنه مه کوه موږ تحقيق کوو ما ورتـه وويل چي تاسو ولي ماته زنګ ونه واهه، ولې مو بريښناليک ونه ليږه ،ولي مو زما ددفتر لخوا ماته احوال رانه کړ چي زه خپله درغلی وای دا وحشت دي ولي خپور کړ ولي دوحشي په شکل زما کورته راغلاست زما دروازې دي ماتي کړې زما شيشې دي ماتي کړې زما پرکورنۍ دي مرګ تير کړ اوزه خو کوم مجرم نه وم زه خو خپلي چاري په قانوني توګه ترسره کوم دا ولي دا کار ترسره شو ؟

هغه راتـه وويـل: چـي بـس تـه خبـرې مـه کـوه اوس بـه معلومـه شـي چـي ژورناليسـت يـې کـه څـوک ؟ لنډه داچي په زندان کي په دې تيرو اتو ورځوکي سخت وهل ډبول او چيغي وې او هيڅ افغان نه ترسترګو کيدئ او ټول امريکايان وو ډوډی يې نه راکوله اوکومه ډوډي چي د دوی له خوا راوړل کيدله هغه به دخوړلو وړنه وه اوبل آخره کوم شيان چي دبشري حقونو سازمانونه او دانوري ډلي دبنديانو له پاره وړي دوی هغه هيڅ هم عملي نه کړل زما کورنۍ او زما ټول دوستان په دې نه وو خبر چي ابراهيمي مړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو اوکه ژوندی دئ؟ یعني دامعلومات یې زما کورنۍ ته نه ورکول اونه یي هم ما ته ددې اجازه راکوله چي زما دوسیه او جرم څه دئ .

اوکله به چي تشناب تـه ولاړم هلتـه بې اوبـه نـه را کولې ، د اودس ،او لمانځـه لـه پـاره هیڅ نـه وو لنډه داچـــي یـــو وحشـــت اوتـــوره تیـــاره وه اوډیـــر ظالمانـــه برخـــورد ئـــي کـــاوه . خوترآخره ما دافکر نه کاوه چي زه دځمکي لاندي یم اوکه دځمکي پرسریم یعني هم به مـي سترګي تړلـي وې هم بـه مـي لاسونه ولچـک وو اوهـم بـه مـي پـر غوږونـو ګوشـۍ بنـدي وي چي څـه وانـه ورم . لنډه داچي په دغو اتو ورځو کي مي له مرګ پرته بل چورت نه واهه او ماویل دا یهودیـان دي. اوکـه څـه هم ګناه مي نشته خو دوی د مسلمانانو پـه وژلو پسې راوتلي دي او وژني دي . ځکه کلـه ناکلـه بـه مـي ددې پښتنو سیمو دقومي مشرانو وژني ذهن ته راغلې چي دوی خو هم هیڅ ګناوي نه درلودې خو هغوي هـــم یـــا دکـــوره ایســـتل شـــوي اویـــاهم ناڅرګنـــدو وســـله وال مـــړه کـــړي دي . ماویل کیدای شي ما هم په همداسي شکل مړ کړي خو دخدای تعالی فضل اوبرکت وو چي ژونـدی تـرې خوشي شوم ماته خو قبله ، شرق اوشمال نـه ښکاریدل لمونځونـه بـه مـي پـه اشاره کـول اوتیمم مـي هم تمثیلي تیمم کاوه نو یوه ورځ مي یوه امریکایي ته وویل چي زه نه پوهیږم چي اوس څـه وخت دئ هغه راته وویل چي (میډل نایټ) بیا مي ترې پوښتنه وکړه چي څو بجې دي؟ هغه وویل: : چي دوې بجې دي ،لس بجې ، پنځه بجې دي ده راته وویل: (وي کن ناټ سې) او ولاړی دغـه ورځ تیره شوه بلـه ورځ بـل امریکایي راغی او جالبه دا چي خوب تـه بـه یـې نـه پریښودلو اوپـه هرو پنځو دقیقو کي بـه یوځـل راتـه یوکس راتلو یا به ئې واټر واټر چیغي وهلې اویا بې جسیکا نمبر ون چیغي وهلې یـا بـه ئـې صابون بس چیغي وهلې اویا به یې پوډ پوډ چیغي وهلې اویا بـه یـې هم ډاکټـر جوړ یـې ډاکټر جوړ یـې چیغي وهلې اومطلب ئې داوو چي څوک ترې نـه خوب وکړي او نـه پر ارامه شي په اصل کي د دوی هدف همدا وو نـه دخدماتو عرضه کول .

لنډه دا چي هغي امریکایي ښځي ته چي بندیانو تـه بـه یې وویل: چي ډاکټر جوړ یـې هغې تـه مـي وویل دمعدې تکلیف لرم ماته لږ دوا ر اکړه ! هغې به راته وویل: موږ دمعدې دوا نه لرو هغې راته وویل: چي نورڅه فرابلم لرې ما ورته وویل: دسر چپ طرف مي درد کوي اوسخت سر مي درد کوي او یـا مـي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فشار تكليف دئ ستا تسكوف يادفشار آله راوړه ،هغې راته وويل: صبر وكړه ، له هغې وروسته بيا ولاړ او تر ننه مي بيا نه ده ليدلې.

خو يوه بله ورځ مي بيا له يوه بل امريكايي ځخه پوښتنه وكړه چي دا څه وخت دئ زه په دې وخت نه پوهيږم او بل مي داهم ورته وويل چي دا كوم طرف دئ ؟ شرق دئ؟ شمال دئ؟ او كه جنوب دئ؟ يا شرق ؟ ده راته وويل: چي څه غواړې ما ورته وويل: چي زه لويديځ (د قبلې طرف) هغه راته وويل: چي څه غواړې چي څه پيداكړې او مطلب دي څه شي دئ اوځه كوې منظور دي څه شي دئ ؟ ماورته وويل غواړم د كعبې طرف پيدا كړم ، هغه وويل كعبه څه ده ماورته وويل: چي مكه غواړم پيداكړم هغه بيا راته وويل: چي مكه ماويل هو بيا يې وويل: چي وټ ايز مكه ؟ وټ ايز ديس ؟ ماويل غواړم(هاوس آپ ماى ګاډ) پيدا كړم .

ده بيا راته وويل: چي څه كوې چي پيدا يې كړې ماورته وويل: چي غواړم لمونځ وكړم ده راته وويل: چي وټ ايز ده پرېر ؟ ماورته وويل: چي موږ مسلمانان يو او مسلمانان په ورځ كي پنځه ځله لمونځ كوي نو زه هم غواړم لمونځ وكړم ځكه مي داپوښتنه ترې كوله چي ما به كله يوې خواته اوكله بلې خواته لمونځ كاوه تشويشي وم كه څه هم داسلام په مبارک دين كي دا جايزدي چي په دې ډول حالاتو كي چي هر لوري ته دي زړه وي هغه ته لمونځ وكړه الله تعالى (ج) ئې قبلوي خو زما سره بياهم يو تشويش وو ماويل كه يقيني شي دا به ښه وي.

لنډه دا چي كله مي دا پوښتنه ورته واضحه شوه چي غواړم لمونځ وكړم نو په لوړ آواز يې ښكنځل راته په انګرېزي وكړه هغه مناسب نه ګڼم چي ويې ليكم خو راته يې وويل: (احمقانه پوښتنه راځخه مه كوه) نو ئې دروازه راته را خلاصه كړه او په سختو لغتو ئې په دې سينه او په خيټه او بغل كي ووهلم او ښه ئې چي راباندي ځان ستړى كړ بيا راځخه ولاړى او راته ئې ښكنځل كول او له ځان سره ئې ښكنځل تكـــــــرارول ، او دروازه ئـــــې پــــــه زوره راپســـــــې محكمــــــه كــــــړه او راځخــــــه ولاړ. نو سخت مي فكر خراب شو چي تا ولي له دې ځناور نه پوښتنه وكړه او سخت ئې ژوبل كړم او دا ورميږ مي په دې كونج ولګېد اوداسي غږ ئې وكړ لكه چي هډوكي مي مات شوي وي خو دالله (ج) فضل وو مات شوي نه وو له همدې وخت نه وراندي به مي هميشه پوښتني كولې او هر امريكايي به چي راغى

(c) ketabton.com: The Digital Library

مابه ورته وويل: چي زما دوسيه څنګه شوه او زما ګناه څه شي وه هغه به راته وويل: چي موږ نه پوهيږو خو په دې ځل ئې چي سخت ووهلم نور داسي شولم لکه چي جرم مي معلوم شوی او نور ما فکر وکړ چي ګناه دهمدا لمونځ ده او نورمي ځان داسي اچولی چي نه کوم تکليف چاته وايم اونه چاته شکايت کوم اونه پوښتنه کوم او دا هرڅه چورتونه به مي چي وهل داسي فکر مي کاوه چي دا به ستا دمرګ ځای وي ځکه دا ځای چي زه پکښي پروت وم دا ډېر کم او تنګ ځای وو پښې مي نه شوای پکښي غزولای او پکښي درېدلی هم نه شوای نو له ځان سره مي فکر کاوه چي ياره دا ستا دمرګ ځای دئ ځکه چي دومره لويه ګناه خو دي نه وه کړې چي داسي عمل درسره وشي لکه ديو خطرناک مجرم په شان عمل چي درسره کيږي خو سخت افسوس به مي کاوه چي آی کاشکي ما خو يوڅه کړي وای اوبيا ئې دلته را نه وستلی وای اوبل مي دا دګوانتنامو د بنديانو جامې چي سترګو ته ودرېدلې وويل: به مي چي دا جامې زما وړ نه دي اودا دهغو زمريانو جامې دي چي ديو څو امريکايانو پر ستونو ئې څو ګولۍ اورولي وي اويا ئې لږ بل ډول د زمرو کار کړی وي تاخو هيڅ هم نه دي کړي او دا جامې ئې در اغوستي اوله ځان سره به مي دا فکر کاوه چي که ئې په بګرام کي له هغو خلکو سره يوځای کړې چي هغوی دامريکايانوسره عملاً په جګړه کي بوخت ول او د هغوی سره جنګيدل او هغوی ته به څه وايې خو ښه شوه چي هلته ئې ترآخره ور نه وستلم .

بله ترټولو جالبه خبره خو دا وه چي امريکايان به هر دوه ساعته وروسته راتلل او زما بدني تلاشي به ئې کوله او هم به ئې زما دغه ځای تلاشي کاوه اومابه ورته وويل: چي ولي دومره مزاحمت کوی زما خولاس تړلي دي او سترګي مي تړلي دي زه کله څه کولای شم نودوی به دوه تنه ول يوه به په لغته وهلم اوبل به په بوکس يا په څپيړه وهلم لنډه داچي څو ډوله مزاحمتونه به ئې کول چي هيڅ به پرې نه پوهيدلم چي هدف ئې څه دئ.

خو امريکايان چي به راتلل دواړه امريکايان ول چي ډېر مايوسه شولم او حيران وم چي ترڅو به دلته بندي يې او له ګناه پرته، زه لا په همدې چورتو کي وم چي د يوه امريکايي سره داسي کس راغی چي په انګرېزي ئې خبري کولې خو ډېري بندي بندي اوما ګومان وکړ چي دا به يو افغان وي نو کرار مي وويل چي به (لهاز خدا صدای مارا به يک جا برسان من خبرنګار هستم مرا آورده وهيچ جرم من معلوم نيست درهمين جا مرا انداخته)ده صرف راته وويل (کِجا؟ ماورته وويل !درکابل) نو په همدې وخت کي په ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې وار وشو او وې واهه اوپه لوډسپيکر کي په لوړ آواز پرې غږ وشو(لـه بنـديانو سره خبري مـه کوه) نور دوې دروازه راپسي بندي شوې او ولاړل رانه .

يوه شي ته دلته اشاره کول غواړم چي مـا ټول ټـال د۱۷ ورځـولمونځونـه کړي او ماويل چـي ۱۷ ورځې بندي خانه مي تيره کړې ځکه سترګي مي تړلي او په غوږونو مي ګوشي لګول شوي وی ترڅو غږ وانـه اورم او په سترګو مي توره کځوړه راپر سر شوې وه او هيڅ نه پوهيدلم چي څو ورځې مي تيري شوې . له هغه شکايت وروسته چي هغه کس ته مي وکړ نو يوه شپه وروسته امريکايان راغلل او زه يې بوتلم بيا د ډاکټر خوني ته نو زه حيران شوم چي ولې يې د ډاکټر خوني ته بوتلې خو چي ګورم په دې حالت کي ډاکټر بيا زما ټول معاينات وکړل اوهم يې زما وزن بياچک کړ او زماوزن ۹۸ کيلو وو يعنـې ۱۳کيلـو مـي وزن کم شوی وو .

له ډاکټر مي وپوښتل چي ولي مي ۱۳کيلو وزن له لاسه ورکړی هغه وويل چـي تـه صبر وکړه زه بـه ئې علت درته ووايم نو زما سترګو خو څه نه ليدل او ما ورته غوږ نيولی چي دی ورقي اړوي او څو شيبې وروسته ئې راته وويل: چي تـه ولـي ډوډي نـه خورې ماورتـه وويـل: چي زه خو ډوډي نـه شم خوړلای ځکه چي بد بوی کوي هغه راته وويل: چي ته انرژي چيښه ما ورته وويل چي انرژي هم بد بوی کوي او زه هغه هم نه شم چښلای .

ده راتـه وويـل: چي دا ټـول بنـديان همـدا ډوډي خوري او څـوک چي ډوډي نـه خوري هغوي بيـا انـرژي څيښي خو ماورته وويل چي پـه انرژي خو دحلال پـه نـوم څـه نـه دي ليکلـي ده راتـه وويـل چـي دا پـول انرژي ده او دا وڅيښه ما ورته وويل چي نـه دا انـرژي نـه شم څښلای او دا هم حلالـه نـه ده نـو ده راتـه وويل چي بس نو چي څه کوي هغه کوه او بله چاره خو نشته .

نور ئې بيرته د ډاکټر له کتنځي څخه لاس تړلی هغه خپل دايمي ځای ته بوتلم بيا زه شوم او هغه پخواني چورتونه او دردونه شول او پروت وم چي بيا مي يوه بله شپه او ورځ تيره کړه نوهماغه ځورول روان او تکليفونه او ځوروني رواني وې اوما خپل پـه اشـار ه لمونځونـه کـول او پـه دې وخـت کـي مـي دماښـام

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ وکړ نو سبحان الله وبحمده اوسبحان الله العظیم وایم اوپه همدې مصروف یم یوه خبره همدلته باید وکړم چې دبندي خانې په هره شیبه کې به ما دقرآن عظیم الشان هغه برخه تلاوت کوله چې په یاد مې وه اوکوښښ مې ډېر کاوه چې داسې آیتونه تلاوت کړم چې په هغو کې یهود اونصارا یاد اوذکر شوي دي لکه یا ایهالمشرکین .... فاءاذا لقیتم الذین کفروافضرب الرقاب حتي ..... یا وقاتلوهم حتي لاتکون فتنه ویون دین کله لله) یا فاقتلوا المشرکین حیث وجد تموهم) اویاهم دې ته ورته نور آیتونه او د اخرې سپارې ډېر سورتونه مې یاد دي هغه مې تلاوت کول او ډېر اطمنان مې چې حاصلیدو هغه به مې چې کله (سبحان الله وبحمده اوسبحان الله العظیم) ډېر ځله تکرار کړ .

خوپه دې وخت کې چې ګورم یو امریکایي راغي اوراته یې وویل: (ټک ایټ) چې ګورم زما خپلې جامې یې را وغورځولې او راته یې وویل چې چنج کلوتس یعنې جامې بدلې کړه ما هم ژر ژر جامې بدلې کړې .

نور امریکایي راباندې غږ وکړي چې (Ready) یعنې آماده یې ما ورته وویل چې (Yes) یعنې هو. دروازه یې خلاصه کړه اوغږ یې راباندې وکړ چې ښې لاس ته را تاو شه نوزه ورتاو شولم او دهلیز ته ئې ور کشم کړم خو ګوشکۍ مې پرسر، لاسونه مې ولچک، توره کڅوړه مې پرسر، سترګې پلستر او روان ئې کړم نو دا لاره هغه لاره نه وه چې یا به ئې تشناب ته بیولم ،یا به ئې به تحقیق ته بیولم اویا به ئې ډاکټر کتنځې ته وروستلم نو دا بله لار وه چې په دې دهلیز کې ئې ودرولم یو څودقیقې چورتونه راته پیداشول چې امکان لري دا امریکایي کوم بم راواخلي او ستا په لاس کې ئې درکړي او انفجار درکړي اویا دي هم په کوم ځاه کې وغورځوي اویاهم په بل شکل دي ووژنې چې بیا ئې له ښې لاس کش کړم اوراته ئې وویل (Go) یعنې ولاړ شه .

کله چې مو حرکت وکړ او لږ ولاړو نو په یو څو زینو کې چې ئې کښته کړم او د وروسته ئې د شا له خوا ور ټیله کړم او د موټر مینځ ته ئې ور وغورځولم او سر مې د موټر د دروازې سره و لګید؛ ډېر سخت ئې خوږ کړم. اوپښې مې دموټر په دې کوز طرف ولګیدې سختې خوږ شوې نو زه دموټر دننه په ډېر بد حالت کې وغورځیدلم او امریکایي چې کله موټر ته راپورته کیدو نو زما پر پښه ئې پښه کښیښودله او موټر ته را پورته شو، ټوپک ئې هم زما پر پښو راکښیښود نو زه سخت په تکلیف وم ورته مې وویل که مې وژنې خو مړ مې کړه او که نه نو زه سخت ژوبل یم کمک وکړه سم مې کړه دی لږ وخوځید او دوه نورو امریکایانو خبرې سره کولې او زما په قصه کې نه شول نو په دې وخت کې چې ګورم موټر ته ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت ورکړ اوډېر تیز ئې چلولو په دی وخت کی ئی بیا زما د غوږو ځخه ګوشئ ایسته کړې او سترګي ئې لا هم بندي را پرېښوولي.

موټر چي لږ نور لاړ نوبیا مي دجیټ تیارو غږ ترغوږو شو او خوشحاله شوم اوفکر مي وکړ چي پل چرخي ته به دې انتقال کړي اویاهم د امنیت زندان ته نو ماته پل چرخي زندان او امنیت زندان خوشحالي وه ځکه ماویل داخو افغانان دي او خیر که افغان مي هرڅومره په تکلیف کړي دومره درد نـه کوي لکـه امریکایي لخوا چي ګورم الوتکي ته یي پورته کړم او په الوتکه کي یي ښه ډېر وګرځولم اوچي یو ساعت شاوخوا وخت ووت نو کښته شوه او دموټر داسي تیز سرعت مي ترغوږو شو چي تاویل پـه یـوه سـړک موټر ډېر تیریږي نو دلته یي ترخپل منځ وویل: لاره نه شي پیداکولاي . نور یي زما لاسونه له ولچک خلاص کړل او قلم یي په لاس کي راکړ اوراتـه یـي وویل ساین یعنـي امضا وکړه ماهم په امضا کولو پیل وکړ چي ګورم پنځه امضاګانې یې چي وکړي نور پوه شوم چي راځه حساب یي کړه امضاګانې ډیره وي داڅه خبره ده؟ ما ورتـه وویل: چي دا امضـاګانی دڅـه لپاره دي ؟ امریکـایي وویل دا زما دوسیه ده امضا کړه! امضا ! مطلب ۱۵ امضاګانې یې راباندې وکړي اونور یې له شانه ټیلـه کړم او راته یې وویل چي : ته تلای شې په دې وخت کي داسي شوم لکه چي په خوب کـي لـه بامـه ځـوک ولویږي نوزه هم را ولویدلم او هیڅ ځای ته نه رسیږم خو چي ورسیدلم او بلآخره پر ځمکه ولویدلم چي لاسونه مي سترګوته یوړل نوسترګې مي غوړې او سر مي لوند دي او چي سترګې مي لوڅه کړي سپیره دښته ده هیڅ نه ترسترګو کیږي یوه طرف ته مي دلمر ستر ګه ده اوبل طرف ته دامریکایانو هغه ټانګونـه دي چي په ماینونو کي لمنځه تللي اوداسې ډېر پراته دي چي لـه حسابه وتلي اوداسې غونـډۍ غونـډۍ پراتـه دي خو دلتـه مـي چیغې کړې چي دا کوم ځـاي دي یوکس راغـي او منـدي یـي راوکـړي اوراتـه یـي وویل: چي څه خبره ده ما ورته وویل چي دا کوم ځاي دي هغه راتـه وویـل: چـي دا بګرام دي هغه وویل چي کوم ځاي دي مات دي لاس پښه سر ورمیږ ماورته وویل: چي زه خو دغو وحشیانو دلتـه وغورځـولم هغه راته وویل چي ورورره دلته هره ورځ دوه درې تنه غورځوي بیـا یـي مـوږ تریوه ځایـه وړو راځـه را پشا شه او زه مسلمان یم مه ویریږه ماورته وویل: چي زه تلي شم چي حرکت مو وکړ ولویدلم نـو پـه دې وخت کي یی پورته اوپه شاه یې کړم لږ چي لاړو بیـا هلتـه یـو مـوټر راپیدا شو تریوه ځایه یـې پـه دې موټر کي انتقال کړم بیا هغه موټروان وویل: چي زه بل چیرته روان یم کنه نو ما کابل ته وړلي ماویل خیر کور ودان او دلته چي له دې موټر نه کوز شولم په دي بل عمومي او ډامبر سړک یي کوز کړم دلته دتیلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډير موټر ولاړ دي اودلته خلک راباندې راټول شول او څوک وايي داچا وهلي څوک وايي دا چا ټېنټولي اوڅوک څه وايي څوک څه وايي خو يو سړي راغي اوراته يي وويل: چي راځه زماسره چاي ډوډوي وخوره کالي به دې هم بدل کړم کالي مي ځيري وو اوهم به سرپري وينځي ماخبرې نه شواي کولاي او چيغې رانه وتلې ماورته وويل: چي که زه کافرانو بيولي وم اوس به مي ته خداي خبر چيرته بوزي که مسلمان وې نو ما ته يوموټر پيداکړه چي ما کابل ته ورسوي نو هماغه وو چي يوموټروان باندې يې غږ وکړ چي ګوره ته دا زر روپۍ واخله اودغه سړي کمپنۍ ته ورسوه زه يې چي په موټر کي کښېنولم نولـه ماڅخه غير ارادي چيغې پورته شولې او ځان مي نه شواي کنټرولاي په دې حالت کي ډريور چي موټر يې چالاند کړي وو بيرته موټر ګل کړ او هغه کس ته يي غږ وکړ چي حاجي صاحب دا سړي زه نه وړم ددي وضعيت خراب دي يابه په موټر کي راته مړ شي اويا به پوليس بل ګومان وکړي چي دا څنګه په موټر کي چيغې وهي هغه سړي ډير تکړه سړي وو اوهغه ورته خپل دټليفون نمبر ورکړ او ور ته يې وويل چي دا نمبر واخله که پوليسو هرڅه درته وويل نو ماته بيا زنګ ووهه او ځه تشويش مه کړه داسړي امريکايانو بګرام ته وړي وو .

بيا يې په موټر کي کښېنولم اودکابل په لور يې حرکت راوکړ نوداسيمه دسرک نو سيمه ده دبګرام دسرک نو ، چي ډريور لږ مخکي راغي ما ورته وويل چي استاده تيز ځه چي شپه نه شي را باندې چي بيا به څه کړو ده راته وويل: چي ته ولې داسې خبرې کوي بيسوره يي که څرنګه اوس سهار اته بجي دي وخت ډير دي بس هماغه وو چي ډريور راته وويل: چي يو نمبر راکړه چي زه زنګ ورته وکړم چي زيري ورې وکړم ما ورته وويل چي واخله يو نمبر مي ورته وويل هغه وويل داخو کم نمبر دي بل مي ورته ورکړ وويل: يي دازيات دي بل اخره مي ورته وويل چي واخله دا زما په کاليو کي کوم نبمر پيداکړه هغه وويل چي اي وروره هرڅه دې په جلا پاکټ کي اچول شوي دي داځرنګه چل دي ما ورته وويل چي بس وګوره که مي موبايل په کاليو کي وي يونمبر په کي راواړوه اوزنګ ورته ووهه دابوبکر،هدايت،حميد، اونصرت نومونه مي ورته ياکړل هغه بس زنګ ورته وهلي اوډريور ماته ګوشي راکړه اوراته يې وويل: چي ته ورسره خبره وکړه اوزما له خولې همداسې چيغې وزې يعنې خبره نه شم کولاي خو هغه ډريور زما دکاکا زامنوته وويل چي پل محمود خان ته راشي او دغه سړي امريکانو په بګرام دښته کي اچولي وو او اوس موږ پل محمود خان ته درځو اوتاسو راشي ما ډريور ته وويل چي کمپنۍ ته مي بوزه ده وويل: چي موټرمي اسناد نه لري اوزه له پل محمود خان زيات نه شم تلاي خودايي وويل: چي هلته زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورور دي هغه ته دې ورکوم اوهغه به دې ور ورسوي په دې وخت کي چي پل محمود خان ته راورسیدو نودغه ډریور ورک شو لس دقیقي وروسته راغي او سراچه ټکسي يـي را پيداکړه اوراتـه يـي وويل چي دغه کس دي رسوي او دا زما ورور دي نو ما ډریور ته وويل: چي استاده وررسره دخبره کړي چي تـه به ما کمپنۍ ته رسوي هغه په دري خبرې پيل کړي و يي ويل: برادربیا سرما فلم پري میکني مـا برادري تو نیستم نودلته دې اولني دریور ورته څه پیسي ورکړې او ورته و يې ویل: چي کمپنۍ ته يې ورسوه نو ما ورته وويل چي پيسي زه ورکوم ده وويل: نه لنډه دا چي حرکت يې وکړ... پای.[1]

ټولو ته جوته ده چې د ګوانتانامو زندان بنیاد په ظلم سره اېښودل شوی دی؛ ځکه دنړۍ پر مخ هیڅ داسې کوم قانون نشته چې له مخې يې يو کس د څو ورځو په مخه بې سرنوشته په زندان کې وساتل شي، دا چې يـو کـال، دوه کالـه،... لس کالـه او يوولس کاله له آبادۍ نه په لیرې پرته جزیره کې بې سرنوشته وساتل شي، نه يوازې دا چې انساني ارزښتونو ته له درنـاوي او د بشر له حقونو سره هیڅ تړاو نه لري، بلکې د ټول انسانيت پر مخ د ظلم څاپیره ده!

په دغه غیر قانوني زندان کې نه یوازې دا چې له زندانیانو سره کم تر کمـه انساني چلن نـه کیـږي، بلکې وخت پر وخت د فزيکي تعذيب تر څنګ رواني تعذيب هم ور کول کیږي، مقدساتو ته يې سپکاوی کیږي، بلکې د مقدساتو سپکاوی له همدغه ځـای نـه پیل شو چې اوس يـو معمـول ګرځیدلی، آن پـه افغانستان کې د (راغلو میلمنـو) پـه لاس روزل شویو هم دې غیر انساني عمل ته مخه کړې ده، چې تر ټولو واضحه بلګه يې څو ورځې وړاندې په هلمند کې د کرزي د تش پـه نامـه ادارې د يو اجیر عسکر لخوا په جومات کې د قرآن کریم سپکاوی، او بیا ورپسې هغه عام لاریون کوونکي په خورا بې رحمۍ سره په شهادت رسول د يادولو دي چې ددغه ناوړه عمل پر ضد يې په مو سی کلا کې سوله ایز لاریون وکړ، او ورپسـې همدېتـه ورتـه پيښه په فراه ولايت کې هم رامنځ ته شوه.

دا دي نیږدې دوه میاشتې کیږي چې د ګوانتانامو په زندان کې ځینو زندانیانو قرآن کریم تـه د امریکایـانو لـه خـوا د سـپکاوي له کبله د نه خوړلو په اعتصاب لاس پورې کړی چې د ځینو روغتیایي حالت د خورا اندېښنې وړ ښودل شوی، مګر تر ننـه پورې هیڅا د بشري خواخوږۍ اومسولیت له مخې په تیره هغوی چې ځانونه د بشر دحقونو علمبرداران بولي، پـه دې اړه د پام وړ ګام نه دی پورته کړی، یوازې سره صلیب هغه هم له څه کم دوه میاشتو وروسته يو ډاکتر او يو استازی ور لیږلي تر څو د زندانیانو حال معلوم کړي!

دا په داسې حال کې چې هر څوک پوهیږي چې يو انسان څه کم دوه میاشتې څه نه و خوري نو حال به يې څه رنګه وي؟

---

[1]) Larawbar.com23-01-2013 ، لیکنه : لیکوال او ژورنالیست حبیب الرحمن ابراهیمي - کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر د تعجب ځای دا دی چې دغه رنګه له غفلت او بې پروایۍ نه ډک چلن د هغه چا له خوا تر سره کیږي چې لـه بل هر چا نه ځانونه انساني ارزښتونو ته زیات ژمن بولي، او دتمدن او انساني مساواتو دعوې کوي!

دانساني خواخوږۍ او ریښتیني بشر پالني غوښتنه خو دا وه چې نور ددغو مظلومو زندانیانو په برخلیک لوبې نـه وای شوې، زر تر زره دغه زندان لکه څه رنګـه یې چې ژمنې شوې وې باید دانسـاني ارزښتونو او بشري حقونـو تـه درنـاوی شوی وی، مګر متاسفانه چې داسې ونـه شول! او نـه یې کوي! بلکې بر عکس دا دي د بشرپالنې او انسـاني خواخـوږۍ دعوې ورځ تر بلې سرچپه را برسیره کیږي، آیا دا دانسـاني ارزښتونو، دټولو انسـانانو لپاره د مسـاوي او بشري حقونـو او سوله ایز ژوند پر پوچو دعوو د بطلان سره کربنه نه راکاږي؟!

اسلامي امارت یو ځل بیا پر ټوله نړۍ، په ځانګړي ډول اسلامي حکومتونو او ولسونو، ملګرو ملتونـو، اسلامي کنفرانس، خصوصا دبشري حقونو پر ټولنو غږ کوي چې نـور ددغـه بشري نـاورین پر وړانـدې لاس تر زنـې کښیـنني، ددغو مظلومـو زندانیانو د ژغورلو او آزادولو په موخه خپل انساني او بشري مسئولیت درک او په اړه یې عاجل اقدام وکړي.[1]

دبګرام په زندان کی دبندیانوسرنوشت دتشویش وړدي:

دافغانستان ولسمشر ښاغلی حامد کرزی د دوهمې ولسمشریزې دورې د لوړې مراسم تر سره کړل، پـه ګران افغا نستان کی یی د اسلام دسپیڅلی دین تر سویری لاندې د ټولو هیوادوالو د ګټو او خدمت ژمنـه او تعهد یو ځل بیاهم تکرار کړی.

ورپسې ولسمشر په یوه وینا کې د خپلې راتلونکې دورې د پروګرام مهم ټکي په ګوتـه کړل، پـه دې وینـا کې د هیواد د ولسمشر په توګه د دویمې دورې د پیلولو په لړ کې د ښـاغلي کرزي د وینـا تـر ټولـو مهم ټکی په هیواد کې د سولې راوستل،دقانون تطبیق ول،دعدلی نظـام جوړه ول او تـر ټولـو مهم اوعمده خبره داو چه ښا غلی کرزی صاحب په خپلو ژمنو کی تـکرارکړه چه دافغا نانو څخه به دجرایموتحقیق او پوښتنه خپله دافغا نانو له لوری کیږی اودمجرم دجرمونودثبوت پـه صور ت کی بـه مجرم اشخاص بـه خپله په هیواد کی دامنیتی ارګانونو له طرفه په مستقیم ډول تر توقف او څارنی لاندی سا تل کیږي،معنـا داچه هیڅ افغان به په خپله خاوره کی دخارجیانو له لوری په افغانستان کی دننه په خارجی زندانوکی نه ســا تـــل کیـــږی او هـــر څـــه بـــه دافغـــا نـــانو پـــه لاس کـــی وی.

---

[1]) Larawbar.com 23-01-2013

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای دې و کړي چه ښاغلی حامد کرزی دافغا نستان ولسمشر عملاً په همدې قاطعیت چې له ولس سره یی ژمنه کړی د ه ډیر ژر اقدام وکړی او دافغا نانو له تندی ځخه دغه تور داغ چه په خپله خاوره کی دپردیو په زندانوکی دکلونو انتظار شپی اوور ځی سبا کوی پاک کړي وقعا دا لومړنی اړتیا ده چې زموږ ولس یې احساسوي، خدای دې چارواکیو ته دا توفیق ورکړي چې دبګرام زندان اوورسره ورته په ټول هیواد کی داسی زندانونه ډیر ژر وتړل شی او زمونږ بی ګناه هیواد وال له دی مشکل دهمیش لپاره نجات پیداکړی .

دافغانستان ولسمشر دنیکمرغه لوی اختر په مناسبت دیو تعداد بندیانو دبخښنی فرمان صادر کړی ایا ددغه فرمان په اساس به دهغو بیګناه هیوادولو دسرنوشت دټاکلو په باب چه دکلونو کلونو راهسی دبګرام په زندان کی بی له کوم پرخلیک ځخه پراته دی کوم تصمیم ونیول شی؟
له هغه راهیسی چې نړیوال ائتلاف د امریکې په مشرۍ په افغانستان کې جګړه پیل کړې، ورسره جوخت یی زموږ په هیواد کې ځانګړي زندانونه هم جوړکړی چی د بګرام زندان یی ترټولو لوی زندان دي.
له حقوقی پلوه هر هیواد حق لری د هیواد په دننه کې ټولی قضیې دهیواد دعدلی او قضايي سیستم په چوکاټ کې ارزوي او هیڅ هیواد هم حق نه لری په بل هیوادکې بیل زندان ولري او د هغه هیواد په اړوندو چاروکی خپل قضایی سیستم وکاروي. دغه ډول کړني د یوهیواد د قانونی حاکمیت تر پښو لاندې کول دی او ناوړې پایلې رامنځته کوي.

په نوموړیو آمریکایی زندانونوکې له هماغه پیله داسی کسان هم بندپاتی شوی چې دتشو تبلیغاتو په ترڅ کې په القاعده محکوم شوی او کلونه کلونه یی هیچاهم د جرمی دوسیې ثبوت نه دی کړی او بیرته د بې ګناه افغانانو په توګه را خلاص شوی او یا هم تراوسه په دغو زندانونوکې پرته له هیڅ پوښتنی ګرویږنی پراته دی او...

پردې سربیره په دغو زندانونو کې دمدافع وکیل حقوق هم ترپښو لاندې شوي او له کلونو نیوکو او په ښه کیدلو وروسته تازه هغوی دځینو اصلاحاتو په موخه ځینې څرګندونې کوي، ترڅو په دې ترتیب دخلکو د نیوکو مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې وخت آمريکايان وايي په دغو زندانونوکې ساده زندانيان نه دي چې د افغانستان د عدلي او قضايي سيستم په چوکاټ کې ورسره چلن وکړي او دغه زندانيان له تروريزم سره په جګړه کې نيول شوي دي. خو عيني واقعيتونه په ډاګه کوي چې دغه خبره په لومړي سرکې عامه نه ده، يعنې ټول زندانيان په جګړه کې نه دي نيول شوي او په دويم ګام کې تروريزم يواځې د امريکا پرضد عمليه نه ده چې امريکايان زموږ په هيواد کې دهغو د زندانيانو په اړه ځانته د ځانګړي زندان لر لو جواز ورکړي، بلکې خپله افغانان هم له تروريزم سره تر امريکا وړاندې لاس او ګرېوان وو. افغانستان يو آزاد دولت دی، قضايه قوه لري او ددغو قضايي قوانينو په چوکاټ کې بايد ټولې عدلي او قضايي دوسيې وڅيړل شي.

امريکا او نړيواله ټولنه هم چې دلته راغلي، د ملګرو ملتونو دپرېکړې له مخې راغلي او اصلي موخه يې له تروريزم سره دجګړې په عمليه کې د افغانستان له دولت او خلکو سره دهغوی مرسته اعلان شوې وه، نه داچې هغوی راشي او دلته د خپلو هيوادونو د قوانينو دپلي کولو لپاره ځانګړی سيستم جوړکړي او زموږ ټول قوانين ناليدل وګڼي.

وړانديز دادی چې د افغانستان حکومت هم دبشر حقونو له اړوندو ادارو سره، کوم چې اوس يې په دغو زندانونو کې د امريکې د غيرقانوني کړنو پرسر نيوکوته زور ورکړي، په يو آواز غږ پورته کړي او تردې ډېر په دغو زندانونوکې د بوډاګانو، ماشومانو او نورو بې ګناه هيوادوالو شتون او له هغوی سره دغيرقانوني چلن عمليه ونه زغمي، ځکه موږ د آزادۍ دعوه کوو او زموږ په خاوره کې دلته دبل قانون منل، په حقيقت کې د افغانستان د قانوني حاکميت نقض کول دي. اوسنی حالت داسې دی لکه آمريکې چې له تروريزم سره په جګړه کې افغانستان په کرايه نيولی وي، نو هرڅومره ژر بايد افغان چارواکي له دغو نړيوالو نيوکه کوونکيو اداره سره همغږي شي او دخپل هيواد د قانون له حاکميت څخه دفاع وکړي چې پدې سره نږدې ټول هيوادوال موپه لاډېر مظلوميت کې شپې ورځې تيرې کړي. سره له دې چې د امريکا ولسمشر بارك اوباما د افغانستان لپاره خپله ستراتيژي په مکمله توګه اعلان کړې خو په دې وروستيو کې داسې ډيرې څرګندونې د ده او د امريکا د نورو چارواکيو له خولې خپرې شوې چې د افغانستان لپاره د امريکا د راغلې ستراتيژۍ اصلي ټکي تر يې څرګندېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې اړه تر ټولو مهمه خبره چې کيږی داده چې په افغانستان کې لس داسې سيمې به ساتي چې ګڼ نفوس ولري او له نور هيواده به خپله لمن ورنغاړي، د دې لسو سيمو او يا ولايتونو انتخاب هم د امريکايي چارواکيو له خولې هغه ولايتونه دي چې په اصطلاح واليان يې د دوی د مرستې او ملاتړ وړتيا ولري، دا به پريږدو چې وړتيا اصلاً په کوم مفهوم ده که ژوند باقی و دا به وروسته څېړو. د ځينو سياسي کارپوهانو په اند د کونړ له کامديش او د هلمند له ځينو سيمو نه د دوی د پوځونو وتل دهمدې پلان لومړني عملي ګامونه دي.

همدغسې د بارك اوباما د ستراتيژی بل تکی د بګرام هډه ده چې يو لوی زندان هم د 60 مليون ډالرو په لګښت پکې جوړ شوی او دا به د ګوانتانامو پر ځای د سيمې د ټولو بنديانو د ساتنې ځای وي. پخوا داسې خبرونه خپاره شوي وو چې افغانستان د امريکا په سياسي نقشه کې د سيمې د کنټرول او اداري مرکز په توګه ښودل شوی دی او په سيمه کې به د دوی د اداري مرکز بګرام وي. له تير يوه يوه نيم کال راهيسې د بګرام د پراخولو لپاره ډير جدي کارونه شوي چې د شاو خوا اوسيدونکيو د جبري کوچولو خبرونه هم په نړيوالو رسنيو کې خپاره شوي دي. اوس پوښتنه داده چې د افغانستان د ولس او دولت حيثيت او رول په دې نقشه کې څه شی دی؟ آيا له افغانستان سره د ستراتيژيکو تعهدونو معنا همدغه وه چې ځينو د دې اړيکو په اړه وار دمخه خوشحالی کولی . آيا د لسو امنيتي مرکزونو او د بګرام يوه لوی زندان معنا دا نه ده چې نورهم په افغانستان کی دجنګ اوجګړی لمن پراخه شي په هيواد کې کور پر کور بايد جنازې اوچتې او جومات پر جومات د ماتم تغرونه غوړيدلي وي؟

آيا افغان ولس د نړيوالي ټولنې دومره نامردي زغملی شي؟ او آيا د هغوی نوي استخدام شوي نوکران ولس ته د نړيوالي ټولنې د داسې سپك چلن ځواب لري؟[1]

[1] www.mshal.com ليکنه رحمت اله روان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلچرخي دزندان د زندانيانو حالت :

د چارواکو په خبره د څرخي پله په زندان کې دا مهال د لسګونو ښځو په ګډون نږدې اوه زره تنه بنديان دي.
د دی لپاره چی موضوع ډیره اوږده او ټوله یوی خواته نشی فقط یوه دیوی ستونزی یادونه دنمونی په ډول کوؤ چی هغه هم روغتیایی ستونزه ده : د کابل په څرخي پله زندان کې سلګونه بنديان وايی، چې د ډيرو نورو ناخوالو ترڅنګ له جدي روغتيايی ستونزو سره هم مخامخ دي.
له دې بنديانو څخه يو شمير يې په ټيليفون ازادی راډيو ته وويل، چې په زندان کې روغتيايی کلينک شته خو ډاکټران کم دي او درمل هم ټيټ کيفيت لري.

"په زندانونو کې کاملا روغتيايي اسانيتاوې د عامې روغتيا وزارت په غاړه دي، ولې له ۳۴ زندانونو څخه يې يواځې ۱۹ تر پوښښ لاندې راوستلي دي، هغه هم په ناقص ډول او پاتې ۱۵ يې تر اوسه هم تر روغتيايي پوښښ لاندې نه دي راغلي."

د عامې روغتيا وزارت هم دا تاييدوي، چې په څرخي پله زندان کې روغتيايي خدمتونه ډير کمزوري دي.
د عامې روغتيا وزيرې ډاکټر ثريا دليل ازادی راډيو ته ويلی، چې د دې وزارت په کلنی بودجه کې د زندانونو لپاره ځانګړی تخصيص نشته، دې څرګنده کړی چې د څرخي پله زندان ته اوس هم ډاکټران خدمتي استول شوي دي:

ميرمن دليل زياته کړه، چې اوس مهال هر ورځ د څرخي پله زندان ته ۱۴ ډاکټران او نرسان ليږل کيږي، ترڅو د بنديانو د ناروغيو درملنه وکړي.

د کورنيو چارو وزارت چارواکي وايي، د عامې روغتيا وزارت د دې هيواد د۳۴ ولايتونو د زندانونو له دلې څخه ۱۹ يې تر روغتيايي پوښښ لاندې را وستي دي او په ۱۵ نور زندانونو کې لا هم روغتيايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمتونو نشته.د افغان چارواکو په خبره اوس مهال د افغانستان په زندانونو کې د کابو شپږ سوو ښځو په ګډون شاوخوا شپږ ويشت زره تنه بنديان دي.
د بشري حقونو نړيوالو سازمانو تل په افغان حکومت انتقادونه کړي، چې زندانونه يې معياري نه دي او بنديان له روغتيايي او نورو راز راز ستونزو سره مخامخ دي.[1]

---

[1]) د آزادی راديوراپور: رحمت الله افغان - 15.12.1391 .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکندهار ولایت د زندان دبندیانو حالت :

دکندهار دسرپوزی په زندان کی دبندیانو سره دناوړه سلوک او شکنجه په اړه چه دخارجیانو لـه لوری تـــر ســـره شـــوی دی پـــه یـــوه راپـــور کـــی داســـی راغلـــی دی د کندهار د محبس ریس ډګرمن عبدالله باور کنویسټ ورځپاڼي ته ویلي :

((هو، بندیان شکنجه شوي وو، یو شمیر یې سخت وهل شوي وو، په ځنځیرانو او د بریښنا په مزو د بندیانو لاسونه اوپښې تړل شوي وې، یو شمیر خو تر دې حد پوري وهل شوي وو چې لاسونه او پښې یې مات کړای شوي وو)).

ورځپاڼه له ښاغلي باور څخه په حواله کاږي چې د ۲۰۰۶ او ۲۰۰۷ کلونو تر منځ د سرپوزې په زندان کې د بندي شاوخوا ۱۱۰۰ تنو څخه نږدې ۱۰۰ تنه یې په فزیکي ډول پـه ډیره بې رحمۍ سره شکنجه شوي وو.

د کنویسټ ورځپاڼي هغه خبریال چې د سرپوزې د زندان لـه رئیس سره یې پـه کندهار کې د همدې محبس په دننه کې مرکه تر سره کړي کاږي چې دا ناممکنه ده چې څومره هغه بندیان به شکنجه شوي وي چې په کندهار کې د کاناډایي ځواکونو له خوا افغان دولت تـه سپارل شوي دي ښایی دغه شمیرنه سلګونو تنو ته ورسیږی..

کاناډایي دیپلومات ریچارد کولفین چې په دې ورستیو کې لـه کندهار څخه لیدنـه کړې ده، کاناډا تـه پـه ستندیو سره د پارلمان دفاعي کمیټې ته دوینا پر مهال وویل چې ده داسي شواهد اواسناد تر لاسه کړي چې پـه سلګونو هغه بندیان د کندهاري چاروواکو لـه خوا د ۲۰۰۶ او ۲۰۰۷ کلونو تر منځ شکنجه شوي چې د کاناډآیي سرتیرو له خوا له طالبانو سره د همکارۍ پـه تـور نیول شوي ول او وروسته بیا کندهاریو چارواکو ته سپارل شوي ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي باور وويل چې ډېرى شكنجه شوي بنديان هغه كسان دي چې د كاناډايي ځواكونو لـه خـوا افغان دولت ته نه دي سپارل شوي بلكه هغه بنديان دي چې د زندان بل اړخ ته له عمده سياسي طالـب بنـديانو لري ساتل كيږي.

د كندهار د سرپوزې زندان دغه صادق لفظه زندان مشر ښايي د ښاغلي كولفين د هغو څرګندونو څخـه پوره خبر نـه وي چې پـه كانـاډا كـې يـې غوغـا رامنځ تـه كړي ده او ښـايي د سرپوزې پـه زنـدان كـې د زنـدانيانو شـكنجه كانـاډا تـه لويـه نړيوالـه سـتونزه رامـنځ تـه كـړي. ډګرمن باور لـه ٢٠٠٥ كال را پدې خوا تر هغه مهالـه پوري د كنـدهار پـه زنـدان كـې د يـوه ټيټ پوړي مامور په توګه كار كاوه چې د كندهار پر زندان د طالبانو له خوا بريد وشو او وروسته بيا د زندان مشر عبدالقادر پوپل د حكومت له خوا له دندې ګوښه كړاى شو او پر ځاى يې ډګرمن بـاور د زنـدان مشر پـه توګه وټاكل شو.

د سرپوزې د زنـدان اوسنى مشر ښـاغلى بـاور وايـي: د زنـدان پخـواني مشر ښـاغلي پوپـل لـه كانـاډايي سرتيرو سره راشه درشه لرله، تل به مـو ليدل چې كانـاډآيي سرتيري د هغـه دفتـر تـه ځـي راځـي خـو د هغوي د خبرو په جزياتو نـه يم خبر.

ښاغلى باور د كاناډايي ديپلومات لـه هغو څرګندونو سره ورتـه څرګندوني لـري چې وايـې د ٢٠٠٦ او ٢٠٠٧ كلونو تر منځ د كاناډايي ځواكونو له خوا نيول شوي ډيرى هغه بنـديان چـې افغـان حكومت ته په كندهار كې سپارل شوي ول بي ګناه او عادي افغانان ... پاى.[1]

---

[1]) www.mshal.com ليكنه: رحمت اله روان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهلمند ولایت د بندیانو حالت :

ددی لپاره چی موضوع مو ډیر پراخه نشی دهلمند محبس د زندانیانو دحالت څخه په لنډ ډول دیوه مشکل یادونه په دی ډول کوؤ اونوری ستونزی به یی په ځای پریږدو ځکه دغه حالت د نورو ترجمانی کوی.

<u>د هلمند دبندیانو لمونځ هم مفت نه دی:</u>

په دې وروستیو کې یوځل بیا دامریکایانو او دکابل رژیم په زندانونو کې دبندیانو اعتراضونه راپورته شوي ، چې کله ناکله خویې رسنیو ته هم لاره موندلې ، که له یوې خوا دګوانتانامو په امریکایي زندان کې دبندیانو لخوا دقرآن کریم په ننګ پیل شوی دلوږې اعتصاب په دوهمه میاشت واوښت ، تردې چې ډیری بندیان دکوما حالت ته ورسیدل او سورصلیب له دې زندان څخه بیرنی کتنې ته اړ شو، له بلې خوا دبګرام دزندان د څلورنیم زره بې ګناه بندیانو برخلیک لاهم څرګند نه دی ، او دکابل او امریکا چارواکو ترې دخپلو سیاسي تبلیغاتي ګټو لپاره دقمار دانه جوړه کړې ، چې هر لوری هڅه کوي ددې څلورنیم زره بې ګناه انسانانو له برخلیک څخه دخپل ځواک او پرستیز دنمایش لپاره استفاده وکړي .

د بګرام زندان چې دکابل درژیم دخپل اقرار او پلټنې له مخې یې مطلق اکثریت محبوسین عام ،بې غرضه ولسي وګړي دي ، او د ډیرو کورنیو ټول نارینه په کې زنداني شوي دي ، لا یې هم دزندانیانو دخلاصون په برخه کې کوم اقدام نه دی شوی ، او بده یې لا داچې دکرزي حکومت غواړي ددې بې ګناه انسانانو له برخلیک څخه دخپلو سیاسي ګټو لپاره استفاده وکړي .

په دې وروستیو کې یو بل زندان چې دبندیانو غږ یې مطبوعاتو ته راوتلی دهلمند دلښکرګاه زندان دی ، چې ویل کیږي ، دمحبوسینو د ژوند شرائط یي خورا سخت او ظالمانه دي .

داپریل په لومړۍ نیټه دلښکرګاه په زندان کې دیوشمیر بندي افغانانو خپلوانو مطبوعاتو ته شکایت وکړ ، چې که چیرې ددوی دمحبوسو خپلوانو غږ وانه وریدل شي ، او دژوند انساني ماحول ورته برابر نه شي دوی به په اعتراضیه لاریونونو پیل وکړي .

دبندیانو خپلوانو وویل چې دلښکرګاه محبس له زندانیانو سره چارواکي خورا ظالمانه او وحشیانه چلند کوي ، په سنګینو سزاګانو ، شکنجو او دایمي کوټه قلفۍ سربیره یوبله لویه ستونزه داده چې له بندیانو څخه دهرشي په مقابل کې پیسې اخیستل کیږي ، تردې چې داوداسه او څښاک اوبه هم په پیسو پرې خرڅیږي ، او دلمانځه اجازه هم د پیسو په مقابل کې ورکول کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لښکرګاه دزنـدان محبوسين وايي ، کـه زنـدانيان وغواړي لـه کوټې قلفې ځخـه يـوه شيبه ازاد شـي يـا دلمانځه يا بل ضرورت لپاره له يوه ځايه بل ته لاړ شي ، بايد دزندان عسکرو تـه رشوت ورکړي ، دوی وايي دزندانيانو څخه پيسې شکول، اوس دعسکرو عادت ګرځيدلی او همدا دګټې وټې ښه سرچينه ورته ښکاري .

د لښکرګاه زندانيان او خپلوان يې له چاروکو دا نه غواړي چې دوی ازاد کړي ، دوی وايي زندانيانو ته دې يوازې دانساني ژوند فرصت ورکړل شي او داسې شرائط دې نه پرې کيښودل کيږي چې دزندانيانو په وس پـوره نـه وي ، دوی وايـي لېترلـږه لـه زنـدانيانو څخـه بايد داوداسـه ، لمانځـه نـورو دينـي احکـامو او انسـاني اړتيـاوو پـه مقابل کې پيسې وانه خيستل شي .

بايد ووايو چې يو مياشت وړانـدې هم يوځل دلښـکرګاه پـه زنـدان کې بنـديانو دچـارواکو دنـاروا کړنـو لـه املـه اعتـراض پيـل کـړی وو ، او دزندان ساتونکي پوليس او نور عمله يې يرغمل کړي وو چې تر څلور ورځې يرغمل وروسته يې دچارواکو لخوا دژوند دشرايطو دسمون دوعدو ورکولو وروسته ازاد کړل ، خواوس بنديان شکايت لري ، چې چارواکي پـه خپلو وعده پايدار نـه دي پاتـه شـوي او يوځل بيـا يـې دبنديانو په مقابل کې ظالمانه چلند ته ملاتړلې .

دانساني عرف له مخې دمظلومو بنديانو سره دښمني او ورسره ظالمانه چلند ترټولو ستره نـامردي بلـل کيږي ، لـه همدې امله خو حتی دنړی ترټولو ظالم او کفري حکومتونـه هم بنديانو تـه پـه انسـاني حقوقو قائل دي ، ښايي تراوسه داسې چيرې نـه وي پيښ شـوي ، چې لـه بنديانو څخـه دلمانځـه او اوداسـه پـه مقابل کې هم رشوت اخيستل شوی وي .

خود کرزي رژيم چې له سره ترپښو په رشوت او فساد کې غرق دی ، له دې نامردانه کړنو يې معلوميږي چې اوس يې رشوت لـه ورځنيو چارو څخـه عباداتو تـه هم سرايت کـړی ، او نـور بـه لـه خلکو څخـه ددينې احکامو په مقابل کې هم پيسې اخلي .[1]

[1] www.nunn.asia/index.php/ بـــرخه: مقـــالی او تبصرې، 02 Apr 2013 ليکوال: قاري حبيب کـــتنې: 324

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنورستان ولايت د زندان حالت:

سره له دې چې په نورستان ولايت کې د بنديانو شمير ډېر نه دی، خو شته هغه يې په خورا بد حالت کې ساتل کېږي.

د نورستان په مرکز پارون کې اوس له لسو کم زندانيان په هغه خونه کې پراته دي چې پخوا په کې څاروي ساتل کېدل.

زندانيان خبرې نه کوي خو د بشري حقونو له فعالانو د اشارو په ژبه د زندان د حالت بدلون غواړي.

د زندان پر دغه ناوړه اکر سرېږه اوس پو ښتنه دا ده چې دا دومره لوی ولايت او ايله لس بنديان؟

د نورستان له والي تميم نورستاني په دې اړه وپوښتل شول، چې جرمونه نه کېږي، کـه ځايي اداره يې د رانيولو وس نه لري.

ښاغلی تميم وايي، ځکه د بنديانو شمير لږ دی چې د ده په وينـا ډېرې شخړې په دوديز ډول د جرګو لـه لارې حل کيږي خو دا هم وايي چې په ولايت کې څارنوالان نه شته چې دوسيې وڅېړي:

"ټولې لويې پيښې چې په نورستان کې رامنځ تـه کيږي د قومي خلکـو او شوراګانو پـه مرسته ددينـي عالمانو په شته والي کې هوارېږي.

"د نورستان والي وايي که يې زندان لرلای، ښايي تر اوسني شمير ډېر کسان د قانون منګولو تـه سپارل شوي وای."

داسې نه ده چې خلک طالبانو ته ورځي او هلته خپلې پرېکړې کوي، پـه هر کلي کې شوراګانې شته او هلته خپلې لويې او وړې شخړې هواروي.

د وژنو په څير له پيښو يې يو څه ولايت ته راځي، دلته حل کيږي او محکمې ته ځي.اما يوه ستونزه چې ورسره مخامخ يو دا ده چې دلته وړ او مسلکي مستنطقين او نـور څـاروالان چې بايد وای، نـه شته چې دوسيې وڅيړي او محکمې ته يې وليږي. د استيناف څارنوالی ډېر څارنوالان په کابل کې دي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورستان والي وايي که يې زندان لرلای، ښايي تر اوسني شمیر ډېر کسان د قانون منګولو ته سپارل شوي وای.

ښاغلی تمیم وايي له لسو کالو راهیسې د زندان جوړول غواړي، خو تر اوسه يې پر غوښتنې غوږ نه دی ګرول شوی:

"لس کاله کیږي چې په نورستان کې مو د زندان د جوړولو وړاندیزونه کړي، له عدلیې وزارت نه، هغه وخت چې د زندانونو چارې ور تر غاړه وې او د کورنیو چارو له وزارت نه هم، که تاسو زما دفتر وګورئ له شلو ډېر وړاندیزونه مو کړي او غوښتي مو دي چې زندان باید جوړ شي اوس مې هم مکتوب استولی او راته وویل: شوي چې زندان ته له بېلې شوې ځمکې به دا کال دېوال را تاو کړي".

په نورستان کې د زندان د حالت د ښه والي په اړه مې د افغانستان د زندانو له مشر امیر محمد جمشید نه وپوښتل ولې زندانیان د ځارو په کوټه کې ساتل کیږي؟

"د زندانو مشر امیر محمد جمشید وايي خپله دومره پانګه نه لري چې زندان پرې جوړکړي خو وايي کله چې د بندیانو شمیر ډېر شي بیا به يې غم وخوري."

د ښاغلي جمشید ژبه یوه څه زیږه وه او وویل: يې خپله دومره پانګه نه لري چې زندان پرې جوړکړي خو وايي کله چې د بندیانو شمیر ډېر شي بیا به يې غم وخوري:

"موږ یوازې همدا کال بندیان لرو تېر کلونه مو نه لرل. موږ هلته زندانونه جوړوو، چې دوه درې سوه بندیان ولرو، موږ بې غوره نه یو، دولت ته مو وړاندیزونه کړي، دولت پیسې نه راکوي، نو زه خو يې له جیبه نه شم جوړولی. که بندیان وو نو زندان به ورته جوړ کړو هغه وخت يې زه پیسې بیا نه شم خوړلی".

اوس په ټول نورستان کې شپږ کسه بندیان دي چې پنځه يې په مرکز پارون او یو بل يې د نورګرام په ولسوالۍ دی، له دغو شپږو کسانو يې دوه د وسله وال مخالفت په تور او پاتې نور هغه دي چې په مرکز پارون کې نیول شوي او هغه هم حکومتي مامورین او یا پولیس دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې د نورستان والي د څارنوالانو نه شتون د تورنو د نـه نیولو دلیل بـولي، خو نورستانیان وایي په دغه ولایت کې حکومتي واک دومره پراخ نه دی چې په جنایي او نورو جرمونـو ککړ کسان دې ونیول شي.

د دغه ولایت د جوړښت پېچلتیا هم تر ډېره د دې مخه نیسي، چې خلـک ولایت تـه د لویو او وړو پېښو د څېړنو لپاره ورشي، نـو غوره ګڼي چې خپلې شخړې پـه جرګو او یا هم د طالبانو پر محاکمو چې پـه نورستان کې یې ډېره خاوره تر ولکې لاندې ده، حلوي.

په نورستان هغه مامورین چې کورونه یې لیرې دي د لارو د نه خوندیتوب له امله ډېر وخت دنـدو تـه نـه ورځي هسې چې د نورستان والي یې پخلی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عراق کی د جنګی بندیانو اوسنی حالت

لکه څرنګه چی ټولو ته بهتره معلومه ده د عراق په زندانونو کی هم د افغانستان د زندانونو دحالت په څیر وحشت روان دی او شپه تر ورځی پوری پکی بد او وحشیانه عملونه سرته رسیږی چی پدی باره کی دنورو عربی هیوادونو د محابسو سره ورته والی پیدا کړی.

دبحرين سياسي فعال د ال خليفه رژيم زندانونه دعراق ابو غريب زندان ته ورته وبلل[1].

دعراق دبشري حقوقو وزير دامريکا په مشرے ايتلافي قواوو څخه غوښتنه کوي چي دامريکايي ځواکونو په ټولو زندانونو کي عراقي بنديان دې دعراق حکومت ته وسپاري ٠

وروسته له دي چي بغداد ته نژدي دابوغريب په زندان کي له بنديانو سره دناوړه چلند نوي عکسونه خپاره شول دعراق دبشري حقوقو وزير زهير الشلبي پرون داغوښتنه وکړه٠

دغه عکسونه چي دوه کاله پخوا اخيستل شوي ، په وروستيو څوورځو کي داستراليا ديو تلويزيون لخوا خپاره شول ٠ امريکايي ځواکونو ،دابوغريب زندان په شمول دعراق په بيلابيلو زندانونو کي نژدي څوارلس زره بنديان ساتلي دي اکثر دغه کسان په امريکايي او عراقي ځواکونو باندي دبريدونو په ارتباط نيول شوي دي ٠په عراق کي دامريکايي ځواکونو يولوي افسر تورن جنرال ريک لينچ پرون په بغداد کي خبريالانو ته وويل چي دغه عکسونه يوازي ديوے ځانګړي او جلا پيښي دي ٠ (مونږ دانه وينو چي ددغو عسکونو دخوريدو په نتيجه کي به دعراقيانو دښمني او خصومت زيات شوي وي ، مو نږ داسي څه نه وينو ، خو ديته ښايي پام وشي چي دغه عکسونه دهغو مجرمانه اعمالو دي

---

[1]) راديو آزادی http//de.azadiradio.org/ 28.11.1384

چي څوکاله پخوا دبي باکه او سرکشه عسکرو لخوا پرته لـه دي چي قومانـدان ورسره موافق شـوي وي دي ، او دغو عسکرو ته سزاورکړل شوي ده) .[1]

(1 راديو آزادى http//de.azadiradio.org/ 28.11.1384

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـیړنه :

لیکنه : عزیزاحمد خوارمل

په نړی کې همدا اوس څوک اوکوم هیوادونه دي چې انسانی حقونه ترپښولاندی کوي اوبیا تردغه سرلیک اوددموکراسی ترنامه لاندی نړی یې دګډوډی پرلور روان کړیدی؟

دانسانی احساس پربنسټ اوبیله کوم تبیعض اوتعصب نه که په دی یوویشتمه پیړی کې ددی پرمخ تللی هیوادونوکړني اوترسره شوی چاري چې دنړی دنوروهیوادونو د دولتونو او دهغوي د اولسونوپه وړاندي ترسره کړي اوکوي یې ترنظراومطالعی لاندی یې تیر کړو،نووبه وینوچې ظالمان اونیواکګرڅوک دي ؟

او انسانی حقونه څوک ترپښولاندی کوي؟ اوبیا تردغه سرلیک اوددموکراسی ترنامه لاندی نړی یې څرنګه دیوی لوی کړکیچ اوګډوډی پرلور روان کړیدی ؟ اوبیا دغه یرغلګرهیوادونه ځانونه په ظاهره توګه څنګه دنړی اودنړیوالو دسوله ایز ژوند، دهوسایی او د آرامی صادق اوربښتینی پلویان او دآزادی ،دموکراسی ،قانونیت ،عدالت ،بشری حقونواونورو وګړني چارو مدافعین بولي؟ چې دا اوس مهال بحث اومباحثه ،څیړنی اومطالعی پردی موضوعات باندی ډېر اړین اوضروری دی اوهمدارنګه ډېردتعجب،حیرانتیااو دخندا وړهم دی .

خو په اوسنی اونننی پرمختللی نړی کې ددی هیوادونو د دولتونو د واکدارانو، چارواکو ،دمشرانو اونظامی ځواکونو کړني او اوسنی سیاستونه د دریمی نړی یادوروسته پاته اودزیمونه ډک هیوادونو د بی ګناه اوخوارو خلکو، اولسونواو ملتونوپه وړاندی په ډېرواضح اوروښانه ډول سره لیدلای شو چې دغه ځواکمن اوښکیلاکګرهیوادونه په څه ډول،په کومومیتودونو اوپه کوموتاکتیکونوسره غیرانسانی،ظالمانه او اجبارانه اعمال اوکړني دخپلو استراتیژیکوموخواوپلان شوی اهدافودپلی کولواودترسره کولو اودخپلوګټو، دتیلو، ګازو او د انرژیو دلاسته راوړلودپاره څومره فجایعي (ویني تویونی ،وژني ،بربادي او وراني)یې رامنځته کړی او رامنځته کوي یې .

موږعملآ دتلویزنونو اونورو ټولیزورسنیوله لاری موهم ولیدل اوهم ولوستل چې دخپلواکو، آزادو اومستقیلو هیوادونو په زرګونی شمیر بی ګناه انسانان ،خلک او اولسونه دیرغلګرو اونیواکګرو په وحشیانه بریدونوکې دالوتکو،تانکونواوتوپونوتربمبونو،مرمیواوګولیولاندی په عراق اوافغانستان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپلو کورونو او د اوسيدوپه ځايونوکښې ځرنګه په وحشيانه ډول سره تر خښتو اوديوالونو لاندی په خپلووينونوکي ځنګه ولمبيدل اولمبيږی، ووژل شول او وژل کيږی ،شهيدان شول اوشهيدان کيږی اودغه ډول ظالمانه اودتيری نه ډک يرغلونه هره ورځ ديرغلګروهيوادونو دتور تاريخ په پاڼوکښې انځوريږی اوثبتيږی چې ښه بيلګی يې دانسانی حقونو تامينيدل اوپرځای کول دلته دمحکومو اوتربند لاندی بنديانو اومحبوسونو سره دغه ډول چار چلند ته چې په دی انځورونوکښې ليدل کيږی ښه نمونه ،اومثال يي دی چې دامپريالستی هيوادونو لخوا ددموکراسی اوټولنيز عدالت تامينډل اودبشری حقونو او د دموکراتيکواصولو ،موازينواوپرنسپونو پيژندل په ځه ډول اوپه ځه شان دی ، لعنت دی وی دامپريالستی اوښکيلاکګروهيوادونوپردغسی کړنو باندی چې دوروسته پاته هيوادونو دبيوزلو اوجګړی ځپلو اولسونو اوپرګنوپه وړاندی په ډېرظالمانه ،وحشيانه اوغير انسانی ډول سره يې ترسره کوي .

، که ددی امپريالستی اوښکيلاکګروهيوادونوترسره شوی کړنی چې دنړی په هرګوټ کې يې په نظاميګری اودوسلوپه زوريې ترسره کړی، نو د دوی دغه تورتاريخی کړنی په ښکاره توګه دا راته سل په سلوکښې ځرګندوی چې دغه د دموکراسی اودانسانی حقونو نارښتينی اودرواغجن پلويان دوي خپله ځومره جنايتونه يې کړی اوهره ورځ ځومره جنايتونه ترسره کوی ،اوهغه ځه چې دوی يې ادعا کوی هغه يې ځومره نقض اوتر پښولاندی کړی دي .

موږ د يوشمير نړيوالوسازمانونو ګزارشونه اومستند خبری اوانځورونه دنړيوالورسنيواويوشمير تلويزونونو له طريقه وليدل چې يوازی دکيوبا دګوانتنامو، دعراق دابوغريب اودافغانستان د بګرام په جيلونواوتوقيف ځايونوکښې ديرغلګرو او نيواکګروچارچلند داسيرانو اوتر بندلاندی ديوشمير تورنو کسانوسره چې ترسره شويدی ترانداره زيات غيرانسانی اوغيربشری اوددموکراسی اودموکراتيکواصولو پرضد دهر ډول حقوقی موازينواوپرنسيپونوځخه خلاف چارچلند او کړني دی . که

لاندنی انځورونو ته يوځل ځير سو نوترسره سوی کړنی به په رښتينی اوبربنډه توګه راته ښکاره اوجوته سی چې دا نيواکګر،استعمارګر اوښکيلاکګرهيوادونه چې په سرکې يې دامريکا متحده ايالاتو امپرياليزم دمحکوماواوجګړی ځپلوانسانانوپه وړاندی يې ځومره په وحشت او لوټماری سره غير انسانی اوغير بشری اعمال اوکړني يې ترسره کړيدی اوترسره کوی يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخولا پرځای پرېږدی په ډېر سپین سترګې په ښکاره اوپه بربنډه توګه سره دنورو هیوادونوپه سیاسی چاروکې مداخلی اولاسوهنی کړی دی اوکوی یې دیکتاتوری نظامونه یې دکودتاو د لاری رامنځته کړی ،حتی دنړی دهرګوټ څخه دخلکوکشول په پټوځایونوکښې په بند اواسارت کې ددوی ساتل ،ترشکنجواووهلوټکولو لاندی راوستل چې دغه مسایل ټول هغه منفی پدیدی دی چې نړی یې د ډېرو پرابلمونو اوخطرناکو حوادثو اوکړکیچونوسره مخامخ کړی او خصوصآ ددریمی نړی یا وروسته پاته هیوادو نه یې د ډېرسخت خطر ،ټکراوګواښ سره مخامخ کړی اوستر تشنج یې په نړیواله کچه رامنځته کړی دی چې یوهم دافغانستان دخوارو اومحکوموخلکو د لا زورونو اوترټلو دپاره په افغانستان کې د متحده ایالاتو دامپریالیزم نیواکګر اوښکیلاکګر میشته ځواکونوپه غیر انسانی کړنو سره د ګوانتنامو د خلیج د بندیخانې پرځای د یوې سیمه ییزې ګوانتناموپه ډول دبل یوی نوی بندیخانی اومحبس جوړه ول دی چې غواړی د کابل ښارشمال ته د بګرام په هوایي ډګر کې جوړ کړی چې ددی خبری په اوریدلوسره دافغانستان ټول شریف ،متدین ،مظلوم اومسلمان خلک ددی نوي محبس د جوړولوله امله ډېر خوابدی اوپه غصه کړی دی .

ځومیاشتی مخکې یو امریکایي پوځي ویاند یوشمیر رسنیوته ویلی ووچې : د ګوانتنامو د خلیج د بندیانو د ځای پر ځای کولو دپاره د یوې نوې بندیخاني د جوړه ولو په اړوند دیو دا ډول محبس اودجیلخانی دجوړه ولوپلان ترلاس لاندی هیڅکله هم نشته .
مګربل امریکایی چارواکی د کابل شمال ته د بګرام په هوایي ډګر کې د ګډ غبرګون د(۱۰۱) دیوسلویوی قطعي ویاندې، ډګروال رومي نیلسن ګرین بیا دخبریالانو د پوښتنوپه ځواب کې وویله : «بلی په بګرام کې جیلخانه اوبندیخانه جوړېږی،مګر دا هسې نه ده، چې دا به دوهمه ګوانتنامو وي.دا بیخي ناسمه ده».

اوپه همدې توګه نیلسن ګرین دافغانستان او د امریکا د بشري حقونو د کمیسونونو هغه ګزارشونه اورپوټونه چې دبګرام دمحبسونواوبندیانوپه هکله دامریکی دپوځونو دچارچلند په اړه یې رپوټ ورکړی وو اوپه همدی ډول سره چې په دی جیلخانی کې دافغان بندیانوپه وړاندی بد چلندترسره شوی دی ،اود بګرام په اوسنی بندېخاني کې د نهو کلونو په عمردرلودلوسره کوچني هلکان ددوي په جیلخانه کښې په بندکي ساتل کیږي، ده دغه تورونه یې ونه منل اوردیي کړل،.
هغې ویله وه: «دا بیخي ناسمه خبره ده. د بګرام په (بندیخانې) کې کوچنیان نه سته» نیلسن ګرین وایی، چې په نوې بندیخانې کې به «په افغانستان کې د ازادی د تداوم د عملیاتود لارې نه د دښمن څه ناڅه تر ۱۶ کالو پورته عمر لرونکي ناقانونه جنګیالي به وساتل شي» .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکایي پوځیانود خوا د لسو تنوځخه زیات ماشومان چې د نهو کلنوځخه تر ۱۳ کلنوپورې یې عمرونـه دی په ځو وروستیو کلونو کې په جیل کې ساتل کیږي.

په دی ماشومانو باندی هیڅ ډول تور ندی لګول شوي خودبند ډیر سخت شپې او ورځی لیری دخپلو کورنیو او خپلوانوڅخه په بی ګناهی کې دبګرام په جیل کښې تیره وی.

دا دهغه ماشومانو انځورونـه دی چې دبګرام پـه جیل کښې شپې او ورځی سبا کوی د بشری د حقونو دسازمان داستازی په وینا،(۹ - ۱۳) کلنو پوری یی عمرونه دی.

د افغانستان د بشر د حقونو داداری استازی خبری رسنیوته ویلي وو، دا امکان نلری چې ماشومان دی تروریستي یا امریکایي ضد فعالیتونه وکړي. کـه پـه ربښتیا سره ماشومان پـه جرم اوجنایت لاس پوری کوی او وروسته ترپوښتنواوګرویږنومجرم اوګناهکارپیژندل کیږی اوپه بند محکومیږی نو په دی صورت کې ماشون و یوی ځانګړی روزنیز ځای ته لیږل کیږی او پـه واقعی ډول سره باید د جزایی قانون دموادو پر بنسټ یواځی مجرمین جزا ووینـي، خو بدبختانه ایتلافي ځواکونه د دی قانون څخه سرغړونه کوي او غیرمجرم ماشومان یی هم په جیل کښې اچولی دي .

دامریکا ددفاع وزارت پنتاګون بیاددی نوی ګوانتنامو دجوړه ولوپه اړه دروان کال دمی د میاشتي په نیمایي کې اعلان وکړ چې د بګرام د مخ په ناوړه کیدونکي بندیخانې پرځای به یو بل نوی جیل (محبس) دبګرام دهوایي ډګر په(۴۰) ځلویښت هکتاره ځمکه کې د(۶۰) دشپتوملیونو امریکایي ډالرو په لګښت جوړ کړي .

د نیویارك ټایمز د یو رپوټ له مخې په دی نوي محبس کې به تر (۱۱۰۰) یوزروسلوتنوپورې بندیان ساتل کیدای شی او امریکایی نظامی چارواکی په دی هکله وایي چې ددی بندیخانی د ظرفیت د لوړه ولو اړتیا د دې امله رامنځته کیږي، ترڅو د هیواد په سویل کې د طالبانو په وړاندې د مخ په زیاتیدونکې خونړی جګړې دبندیانو د ساتلو دپاره ځای پیدا شي.

ددې خبر په اورېدوسره ډیر شمیرافغانان چې خپل هیواد اوخپل خلک اواولسونه وربانـدی ګران دی کلک یې په غصه کړی او خپه شوي دی . د ډیرو خلکو په اند د بګرام بندیخانه د بند، شکنجې دافغانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــرور دمــــــاتولو اودانســـــــانانود ســـــــپکاوۍ يـــــو انځـــــور دی .

په ۲۰۰۲ کال کې دوه تنه بنديان د بګرام په بنديخانه کې مړه شول. چې يو يې د(لاور) نوميدی او وروسته بيا په پراخه توګه د «ټکسي دتيارۍ په لور » تر سرليك لاندې مستند خبري موضوع هم ورنه جوړ شو؛ خدای بخښلی دلاورد طالبانو د ملاتړ په تور نيول شوی وو او دګزارشونو او د رپوټونو پربنسټ په بند کې له دوو ورځو وروسته د وهلو، ټکولو اوبدني شکنجو دکبله ووژل شو. د هغې نه وروسته په سلګونو نور بنديان د بګرام څخه د ګوانتامو د خليج بنديخانې ته وليږل سول دبګرام جيلخانه د کيوبا له بنديخانې نه ډېر ناوړه دی؛ يو څېړونکې، چې د بګرام له بنديخانې څخه يې د يو شمير خوشې شوو بنديانو سره مرکې کړې وو، هغه ديوشمير ژورنالستانوډيوښتنوپه ځواب کې ويلی وو، هغوی ادعا کوله، چې د لومړنيو پلټنو په ترځ کې يې سپکاوی شوی، وهل شوی، ټکول شوي، لوڅ لغړ شوي او له زينو څخه غورځول شوي دي.

حقيقت خودا دی، چې په افغانستان کې تل د بنديانو سره غير انساني سلوک سوی دی؛ په بل ډول ، د بنديانو مدني او انساني حقونو ته هيڅکله هم پام نه دی سوی.

د افغانستان زندانونه هيڅ وخت هم د بنديانو د اصلاح کولو دپاره نه وو جوړسوی ، بلکې بنديان هلته د ځپلو او سپکاوي په موخه ساتل کيدل، چې دا مشکل يوازې د افغانستان د زندانونو نه بلکې په ټوله دريمه نړۍ او وروسته پاته هيوادونو لکه (عراق) کښې همدا وضع جاري ده . هلته زندان ددې لپاره نه دی، چې جنايتکاران اومجرمين دی په کښې کې اصلاح سي، بلکې د دريمې نړۍ جليونه د شکنجې، کړاوونو، او عذاب ورکولو، ګواښونو اودروحيې اوبدنې زورونو مرکزونه دي .

مګر د بګرام د زندان ځانګړنتيا په دې کې دی،چې هلته افغان بنديان د امريکايي عسکرو تر ضربې لاندې دي،ټکول کيږي اوسپکاوی يې کيږي .دا په داسې حال کې دی،چې بګرام کابل ته ډېر نږدې هم پروت دی .

بلخوا، په بګرام کې اکثره بنديان عادي غله او بد کاره خلک نه دي، بلکې هغوی يا د جنګ په ميدان کې نيول شوي دي او يا امريکايي عسکرو په زور او ظلم له خپلو کورونو او کليو څخه برمته کړي دي. دهغوی لوی جرم دا دی، چې په افغانستان کې د امريکايي قواو اونظاميانو د شتون سره موافق نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، اوهمدارنګه يوشمير يې دخپل منځي قومي بديو او اختلافاتو دکبله دنوروخلکود ناسمه اوغلطو راپورونو پربنسټ د امريکايي عسکرو په منګولو کې را ايسار شوي دي.

همدارنګه په خوست کې يې پر بنديانو باندی جنسي تيری ترسره سويدی ،د بټي کوټ ځڅه بګرام ته د يوې ښځې بيول، اود وژل شوو طالبانو جسدونه ته اور اچول ، د ابو غريب ګوانتنامو او دبګرام دزندانو کيسی اوداستانونه خو تيوله نړۍ يې هك پك کړی دی ، او د بشري حقونو پر دعوه ګير رژيمونو باندې تو لعنت وايی ،اوپه نتيجه کښې دغه نيواکګر ځواکونه دداهسي کړنو په کولو سره د ځآن په وړاندې خلك او اولسونه راپاروي .

FARS NEWS AGENCY

که دغه غيرانساني کړنی چې دامريکايی نظاميانو،افسرانواوجنرالانو دخوا په نورو اولسونوترسره کيږی ،اود امريکا د حکومت غوښتنه نه وي نو ولې خپلو عسکرو،صاحب منصبانواونظامی چارواکو ته دسيمي د کلتوري او مذهبۍ حساسيتونو په هکله نه وايی اويا په دی هکله زده کړه نه ورکوی، او يا د پيښې عاملين سم له لاسه نه مجازات کوي، دا خو هغه پيښې دي چې ددوی خپلو مطبوعاتو رسوا کړي او خلك ورباندې خبردي ،خدای خبر چې دې ته ورته څومره نورجنايتونه به يې پټ ساتلی وي .

په همدی ډول که د کرزي صاحب خبری اوخواستی دامريکا دهيواد پرچاوراکو باندی نه منل کيږی نوداڅه موده مخکی يې ولی ددوی سره د اوږد مهاله استراتيژيکي همکاري اعلان يې وکړ، که دمحترم کرزی صاحب خبری پر دوی تاثير نلری نو کرزی صاحب ته لازمه ده چې ځان ددی مسؤليتونوڅخه کوښه کړی او يا دې د داسی پېښښو د مخنيوي نه خپله عاجزي څرګنده کړي، چې ټول اولس پوه شي، چې زموږ دولتی واک شته او که نه نسته ؟ او زموږ په هيواد اوپه دولت کښې هرڅه چې يرغلګره قواوی وغواړی هغه ترسره کولی سی ډېر دشرم اوتاسف ځای دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عراق په ابو ُغریب زندان کې چې د انسانیت د ذلیلولو کوم شرمیدلي کارونه اوچارې چې تر سره شوی هغه ننني متمدني اوپرمختللي نړۍ په خپلو سترګو یې ولیدل ،پر زندانیانو په داسي حال کې چې

جامي یې ورڅخه ایستلي دي ظلمونه اوشکنجه کیږي، هغوی یو پر بل سربیره پرته له کالیو په زور غځول شوي، په ځینو انځورونو کښي داسي ښکاري چې د عراقي زنداني پر مخ باندې کڅوړه ور واچول شوې او ښځینه امریکایي پوځیانې ورباندې ظلمونه کوي، په دغو انځورونو کې تر ټو لو زیات هیبت ناك تصویر د یوې امریکایې ښځینه پوځي دی؛ چې د یو عراقي زنداني پرغاړه کې رسۍ اچوي او پرځمکه یې لوڅ راکشوی.

اویوه بله امریکایی سربازه په داسی حال کې لیدل کیږی چې دچړی په وسیله دیوعراقی بندی پښنه ورڅیری او دامخامخ کمری ته خاندی؟؟

په دغه انځور کښي همدغه ښځینه امریکایي پوځۍ د لوڅو

عراقي بندیانو تر شا ولاړه ده او د دوو ګوتو په اوچتولو سره دبریاو نښه جوړوي او خپله کامیابي خلکو ته ښیي. بل ځای همدا ښځینه پوځۍ د هغه عراقي ترڅنګ ولاړه ده چې د دوی د زیات ظلم څخه مړ شوی دی، او د دې خونکارې امریکایي میرمینې ځیره له خوشحالۍ څخه سرۀ او سپینه کیږي، دا دی د امپریالستانو، نظامیګرو او زبر ځواکو هیوادونو انسانی حقوق ،عدالت او انسانانوته آزادی اودموکراسی ؟؟......

همدارنګه د یو څه موده مخکې خبره دی چې یوازې د عراق په یو ښار کښي د یوې هفتې په اوږدو کښې امریکایي یرغلګرځواکونو تر څلورسوه دیرش (۴۳۰) تنه زیات انسانان له منځه یوړل اوشهیدان یې کړل د بصرې په ښار کې دوه سوه لس (۲۱۰) تنه بی ګناه عراقیان له منځه ولاړل اود شپږسوو (۶۰۰) تنونه زیات ټپیان شول ایتلافي ځواکونو د بغداد ښار په بمباردولو سره (۴۱۰)څلورسوه لس کسان یې د منځه یوړل....

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې یوه ورځ به نه وي چې په عراق اوګران افغانستان کې په لس هاوو انسانان د امریکایانو د ظلم ښکار نه شي، همدا وجه ده چې تر اوسه په عراق کې د امریکایي وحشت دښکار شویو افرادو شمیره تر یومیلیون ورواوښتی د دوومیلیونه او اوه اویا(۲۰ ۷۷۰۰۰)زره زیات کسان بې کوره شوي دي، له شل(۲۰)لکه زیات کسان له زیات شمیر ستونزو سره لاس او ګریوان دي او له دری(۳)لکو زیات کسان د څښلو د پاکو اوبو له نشتوالی سره مخ دي، اوپه زرهاو کسان ګاونډیو هیوادونو ته هجرت کولو ته مجبور شوي دي.

پدې مانا چې دغه تولـه اتـه میلیونه وګـړي دی چې دهغه امریکایانو دظلم او وحشت له امله چې دوی یې د صدام حسین د ظلم اواستبداد څخه ژغورل ،نن د ژوند د لومړنیو اسانتیاوو څخه بې برخې دي . ایاد ګوانتنامو انځور نننی متمدنې او پرمختللي نړۍ په خپلو سترګو لیدلی دی ؟؟ نوولی په دی هکله چوپه خولی دی ؟؟.

ددی مسلی په هکله یوازی د امریکی د نیویارک تایمز ورځپانی دتیر کال دسمبر په نولسمه نیټه ولیکل چې په کیوبا کې د ګوانتنامو په نامه د امریکی د سمندری ځواکونو په اډه کې اتو بندیانو ویلی دی چه د ۲۰۰۲ کال څخه تر ۲۰۰٤ کال پوری، امریکی په افغانستان کی یو پټ زندان جوړ کړی دی ۰ همدارنګه په افغانستان کې د امریکایی ځواکونو ویاند د نیویارک تایمز ورځپانی د خبریالانو سره د مرکی په ترځ کې د دغی مسئلې په باب هیڅ تبصره و نه کړه.

خو د افغانستان د استخباراتو ارګان د منځنیو او ټیټو رتبو مامورینو په خبره ، اوس په افغانستان کې د امریکی څو پټ زندانونه هم شته ، خو لوړ رتبه مامورین دوی منع کوی چې په دې هکله څه ووایي .

د ګوانتنامو په زندان کې بندیانو ویلی چې په افغانستان کې د امریکی یو پټ زندان شته د خبرونو له مخې د کیوبا له ګوانتنامو نه درې تنه بندیان کله چې کابل ته را ورسیدل، وی ویل چې د دغو بندیانو له جملی نه یو هم پنځه اتیا (۸۵) کلن او بل یې د (۱۰۰)سلو کلونو نه اوښتی وو.

دوی دافغانستان د ولس مشر سره هم لیده کاته کړي وه ،او ښاغلي کرزي هر یوه ته پنځه ویشت زره افغانۍ .... مرسته وکړ چې دغه افغانی هغه وخت دپنځه سوو(۵۰۰) ډالرو سره برابر وو، تر خپلو کلیو پورې د لارې لګښت یې ورکړی وو. اود ولس مشر ویاند" د دوی له خولې" ویلی وو چې بندیان له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوانتنامو څخه له ښو خاطرو سره راګرځيدلي او ښې غوړې غوړوپې يې نوش جان کړې، چې د هغې له امله ښه چاغ او وزن يې خورا ډېر ښه شوی دی، دا لا نوری ملنډی دی .

که انسان واقعآ د ګوانتنامو اوسپنيزقفسونه او پنجرې انځورونه يې، په سترګو د تلويزون پر پرده باندې اوډول ډول تصويرونه اوګزارشونه يې ليدلې وي د هغوی زړونو ته به په ګرانه د دغو بنديانو د ښو خاطرو او چاغښت خبره ورولوېږي، د همدې ځايه ده چې هرومرو ووايو تاريخې واقعيتونه څرنګه کتمان ايږی .

دانسانی حقونو دنړيوال سازمان دګزارش پربنسټ چې ليکلی يې دی داسی وايی: «ساتونکو بنديانو ته ويلي شوی وو، « تاسو اوس په افغانستان کې نه ياستي ،څه چې زموږ زړه وغواړي هغه پرتاسو باندې همدلته عملی اوترسره کوو يي » ،دانسانی حقونونړيوال سازمان استازی په خپل ګزارش کې وايی ټول مرکـــه شـــوي بنـــديان پـــه پـــاي کـــې پـــه کـــوم جـــرم محکـــوم نشـــول .
په همدی ډول د سره صليب نړيوالې کميټه هم په دی هکله (په بګرام کې دبنديانوپه وړاندی دامريکايی ځواکونو دچار چلندپه موردکې) ډېری ګوته ونيونی يي کړی دی اوتل يې ټينګار کړی ،چې ولی د افغانســتان د بشــري حقونــو کميســون تــه د بنــديانو ســره د ليــدنې اجــازه نــه ورکــول کيــږي .
د سږکال دجون د مياشتې په دوهمه نيټه د افغانستان د بشري حقونو کميسون يو ګزارش اورپوټ خپور کړ او په دی ګزارش کښې يي ادعا وکړه، چې د نهو او ديارلسو کلونو په عمراوسن سال سره لس تنه افغان کوچنيان په بګرام کې بنديان دي.

اوهمدارنګه امريکايی چاروکو د ملګرو ملتونو د ماشومانو د حقونو کميسون ته د متحده ايالاتو د حکومت د ۲۰۰۸ کال د می د مياشتې په يو رپوټ کې دايي منلي چې دلږوعمرلرونکی تنکي ځوانان په بګرام کې بنديان دي.

خو د متحده ايالاتو ښکيلاکګراونيواکګرځواکونه په پرله پسې توګه د دې رښتينی اوواقعی غيروکړنی اوغيرانســـانی اعمالو،کړنواوچـــارو څخـــه يـــې انکـــارکړی نـــه يـــې منـــی اوانکـــار کـــوي.
په بګرام کې دمحبس دجوړېدلوپه برخه کې دافغانستان د عدليې چاروزارت په ګډون څه ناڅه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غبرګونونه رامنځته کړې دي؛ که څه هم دا کړنه اوعمل د افغانستان د قوانینو له مخې ځمکه چاته نه شي ورکول کېدی. هیڅ هیواد دلته دجیلخانې د جوړولو حق نه لري. یو کس (افغان) مجرم هم بهرنیانو ته په لاس کې نه سي ورکول کېدای ، د بګرام دا محبس نه یوازې دافغانستان د اساسي قانون څخه سرغړونه دي، بلکې د موجوده حکومت قانوني واک اواقتدار هم تر پوښتنې لاندې راوستي دی؛د افغانستان ددولت چـــارواکو هـــم پـــه دی موضـــوع بانـــدې د تبصـــرې کولـــو څخـــه ډډه کړیـــدی . خبری رسنیی اومطبوعات هم په دی هکله غوړونه کاڼه اچولی دی خولی یی هم تړلی دی په دی هکله یوازی د ارادې ورځپاڼې په دی ډول لیکلی دی : دا زندان د افغانستان او متحده ایالاتو تر منځ به یولوی خنډ رامنځته کړي، د ارادې ورځپاڼې لیکلی : «حکومت به دا په رسمي ډول ونه وایي، خو دا موضوع د افغانستان او د امریکا د متحده ایالاتو د لوړ پوړو چارواکو تر منځ راپورته شوې دی؛ دې موضوع ددې دواړو هیوادونـــو تـــرمنځ د بـــې بـــاوری فضـــا رامنځتـــه کـــړې ده . »

ارده لیکی : دا زندان به په عمومي توګه د بهرنیانو او په ځانګړې توګه د امریکا د موجودیت په وړاندې دغـــه رامنځتـــه شـــوی خوابـــدتیا او خپګـــان بـــه لانـــورهم پســـې ژور کـــړي، اودا کـــار به یو منفي تولنیز او رواني اغیز ولري، له یوې خوا دا کار بـه د افغانـانو او حکومت ترمنځ خړې پړې اړیکي لاپسي خرابې کړي، له بلې خوا به مخالفینو ته وسله په لاس کې ورکړي، چې خلکو تـه بـه ووایي، هو کې، ستاسو مقاومت عادلانـه دی، امریکاد تل دپاره دلتـه پاتې دی، افغان دولت یو ګوډاګی حکومت دی،کرکـــه او نفـــرت بـــه لا پســـې زور واخلـــي، چـــې (اوس) د زیاتیـــدو پـــه حـــال کـــې دي .»

په همدی ډول د افغانستان د بشري حقونو دکمیسون مشرتابه هم وایی ، چې په بګرام کې دنوی جیلخـانې اودمحبس جوړول دبشري حقونو سره مقابلـه کول دي، د افغان بندیانو لیدلو تـه د افغانسـتان د بشـري حقونو د کارکوونکو اواستازو نه پرېښودلو بې باوري لا پسې زیاتـه کړې ده ، د بګرام څخـه د راخوشې شوو بندیانو حالت اندېښنه لا پسې زیاته کړې ده، اوموږ ډاډمن یو چې په دې نوې ګوانتنامو کې بـه موږ دتیروخت په څېر د بندیانو حالت ونه شو څارلای.

د بګرام څخه د راخوشې شوو په سلو کې (۹۰٪) نوي فیصده بندیان روانـي ستونزې لـري، یو څو تنو یې د بدن غړي لـه لاسه ورکړي، موږ نـه یوازې دا بندیخانـه، بلکـې د افغانسـتان پـه ټولـو ځـایونو کـې بنـــدیخانې او د امریکایـــانو پـــه لاس جـــوړ شـــوي توقـــف ځایونـــه غنـــدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوي محبس د جوړولو په اړه عام غبرګون هم منفي دی ، خلک وايی روسان هم په افغانستان کې و، خو شخصي زندانونه يي نه لرل، هغوی کوچنيان نه بنديانول او له بنديانو سره يي دا راز ناروا چلند نه کاوه، چې امريکايان يي ورسره کوي.

زما په اندهرومرو ضروری اواړين به وی چې دهرشخص، دهر واکدار، دهرهيواد دځواکمنانوپرغير انسانی اوغير بشری کړنی دی په تاريخي لحاظ دی ځيرنی وسوی ،او محترم تاريخی ليکوونکی دحق اوعدالت ربښتينی پلويان اوهغه کسان چې په خپل تولنه کښې وتولنيزمسؤوليتونو ته درناوی لری اوخپله انسانی دنده يې بولی نودغه ډول حقيقتونه اوريالستيک تاريخی واقعيتونه يوپه بل پسی راڅرګنده او رابربنډه يې کړی اوخپل ايمانی اووجدانی ټولنيز او اولسی مسؤوليتونه اوستری دندی دخپلومحکومواوتر ظلم اوستم لاندی شريفواومتدينو خلکوپه وړاندی په زړه ورتوب اوميرانی سره په عملی توګه سپارل شوی ټولنيز اوهيوادنی وظايف بيان کړی وی وليکلی او ترسره کړی. [1]

---

[1]) Www. Ariaye.com　　عزيز احمد يارمل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــايلـــه

له دې لیکنې نه مونږ دا پایله یانتیجه اخیستلی شو چې د بشریت په ټول تاریخ کې د انسانانو تر منځ همیشه شخړې او جګړې واقع شوي او واقع کیږی چې په ترڅ کې همیشه انسانان وژل شوي او بندیان شوي اوداسې نوروډول ډول حالاتوسره مخ کیږی په پخوا وختونو کې د هغه کسانو سره چې په جګړه کې به د خپل دښمن لخوانیول کیدل بده رویه کیده او هغوی ته د خطرناکومجریمینو په سترګه کتل کیدل.

خو نړۍ ته د اسلام د مبارک دین په راتګ سره ددې ډول بندیانو په حالت کې تغیر راغی هغوی ته په زیاتره مواردو کې د مجازاتو ورکول لغوه شول اوځانګړي حقوق یې ورته وټاکل همدارنګه د اسلام د مبارک دین د اصولوپه آساس دا افراد یعنې جنګې بندیان د مجریمینواو نوروعادي وګړونه تفکیک شول.

خو په غیر اسلامي ټولنو کې تر ډیره وخته لکه څرنګه چې په مجموع کې د حقوق جزا وضعه خرابه وه د جنګي بندیانو وضعه او حالت هم د نو رو عادي بندیانو او مجریمینو په شان ښه نه ؤ، چې تل به د خپلو دښمنانانو له خوا د سختو مجازاتو سره مخ کیدل خو په معاصرو پیریو کې د ځینو روشن فکرانو په هڅه او کوشش د جنګي بندیانو د وضعي ښه والی لپاره یو شمیر سازمانونه او ټولنې رامنځته شوي چې بلآخره ددې ټولو هلو ځلو په نتیجه کې د نړۍ د یو شمیر هیوادونو تر منځ خاصتاً له دوهمې نړیوالې جګړې نه وروسته ځینې تړونونه لاس لیک شول او په هغه کې د جنګي بندیانو لپاره خاص شرائط او حقوق وټاکل شول، همدارنګه دهغو جنایت کارانو دمحاکمې لپاره چې جنګي بندیان یې وژلي او له هغوی سره یې بد چلند کړی وو نړیوالي جنائي محکمې تشکیل شوي چې د هغوله جملې نه د توکیو او نورمبرګ محکمې چې د جاپان او آلمان جنګي جنایتکاران پکې محاکمه شول اوبل د(رواندا اوپخوانی یوګوسلاویا) محکمې چې دهمدې هیوادونو یوشمیر جنګی جنایتکاران یې محاکمه کړل اوبل د(عدالت نړیواله) محکمه چې دامهال هم فعاله ده او مقر یې دهالنډ په پلازمینه هاګ کې قرار لري رامنځته شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خولکه ځرنګه چې پوهېږو په نړيواله سطحه داسي يو باصلاحيته اجرايوي ارګان يا مرجع نه شته چې واک او صلاحيت يي له دولتونو نه زيات وي (مافوق الدول وي) تر څو نړيوال قوانين او تړونونه په دولتونو په زور تطبيق کړي ځکه هر څوک چې اوس په نړۍ کې د جنګي بندیانو حقوق نه ورکوي او نړيوال قوانين تر پښو لاندي کوي هغه د يو شمير دولتونو رهبران دي او تر څو چه هغه په واک کې وي نو دعدالت نړيواله محکمه هم دومره توان نه لري او يا خو نه غواړي چې دا جنايتکاران محکمې ته راکش کړي .البته دايادونه بايد وکړو چې هغه جنګي جنايتکاران چې تر اوسه دې محکمو محاکمه کړي لکه: د جاپان، آلمان او يوګوسلاويا جنګي جنايتکاران هغه په حقيقت کې هغه څوک وو چې د نړۍ د زبرځواکو هيوادونو مخالفين او له قدرت نه راپرځول شوي وو، خو د نړۍ يو شمير قوي هيوادونه لکه: روسيه ،امريکا او اسرايل اوس هم هغه نړيوال قوانين او تړونونه چې په خپله يې لاسليک کړي تر پښو لاندي کوي.جنګي بنديانو ته هيڅ حقوق نه ورکوي او له هغوی سره خپل ظالمانه او بد چلند ته ادامه ورکوي خو د نړۍ د بشري حقوقو علمبرداران او د عدالت دنړيوالی محکمې (هاګ محکمې) چارواکي ورته رنه رنه ګوري .

ومن الله التوفيق
نقيب الله (وردګ))
۱۳۹۲/۲/۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

1. قرآنکريم .
2. ابراهيمی، محمد، اسلام و حقوق بين الملل عمومی، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوين کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)، ۱۳۷۷ هـ ش.
3. ارفعی، عاليه، ومحمود مسائلی. جنگ وصلح ازديگاه حقوق و روابط بين الملل، چاپ دوم، تهران: وزارت امورخارجه مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۳هـ ش.
4. انوری ، حميد رضاملک محمد. مفاهيم تعليق مخاصمات و حالت نه جنگ نه صلح در حقوق بين الملل، چاپ اول، تهران: مطبعه انتشارات، ۱۳۷۰هـ ش.
5. بروجردی، محمد رضاگودرزی ، ترجمه اوتحقيق تاريخچه زندان، جمعی از پژوهشگران ليکنه : نشرميزان۲۰۸ تهران کتابخانه ملی آيران.
6. خمينی، عباس هدايتی. شوری امنيت وجنگ تحميلی عراق عليه جمهوری اسلامی ايران، چاپ اول، تهران : وزارت امور خارجه، ۱۳۷۹هـ ش.
7. عبدالباقی، مصباح الله، افغانستان پس از يازدهم سپتامبر، مترجم – عبدالقيوم فخری، چاپ اول، کابل: مرکز پخش وپروش انتشارات رسالت، ۱۳۸۵هـ ش.
8. قرار دادهای بين المللی ژنو مورخ ۱۲، سال ۱۹۴۹م، چاپ اول، کابل: کميټه بين المللی صليب سورخ، ۱۳۸۴هـ ش.
9. قندهاری، محمد نادر ايوبی. حقوق، چاپ اول، لاهور: اکرم پريس لاهور، ۱۴۲۷هـ ش.
10. ګوټمن، روی. اناکاتالدی او جيلس پريس. جنګی جرمونه، ژباړونکي: نظام الدين کتوازی او جلات خان حکمتی، دوهم چاپ، کابل: کليد ګروپ ۲۰۰۷م.
11. مبارکپوری، صفی الرحمن، الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوی سيرت)، ژباړونکی: جانباز سرفراز، دريم چاپ، پيبنور: محله جنګی پشاور، ۲۰۰۸م.
12. مهال خبری ويبپانه ، د افغانستان لپاره د مطبوعاتی اواری او ملاتړ اداره . کابل ـ افغانستان

1) Www. Ariaye.com.

2) Www.Larawbar.com.

3) Www. Ariaye.com.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library